

BILTEN BROJ 3
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, Juli – Septembar 1988. Godine

K R I V I Č N O P R A V O

1.

Krivični zakon SRBiH

Član 209. KZ SRBiH

Radnja izvršenja krivičnog djela samovlašća iz člana 209. KZ SRBiH ostvarena je u slučaju kada okrivljeni sprečava vlasniku povlasnog dobra prolaz I prevoz plodova preko svoje parcele, kao poslužnog dobra, nakon što je u parnici za utvrđivanje prava služnosti puta privremenom mjerom određeno da je okrivljeni dužan trpiti do okončanja parnice da vlasnik povlasnog dobra koristi parcelu okrivljenog kao put do svoje parcele.

(Viši sud Bihač, broj Kž. 316/87 od 8.4.1988. godine)

2.

Zakon o krivičnom postupku

Član 414. Stav 2. ZKP

Sud koji je u tzv. Nepravom ponavljanju u krivičnog postupka donio novu presudu, kojom je preinačio u odluci o kazni pravosnažne presude drugih sudova I izrekao jedinstvenu kaznu, smatra se prvostepenim sudom, kome u smislu člana 414. Stav 2. ZKP, treba podnijeti zahtjev za vanredno ublaženje kazne.

(Vrhovni sud BiH, broj Kvl. 392/88 od 9.9.1988. godine)

3.

Član 199. Stav 3. ZKP

Sud koji rješava o žalbi protiv rješenja o produženju pritvora, bez obzira o kojoj se fazi postupka radi (istraga, glavni pretres) nije ovlašćen da cijeni da li još postoji dovoljan stepen sumnje da je okrivljeni učinio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 564/88 od 13.9.1988. godine)

4.

Član 404. Stav 1. Tačka 1. I stav 2. ZKP

Iskazi saoptuženih ni u onom dijelu kojim se odnose na druge, nemaju karakter iskaza svjedoka, te se njihova lažnost ne mora dokazati pravosnažnom presudom u smislu člana 404. Stav 2. ZKP.

(Vrhovni sud BiH, broj Kž. 457/88 od 24.8.1988. godine)

5.

Član 364. Stav 1. Tačka 11. ZKP

Sud čini bitnu povredu odredaba postupka iz člana 364. Stav 1. Tačka 11. ZKP-a ako u izreci presude da uopšten činjenični opis privrednog prestupa bez navođenja činjenica, okolnosti I konkretizovanja radnji koje predstavljaju bitna obilježja učinjenog privrednog prestupa, pošto je takva izreka presude nerazumljiva.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 445/87 od 9.2.1988. godine)

6.

Član 442. Stav 1. ZKP

Povrijeđena je odredba člana 442. Stav 1. ZKP i učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. Stav 2. ZKP u slučaju kad se glavni pretres u skraćenom postupku održi u odsustvu javnog tužioca koji nije uredno pozvan.

(Viši sud Bihać, broj Kž. 259/87 od 7.1.1988. godine)

7.

Član 39. Stav 1. Tačka 4. ZKP

Sudija koji je u istom krivičnom predmetu vršio istražne radnje izuzet je (član 39. Stav 1. Tačka 4. ZKP) da kao predsjednik vijeća prvostepenog suda odlučuje o blagovremenosti žalbe na prvostepenu presudu.

(Viši sud Bihać, broj Kž. 19/88 od 4.5.1988. godine)

8.

Član 364. Stav 1. Tačka 11. ZKP

Kad u izreci presude, kojom je okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog djela učestvovanja u tuči iz člana 44. KZ SRBiH, nisu konkretno opisane radnje učešća u tuči, takva izreka je nerazumljiva I stoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. Stav 1.

(Viši sud u Bihaću, broj Kž. 241/87 od 7.1.1988. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

9.

Član 91. Stav 1. Tačka 2. I stav 2. Zakona o standardizaciji

Proizvodi koje je kontrolni organ prilikom izvršenog pregleda pronašao u prodavnici ispod prodajnog pulta smatraju se proizvodima u prometu pa ukoliko nisu odgovarali propisima o kvalitetu organizacija udruženog rada I njeno odgovorno lice odgovorni su za privredni prestup iz člana 91. Stav 1. Tačka 2. I stav 2. Zakona o standardizaciji.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 496/87 od 8.3.1988. godine)

10.

Član 91. Stav 1. Tačka 5. I stav 2. Zakona o standardizaciji

Stavljenjem u promet na domaćem tržištu proizvoda bez garantnog lista I tehničkog uputstva organizacija udruženog rada I njeno odgovorno lice čine privredni prestup, iz člana 91. Stav 1. Tačka 5. I stav 2. Zakona o standardizaciji, neovisno o tome se radilo o proizvodima koji su bili namijenjeni za izvoz.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 496/87 od 8.3.1988. godine)

11.

Član 29. Stav 1. Tačka 1. I stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica I predmeta opšte upotrebe.

Upravnik autobuske stanice, u okviru koje poslije I ugostiteljski objekat, može biti odgovoran za privredni prestup iz člana 29. Stav 1. Tačka 1. I stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica I predmeta opšte upotrebe samo ako je u vezi sa povjerenim poslovima I radnim zadacima obavljao I nadzor nad poslovanjem ovog objekta I ako je sud utvrdio da je njegovom radnjom ili propuštanjem dužnog nadzora došlo do povrede propisa.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 491/87 od 11.5.1988. godine)

12.

Član 650. Stav 1. Tačka 7. I stav 2. Zakona o udruženom radu.

Kada vlasnik samostalne ugostiteljske radne udruži rad I sredstva I nastavi poslovanje u okviru ugostiteljske zadruge izvršena je statusna promjena, pa je zadruga dužna da pribavi rješenje nadležnog organa da su ispunjeni uslovi u pogledu tehničke opremljenosti radnje, zaštite na radu kao I drugi propisani uslovi, iako u radnji nije došlo do promjene djelatnosti, jer u protivnom zadruga I njeno odgovorno lice čine privredni prestup iz člana 650. Stav 1. Tačka 7. I stav 2. ZUR-a.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 586/87 od 11.5.1988. godine)

13.

Član 49. Stav 1. Tačka 6. I stav 3. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

Okolnost da zbog nabavke hrane za stoku nisu bili u mogućnosti izmiriti dospjele obaveze prema povjeriocima ne može predstavljati osnov za isključenje odgovornosti organizacije udruženog rada I njenog odgovornog lica za izvršeni privredni prestup iz člana 49. Stav 1. Tačka 6. i stav 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

(Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 321/87 od 9.2.1988. godine)

14.

Član 17. Stav 1. Tačka 11. i stav 2. Zakona o vršenju mjenjačkih poslova I prometa efektivnog stranog novca u Jugoslaviji

Osnovna banka I njeno odgovorno lice čine privredi prestup iz člana 17. Stav 1. Tačka 1. Stav 2. Zakona o vršenju mjenjačkih poslova I prometa efektivnog stranog novca u Jugoslaviji ako

propuste da ustroje evidenciju o izdacima I utrošenim obrascima za otkup stranih sredstava planja neovisno o tome što su raspolagali sas kopijama izdatih potvrda o otkupu tih sredstava.
(*Vrhovni sud BiH, broj Pkž. 399/87 od 11.5.1988. godine*)

15.

Član 5. Stav 1. Tačka 11. i stav 2. Uredbe o obaveznom roku u kome su OOUR koje koriste usluge prometa robe željeznicom dužne izvršiti istovar odnosno utovar robe.

Ako organizacija udruženog rada nije bila u mogućnosti da obezbijedi veći broj radnika za istovar prispjele robe iz željezničkih vagona zbog čega je ovaj posao izvršen po isteku propisano roka od šest sati to ne isključuje njenu odgovornost za privredni prestup iz člana 5. Stav 1. Tačka 11. i stav 1. Uredbe o obaveznom roku u kome su OOUR koje koriste usluge prevoza robe željeznicom dužne izvršiti istovar odnosno utovar robe.

(*Vrhovni sud BiH, broj PKŽ. 431/87 od 11.5.1988. godine*)

GRADANSKO PRAVO – OPŠTI DIO

16.

Član 46. Stav 2. Zakona o prometu nepokrtnosti

Član 45. Stav 21. i član 149. Zakona o obligacionim odnosima

Ne može se tražiti ispunjenje pismenog predugovora o kupovini nekretnina ako potpisi ugovarača nisu ovjereni u roku od šest mjeseci po stupanju na snagu zakona o prometu nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Pismeno od 31. Januara 1977. Godine, predstavlja predugovor, u smislu pravila imovinskog prava, sada odredba člana 45. Zakona o obligacionim odnosima, I to u korist trećeg lica (pravno pravilo imovinskog prava, sada član 149. Zakona o obligacionim odnosima), jer su ga zaključili tuženi I tužitelj brak u korist tužitelja.

S obzirom da je predugovor zaključen prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78), punovažnost predugovora, isto kao I ugovora, prosuđuje se promjenom odredbe člana 46. Navedenog zakona (propisi o formi glavnog ugovora važe I za predugovor ako je propisana forma uslov za punovažnost ugovora). Odredbom stava 2. Propisano je da ugovor o prometu nepokretnosti zaključeni u pismenoj formi koji nisu izvršeni do stupanja na snagu ovog zakona, ostaju na snazi ako ugovarači ovjere potpise na ugovoru u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu zakona.

U konkretnom slučaju predugovor nije izvršen (da je u cjelini ili u pretežnom dijelu izvršen imao bi karakter punovažnog glavnog ugovora), pa kako ugovarači u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu navedenog zakona, nisu ovjerali potpise, predugovor ne proizvodi pravno dještvo.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 382/87 od 21.4.1988. godine*)

17.

Član 552. Zakona o obligacionim odnosima**Član 46. Zakona o prometu nepokretnosti**

Postoji ugovor o razmjeni kada je vlasnik zadržao posebni dio zarade koji je dogrdio sa sinovima, a njima ustupio zgradu, bez obzira što je zaključen usmeno, ako je izvršen prije stupanja na snagu zakona o prometu nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Ugovorom I diobi razvrgava se suvlasnička zajednica (pravna pravila imovinskog prava, sada odredba člana 16. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima), pa s obzirom da stranke I njihov otac nisu bili suvlasnici u zgradi “izvršena dioba, ima karakter zamjene nekretnina. Umrli J. je stambenu zgradu prenio u vlasništvo tužitelju I tuženom, a oni njemu suvlasničke dijelove u posebnom dijelu zgrade. Ovaj ugovor o zamjeni, na osnovu kojeg je izvršen prenos prava svojine na nekretnini, iako nije sačinjen u pismenoj formi, punovažan je, jer je u cijelosti realizovan prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH (član 46. Stav 1).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 377/87 od 21.4.1988. godine)

18.

Član 9. Zakona o prometu zemljišta I zgrada, sada član 9. Zakona o prometu nepokretnosti**Čl. 51. i 7. Zakona o ovjeravanju potpisa, rukopisa I prepisa**

Valjan je ugovor o darovanju nekretnina na sudskom zapisniku koje je darovalac potvrdio prstoznakom, uz ovjeru sudije kome je darovalac bio lično poznat.

Iz obrazloženja:

Ugovor o darovanju od 4.3.1959. godine, je sačinjen kod tadašnjeg Sreskog suda u D. pod brojem D- 101/59 od istog datuma, a kao službena lica koja su učestvovala u sačinjavanju tog zapisnika navedeni su sudija I referent zemljišno – knjižnog ureda. Na zapisniku je navedeno da su stranke “lično poznate sudu”, kao I to da je darovalac koji je nepismen, dao svoj pristanak da se izvrši zemljišno – knjižni prenos prava vlasništva na obdarenog. Utvrđeno je I to da je na osnovu ovog ugovora tuženi upisan kao zemljišno – knjižni vlasnik darovanih nekretnina. Prema činjeničnom navodima tužbe, tužilac pobija valjanost navedenog ugovora isključivo zbog nedostatka zakonom propisane forme. Smatra da je navedeni ugovor apsolutno ništav zato što pri sačinjavanju pismene isprave nisu bila prisutna dva svjedoka, što je s obzirom na činjenicu da je darovalac bio nepismen, po ocjeni tužioca, bilo neophodno za valjanost ugovora.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da valjanost forme ugovora o darovanju od 4.3.1959. godine, treba prosuđivati prema odredbi člana 9. Tada važećeg Zakona o prometu zemljišta I zgrada (“Službeni list FNRJ” br. 26/54 I 19/55).

Prema odredbi iz člana 9. Zakona o prometu zemljišta I zgrada za valjanost ugovora, na osnovu koga se prenosi pravo vlasništva na zemljištu ili zgradi propisana je samo pismena forma, a ne

I uslovi na koje tužilac ukazuje, pa kako je ugovor od 4.3.1959. godine koji je zaključen između sada umrlog prednika stranaka I tuženog, sačinjen u pismenoj formi, pravilan je zaključak nižestepenih presuda da je taj ugovor pravno valjan.

Osporavani ugovor nije u protivnosti ni sa odredbama zakona o ovjeravanju potpisa, rukopisa I prepisa ("Službeni list FNRJ", broj 105/74), jer je odredbama čl. 51. i 7. Tog zakona, predviđeno da će se identitet ugovorne strankečiji se potpis, odnosno prstoznak ovjerava, provjeravati putem dva svjedoka samo z aslučaj da stranka nije lično poznata sudu, ili da nema ličnu kartu. Kada se radi o nepismenoj stranci propisano je da će se o njoj, prije ovjere prstoznaka, pročitati sadržaj ugovora. Iz sadržine pismene isprave od 4.3.1959. godine proizlazi da je taj ugovor sačinjen tako što je diktiran od strane sudije na zapisnik u prisustvu sada umrlog darodavca z čega je očigledno da je on bio upoznat sa sadržajem ugovora. Identitet darovaoca nije provjeravan putem svjedoka zašto što je on "lično poznat sudu", što je izričito konstatovano na samoj ispravi ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 303/87 od 17.3.1988. godine)

19.

Član 54 Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o snimanju I kupovini gramofonskih ploča zaključen po narudžbi organizacije udruženog rada koja ne obavlja djelatnost prometa ovakvim pločama, ne proizvodi pravno djeljstvo.

Iz obrazloženja:

Tuženi je istakao da ne obavlja djelatnost prometa LP pločama I da je M.I. koji je u radnom odnosu u tuženikovoju poslovnici Beograd, zloupotrebom radnog mjesta neovlašteno izdao narudžbu I snimio svoje ploče.

Ova činjenica odlučna je za rješenje spora među strankama, s obzirom da po odredbi člana 54. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, pravno lice može sklapati ugovore u pravnom prometu samo u okviru svoje pravne sposobnosti. Odredbom člana 415. Zakona o udruženok radu – raniji tekst – propisano je da organizacija udruženog rada može da zaključuje ugovore I da obavlja druge poslove prometa robe I usluga samo u okviru svoje djelatnosti koje su upisane u sudski registar.

Ako tuženi u okviru svoje djelatnosti ne obavlja promet LP pločama, onda je njegov radnik neovlašteno vršio narudžbu I preuzeo naručene ploče I takav ugovor ne može proizvesti pravno djeljstvo – član 54. Stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, a tužilac bi mogao zahtijevati naknadu štete u smislu člana 54. Stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, samo ako se utvrdi da je bio savjestan u času zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž- 618/87. Od 28. Aprila 1988.godine).

20.

Članovi 438. i 439. Zakona o udruženom radu

Članovi 88, 87. i 95. Zakona o obligacionim odnosima

Organizaciju udruženog rada ne veže ugovor koji je u njeno ime zaključilo lice koje nije njen zastupnik, odnosno punomoćnik, pa I kada se ovo lice lažno predstavilo kao punomoćnik, a druga strana bila savjesna.

Iz obrazloženja:

Ponuda, čijim prihvatanjem nastaje ugovor, mora poticati od zastupnika organizacije udruženog rada ili lica kome je on dao punomoć (čl. 438. i 439. Zakona o udruženom radu u tekstu koji je bio na snazi u vrijeme navodnog zaključenja ugovora, te član 95. Zakona o obligacionim odnosima). Ako lice koje nije punomoćnik organizacije udruženog rada, zaključi u ime te organizacije ugovor, lažno se predstavljajući kao punomoćnik, takav ugovor ne obavezuje zastupanog (član 88. Zakona o obligacionim odnosima), sem ako ga nije naknadno odobrio, pa I kada je druga strana bila u zabludi. Ovo važi I za slučaj da je zastupnik, odnosno punomoćnik, prekoračio granice ovlaštenja za zastupanje (član 87. Zakona o obligacionim odnosima). U ovom drugom slučaju druga strana bi mogla zahtijevati samo naknadu štete pod određenim uslovima, ali ne I ispunjenje ugovora (član 87. Stav 5. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Pž-534/87. Od 23. 6. 1988.godine).

DRUŠTVENA SVOJINA

21.

Član 17. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini

Član 42. Stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 436. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Građanin kome se opština obavezala ugovorom o zamjeni građevinskih objekata, da će, pod odložnim uslovom, ustupiti na korišćenje građevinsku parcelu, ne može to pravo prenijeti na treće lice.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi iz člana 436. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima povjerilac može ugovorom zaključenim sa trećim licem prenijeti na ovog svoje potraživanje, izuzev onog čiji je prenos zabranjen zakonom ili koje je vezano za ličnost povjerioca, ili koje se po svojoj prirodi protivi prenošenju na drugog. U vezi s tim ističe se da je tačkom III ugovora o zamjeni tužena opština se obavezala prema K.I. da će mu dodijeliti na korištenje građevinsko zemljište na području nove autobuske stanice, kada ona bude izgrađena, I time mu omogućiti na novom lokalitetu obavljanje ugostiteljske djelatnosti. Obzirom da se po članu 17. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) koji je važio u vrijeme zaključenja ugovora od 11.4. 1980.godine, pravo korištenja na građevinskom zemljištu ne može prenositi na drugo lice (osim ako se prenos tog prava vrši zajedno sa zgradom ili drugim objektom izgrađenim na tom zemljištu) nije moguće prenositi ni potraživanje sa jednog na drugo lice koje bi imalo za cilj dodjelu građevinskog zemljišta u svrhu postavljanja objekta radi obavljanja odgovarajuće poslovne djelatnosti drugog lica.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 359/87. Od 21.4. 1988.godine).

AUTORSKO PRAVO

22.

Član 3. Stav 2. Alineja 9. Zakona o autorskom pravu

Autorskim djelom smatra se I fotografsko djelo I djelo proizvedeno postupkom sličnim fotografskom, pa autorsko – pravna zaštita pripada I autoru dijapozitiva I slajdova.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju tužilac je kao autor dijapozitiva I slajdova, istakao zahtjev u pogledu isplate novčanih naknada za korištenje dijapozitiva – slajdova od strane tuženog, zahtjev za dosuđenje naknade zbog korištenja njegovih dijapozitiva – slajdova u “Jugoslovenskoj turističkoj reviji” I zahtjev za naknadu štete zbog korištenja njegovih autorskih djela iz oblasti fotografije, bez pribavljanja saglasnosti, ako I zahtjev za dosuđenje naknade štete zbog neoznačavanja njegovog imena kao autora djela. Prilikom razmatranja opisanih tužiočevih zahtjeva prvostepeni sud je trebao poći od toga da se u smislu odredbe člana 3. Stav 2. Aineja 9. Zakona o autorskom pravu (“Službeni list SFRJ”, broj 19/78), - autorskim djeom smatraju I fotografska djela I djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom, kao I da se pod pojmom dijapozitiv podrazumijeva pozitiv na providnoj podlozi, tj. Slika objekta na filmu, staklu ili drugom providnom materijalu, dobijena ručnim, futografskim ili kopirnim postupkom, na kojoj je isti raspored svijetlih (providnih) I tamnih mjesta kao na objektu, kao I da je dijapozitiv, koji se koristi za projiciranje slika, naziva slajd.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 17/88 od 28.4.1988. godine)

STVARNO PRAVO

23.

Član 30. Stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima**Član 196. Stav 1. Taka 1. Zakona o parničnom postupku**

Pravo vlasništva zajedničkim radom, izvan bračne (ili vanbračne) zajednice stiče se po osnovu pravnog posla: prećutnim ili izričitim sporazumom, ako nije drukčije dogovoreno srazmjer prava suvlasništva se određuje prema doprinosu učesnika izgradnje, pa se tužbom moraju svi obuhvatiti.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 547/87 od 14. Jula 1988. Godine)

24.

Član 20. Stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima**Član 210. Zakona o obligacionim odnosima**

Učešće trećih lica, van porodičnog domaćinstva, u izgradnji stambenog objekta, bez sporazuma o zajedničkom sticanju, može biti osnov za obligacioni pravni zahtjev, a ne za sticanje prava vlasništva.

Iz obrazloženja

Imajući u vidu utvrđene činjenice da sporazuma o zajedničkoj gradnji nije bilo, kao I to da se nije gradilo u porodičnoj zajednici u kojoj bi se u porodičnoj zajednici u kojoj bi se presumiralo da je volja članova te zajednice da zajedničkim radom pribave pravo suvlasništva na stambenom objektu radi zajedničke upotrebe srazmjerno svom doprinosu, pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo – član 20. Stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, kada su zaključili da tužiteljici ne pripada pravo na suvlasnički dio u stambenoj zgradi I da bi njeno angažovanje u gradnji mogao biti osnov za postavljenje odgovarajućeg obligaciono – pravnog zahtjeva (član 210. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 352/87 od 21.4.1988. godine)

PRAVILA IMOVINSKOG PRAVA	SADA
---------------------------------	-------------

25.

Čl. 281. i 30. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Savjesni posjednici nekretnina koje je njihov prednik kupio od suvlasnika stekli su pravo vlasništva protekom vremena od dvadeset godina

Iz obrazloženja;

Iz utvrđenih nižestepenih sudova proizilazi da su u zk.ul.br. 139. K.O. Sargovar tužiocu I tuženi upisani kao suvlasnici, ali da je prije II svjetskog rata prednik tužilaca svoj suvlasnički dio u ovim nekretninama predao predniku tuženih, a ovaj mu isplati okupovnu cijenu, te od tada ove nekretnine posjedovao prednik tuženih. Kako su te nekretnine nakon smrti njihova prednika tuženi nastavili da posjeduju, pravilno su nižestepeni sudovi zaključili da su tuženi kao zakoniti I savjesni posjednici po pravilima imovinskog prava održajem stekli pravo svojine na ovim nekretninama I da zbog toga zahtjev tužilaca za utvrđenje prava suvlasništva I diobu tih nekretnina nije osnovan (sada po članu 28. Stav 3. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima – dovoljan je protek vremena od deset godina.

(vrhovni sud BiH Rev. 492/87 od 9. Juna 1988. Godine)

26.

Član 28. Stav 4. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Ranije pravno pravilo iz paragrafa 1468. OGZ-a

Nije relevantna okolnost što je posjednik postao nesavjestan nakon proteka vremena potrebnog za sticanje prava vlasništva održajem (dosjelošću)

Iz obrazloženja:

Iz izjava tužiteljice proizilazi da se ona sa usmenim zahtjevima, počela obraćati tuženim da joj dozvole diobu spornih nekretnina tek od 1963. Godine I taj momenat bi se mogao uzeti kao eventualno saznanje tuženih da tužiteljica polaže određena prava na sporne nekretnine koje oni drže u posjedu, što bi se istovremeno moglo uzeti I kao momenat od kada je njihov

posjed na spornim nekretninama postao nesavjestan. Međutim, ako se uzme u obzir nepobitno utvrđena činjenica da posjed tužilaca I njihovih prednika na spornim nekretninama traje još od vremena prije drugog svjetskog rata I da je do 1963. Godine, kada se tužiteljica počela obraćati tuženim da izvrše diobu suvlasničkih nekretnina, proteklo vrijeme duže od 20 godina, slijedi zaključak da su tuženi, u smislu pravnih pravila imovinskog prava modificovanih u sudskoj praksi, već do tog momenta (1963.godine), stekli pravo vlasništva u spornim nekretninama putem dosjelnosti (paragraf 1468. OGZ-a I načelno mišljenje Proširene opšte sjednice Saveznog vrhovnog suda Jugoslavije od 4. Aprila 1960. Godine broj 3/60 ZSO V-1, 15) pa je zbog toga nebitno kada se tužiteljica poslije toga obraćala tuženima radi ostvarivanja svojih suvlasničkih prava.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 488/87 od 9. Juna 1988. Godine)

27.

Čl. 161. i 33. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Predmet diobe ne može da bude nekretnina na koju prema zemljišnoj knjizi drugom licu pripada pravo vlasništva, ako pravomoćnom odlukom suda ili drugog nadležnog organa nije utvrđeno da pravo suvlasništva pripada učesnicima diobe.

IZ obrazloženja:

U diobi nekretnina između suvlasnika moraju uzeti učešće svi suvlasnici da bi dioba bila valjana (radi se o nužnom suparničarstvu), a dijeliti se mogu samo nekretnine koje suvlasnicima pripadaju. U konkretnom slučaju diobom je obuhvaćena i nekretnina, koja se u zemljišnim knjigama ne vodi kao vlasništvo parničnih stranaka. U smislu člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80) na osnovu pravnog posla pravo vlasništva na nekretninu stiče upisom u javnu knjigu ili na drugi odgovarajući način određen zakonom, zbog čega prilikom diobe nekretnina, kao predmet diobe, ne mogu biti obuhvaćene nekretnine, u odnosu na koje učesnici diobe nisu upisani kao suvlasnici, ukoliko nije utvrđeno prvomoćnom odlukom suda, ili drugog nadležnog organa da su učesnici diobe stekli pravo vlasništva na osiginaran način.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 262/87 od 16. Juna 1988. Godine)

28.

Član 31. Zakona o prometu nepokretnosti

Čl. 32, 37. Stav 41. i član 533. Stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Ne smatra se da je ponuda učinjena nosiocu prava preče kupnje ako mu nije uručena zbog toga što nije zatečen na inače tačno označenoj adresi.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi putem pošte, na adresu tužioca, preporučenom pošiljkom, dostavio pismeno koje sadrži sve uslove valjane ponude za prodaju stambenih prostorija koje je ovaj duženi držao u posjedu, kao i to da navedena pošiljka nije uručena tužiocu, jer se u vrijeme kada je trebalo izvršiti isporuku nije nalazio na toj adresi koja je inače tačno označena. Na osnovu ovih utvrđenja nižestepeni sudovi zaključili da je tuženi, koji je na opisan način izvršio dostavu ponude, ispunio obavezu iz člana 31. Stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti,

a okolnost što ponuda nije uručena tužiocu, po shvatanju nižestepnih sudova ne može se uzeti kao smetnja zbog koje tužene ne bi bio ovlašten izvršiti prodaju stambenih prostorija drugom licu po svom izboru.

Izloženo pravno stanovište stanovište nižestepnih sudova nije pravilno. U članu 31. Stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti je ustanovljeno pravo preče kupnje u korist suvlasnika stambene zgrade, odnosno stana, kao i obaveza prodavca takvih nekretnina, da u cilju realizacije prava preče kupnje, ponudi suvlasnika da on kupi te nekretnine. Upotrijebljeni izraz u zakonu da je prodavalac dužan prethodno ponuditi na prodaju suvlasnika zgrade, odnosno stana, ne može se tumačiti drugačije nego kao obaveza da izvršena ponuda mora stići do suvlasnika bez čega nema valjane ponude. Ovo je u saglasnosti sa opštim pravilom o ponudi (član 32. St. 1,3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima), kao i sa odredbom iz člana 533 stav 3. Istog zakona koja se odnosi na pravo preče kupnje kada je do pravo ustanovljeno zakonom.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 608/87 od 11.8.1988. godine)

29.

Čl. 29, 31, 32, 33 I 36 Zakona o prometu nepokretnosti

Ponuda imaocu prava preče kupnje ne važi ako nije učinjena u zakonskoj formi ili ako je protekao rok od godine dana od kada je učinjena do prodaje suvlasničkog dijela zgrade.

Iz obrazloženja :

Prema odredbi člana 31. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78) vlasnik ili pravno lice koje namjerava da proda stambenu zgradu ili stan kao poseban dio zgrade dužan je da tu zgradu ili stan prethodno ponudi na prodaju suvlasniku, nosiocu stanarskog prava, odnosno opštini na čijem se području ta zgrada ili stan nalazi. Prema odredbi člana 33. Citiranog zakona, ponuda mora biti u pismenoj formi I mora da sadrži zemljišno knjižne I katastarske podatke o nepokretnostima, cijenu I ostale uslove prodaje. Prema odredbi člana 36. Istog zakona, ako vlasnik ne učini ponudu u smislu člana 29. Do 32. Tog zakona, odnosno ako nakon učinjene ponude proda nepokretnost trećem licu pod povoljnim uslovima, lice koje ima pravo preče kupovine može sudskim putem zahtijevati da se ugovor o prodaji poništi I da se njemu pod istim uslovima ta nepokretnost prenese.

Polazeći od nespornih pravno relevantnih okolnosti da su tužitelj I tuženi suvlasnici u predmetnim nekretninama, da su navedeni tuženi svoje suvlasničke dijelove prodali drugim tuženim a da prethodno nisu ponudili prodaju u pismenoj formi tužitelju, nižestepni sudovi su pravilno primjenili navedene zakonske odredbe kada su tužbeni zahtjev usvojili. Pri tome su pravilno ocjenili da je bez značaja okolnost što su navedeni tuženi 1974.godine, pismeno ponudili tužitelju na prodaju svoje suvlasničke dijelove, jer u ovoj ponudi nisu bili sadržani svi propisani elementi. Prema odredbi člana 35. Citiranog zakona, ako vlasnik ne proda nepokretnost u roku od godinu dana od kada je učinio ponudu, smatra se da ponude nije bilo.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 512/87. Od 23.6. 1988.godine).

E K S P R O P R I J A C I J A

30.

Čl. 133, 137, 138. i 1093. Zakona o obligacionim odnosima

Čl. 75. i 76. Zakona o eksproprijaciji

Sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine zaključen pred organom uprave može se raskinuti po odredbama zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja :

Sporazum o naknadi zaključen po odredbama Zakona o eksproprijaciji (Čl. 75. i 76.) pred nadležnim organom uprave ima karakter poravnanja kojim stranke uređuju međusobna prava I obaveze nastale povodom eksproprijacije nekretnina. Konsekvenca ovakvog karaktera poravnanja je da za poravnanje važe sve odredbe Zakona o obligacionim odnosima o dvostranim ugovorima, osim odredbe o poništenju ugovora zbog prekomjernog oštećenja (član 1094). Shodno izloženom tužitelj je mogao pobijati zaključeni sporazum zbog izmijenjenih okolnosti u smislu odredbe člana 133. Zakona o obligacionim odnosima I zbog nemogućnosti izvršenja činidbe u smislu odredaba čl. 137. i 138. Istog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 130/88. Od 19.5. 1988.godine).

31.

Čl. 49, 55. i 56. Zakona o eksproprijaciji

Naknada za eksproprisano izgrađeno građevinsko zemljište u svojini građana utvrđuje se po odredbama iz člana 49. ZE, a ne po odredbama člana 55. (neplodno zemljište), kao ni po odredbama iz člana 56. pO kojima se utvrđuje naknada u postupku preuzimanja podruštvljenog građevinskog zemljišta.

Iz obrazloženja :

Po zakonskoj definiciji građevinsko zemljište može biti : 1. Izgrađeno ili neizgrađeno zemljište u gradovima I naseljima gradskog karaktera, 2. Izgrađeno ili neizgrađeno zemljište u urbanom području van gradova I naselja gradakog karaktera I 3. Svako drugo zemljište, koje ne spada u prve dvije kategorije, na kome postoje građevine I zemljište koje služi toj građevini (član 3. Zakona o građevinskom zemljištu – “ Službeni list SRBiH”, broj 34/86).

Zemljište opisano u prednjem stavu pod tačkom 1. Je uvijek građevinsko zemljište u društvenoj svojini, a naknada za to zemljište se utvrđuje na način predviđen u članu 56. Zakona o eksproprijaciji.

Zemljište opisano pod tačkom 2. Može se podruštвити pa se naknada utvrđuje na način predviđen u članu 56.zakona o eksproprijaciji. Ovo zemljište može biti I u svojini građana I u slučaju eksproprijacije naknada se utvrđuje po kriterijima predviđenim u članu 49. Zakona o eksproprijaciji.

Zemljište opisano pod tačkom 3. Je uvijek u svojini pojedinca I naknada zbog eksproprijacije ovakvog zemljišta utvrđuje se u skladu sa odredbom člana 49. Zakona o eksproprijaciji.

U konkretnom slučaju, radi se o zemljištu opisanom pod tačkom 3 pa je naknadu za to zemljište trebalo utvrditi na načini po kriterijima I mjerilima koji su predviđeni u članu 49. Zakona o eksproprijaciji.

Utvrđujući naknadu za ekspropisano zemljište po kriterijima I mjerilima su predviđeni u članu 55. Zakona o eksproprijaciji su neplodno zemljište, nižestepeni sudovi su svoje odluke u ovom dijelu zasnovali na pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 473/88 od 19.8.1988. godine)

32.

Član 63. Stav 4. Zakona o eksproprijaciji

Vlasniku ekspropisane stambene zgrade (zgrada) sa više stanova, koji se odrekao prava dodijele na korištenje odgovarajućeg društvenog stana, pripada pravo na naknadu uvećanu za 30% za ona stan koji je koristio, kao I za stan koji je koristio njegov blizak srodnik, a koji se također odrekao prava dodjele na korištenje odgovarajućeg društvenog stana.

Iz obrazloženja:

Utvrđeni iznos naknade za ekspropisane stambene zgrade nižestepeni sudovi su, pozivom na odredbu iz člana 63. Stav 4. Zakona o eksproprijaciji, povećali za 30%. Iz sadržine pomenute odredbe ne proističe da raniji vlasnik ima pravo na povećanu naknadu za sve ekspropisane porodične stambene zgrade, bez obzira kako ih je raniji vlasnik koristio. Naprotiv, iz te zakonske odredbe proističe da povećana naknada ranijem vlasniku koji se odrekao prava na obezbjeđivanje drugog stana, pripada samo za jednu zgradu koju je sa članovima porodičnog domaćinstva koristio radi zadovoljavanja svojih stambenih potreba. Za svaku narednu ekspropisanu zgradu (stan) povećana naknada bi pripadala ranijem vlasniku samo u slučaju ako je I ta zgrada korištenja za zadovoljavanje stambenih potreba bliskog srodnika ranijeg vlasnika. Širim tumačenjem ove norme, a naime, priznavanjem prava ranijem vlasniku na povećanu naknadu za sve ekspropisane zgrade, kako to čine nižestepeni sudovi, narušava se princip davanja pravične naknade za ekspropisanu imovinu ustanovljen Zakonom o eksproprijaciji.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 473/88 od 19.8.1988. godine)

33.

Čl. 57. i 60. Zakona o eksproprijaciji

Povećanje cijena građevinskog materijala I usluga od dana vještačenja do donošenja rješenja o naknadi za ekspropisani građevinski objekat se ne može utvrditi na osnovu statističkih podataka nego komparacijom tih cijena (u vrijeme vještačenja I donošenja rješenja o naknadi) kod organizacija udruženog rada za prodaju na malo građevinskog materijala, odnosno građevinskih organizacija, u mjestu eksproprijacije.

Iz obrazloženja:

Od 30.12.1986. godine, kao dana kojeg je uzeo vještak za procjenu vrijednosti građevinskih objekata, pa do zaključenja raspravljanja pred sudom, proteklo je vrijeme od nekoliko mjeseci, a pošto je za odlučivanje o visini naknade mjerodavna vrijednost objekata s obzirom na vrijeme kada se o tome donosi odluka, logično je da je protek vremena trebalo uzeti u obzir. S tim u vezi nižestepeni sudovi su, osloncem na mišljenje vještaka utvrditi da je u

periodu od 31.12.1986. godine do 1.8.1987. godine došlo do porasta cijena I usluga za 49,50% prema podacima Saveznog zavoda za statistiku. Na bazi ovako utvrđenog procenta povećanja cijena izvršeno je I povećanje naknade odnosu na naknadu iz decembra 1986. Godine za iznos od 8.029 dinara. Ovakav način utvrđivanja naknade nije u skladu sa odredbom iz člana 57. U vezi sa članom 60. Zakona o eksproprijaciji. U ovom slučaju također se moraju utvrđivati povećanje cijena građevinskog materijala I usluga kod organizacija koje se bave prometom materijala, odnosno vršenjem usluga u tom području.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 473/88 od 19.8.1988. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO

34.

Članovi 12., 18. Stav 31. i 46. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je svrha preuzimanja obaveze iz ugovora o udruživanju sredstava radi zajedničkog sticanja stana bila da učešćem u kupovini stana riješi stambenu potrebu svog radnika, udruživalac sredstava nije oslobođen ugovorne obaveze uplate učešća I kada je druga ugovorna strana nabavila veći stan od predviđenog ugovorom, ali se zbog ovakvog postupka ne može povećati obim ugovorom preuzete obaveze.

Iz obrazloženja:

Time što su stranke zaključile ugovor o udruživanju sredstava radi kupovine stana u cilju rješavanja stambenih potreba radnika ugovornih stranaka, po kome se tuženi obavezao da će učestvovati sa cijenom od 50% I da će svoj doprinos doznačiti u roku od 15 dana od dana kupovine stana, nastao je pravno valjani obligacioni odnos iz osnova udruživanja sredstava radi zajedničke kupovine stana, nastao je pravno valjani obligacioni odnos iz osnova udruživanja sredstava radi zajedničke kupovine stana u cilju rješavanja stambenih potreba radnika parničnih stranaka.

Okolnošću da je tužilac bez saglasnosti tuženog izgradio I dodijelio trosoban stan radnicima ugovornih stranaka, nije dovedena u pitanje pravna valjanost zaključenog ugovora. Nesporno je da se tužbeni zahtjev odnosi na plaćanje dijela cijene dvosobnog stana. Svrha ugovora zaključenog između parničnih stranaka I dodjelom trosobnog stana radnicima stranaka, pa tuženi nije oštećen time što je tužilac umjesto dvosobnog dodijelio radnicima trosoban stan.

Stranke su ugovorile da će davalac stana na korištenje biti tužilac, a iz cijelog sklopa ugovornih utanačenja proizlazi i da će kupljeni stan biti u cjelini društveno sredstvo tužioca.

Kod ovakvih okolnosti mora se zaključiti da je smisao obavezivanja tuženog bio samo da učešćem u kupovini stana riješi stambenu potrebu svoga radnika, a da je bliže opredijeljena njegova obaveza tako što je određena na 50% cijene dvosobnog stana iz određenog kontingenta stanova. Ovim se tuženi osiguravao od eventualne veće obaveze, ne prihvatajući da plati 50% cijene I većeg stana koji bi nabavio tužilac.

Ako tuženi ne može dokazati poseban interes za kupovini baš dvosobnog stana iz kontingenta stanova navedenih u članu 4. Ugovora, pošto je cilj ugovora postignut dodjelom trosobnog stana koji je tužilac sam izgradio, bračnom drugu radnika tuženog kao nosiocu stanarskog prava, tuženi bi morao isplatiti tužicu 50% cijene stana kakav je spomenut u ugovoru, tako

što bi se obim obaveze utvrdio u momentu kada je ugovor trebao biti ispunjen, dakle, da je tužilac stan predviđen ugovorom, kupio bez odlaganja.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 524/87 od 23. Juna 1988. Godine)

35.

Član 91. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Punovažan je ugovor kojim imalac deviznog štednog uloga ovlasti drugu ugovornu stranu da taj ulog oroči u cilju pribavljanja kredita u domaćoj valuti radi izgradnje porodične stambene zgrade za treće lice.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepnih sudova tužilac je kao imalac deviznog štednog uloga ovlastio tužene da disponiraju sredstvima sa njegove devizne knjižice. Ovo ovlaštenje tužilac je dao tuženim na osnovu dogovora da prvotužena (supruga tužioca) oroči sredstva sa deviznog štednog uloga I sa bankom zaključi ugovor o kreditu, te dinarska sredstva dobijena na kredit, tuženi utroše za gradnju kuće stina tužioca I prvotužene. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je u svemu I postupljeno u skladu sa sporazumom I na osnovu odobrenog kredita izgrađene kuće.

Odluka nižestepnih sudova kojom je odbijen zahtjev tužioca I tuženih zaključen je ugovor o punomoćstvu, koji su tuženi ovlašteni na obavljanje određenih radnji u ime tužioca (oročavanje deviznih sredstava I podizanja kredita za gradnju stambene zgrade). U skladu sa tim ugovorom o obavljanju odgovarajućih poslova u cijelosti je postupljeno, pa su neosnovane tvrdnje tužioca da su tuženi prekoračili dato ovlaštenje.

Iz devizne knjižice na kojoj je dato ovlaštenje tuženima da disponiraju ulogom tužioca, proizilazi da je iznos od 25.800 DM blokiran u skladu sa datim ovlaštenjem tužioca, da se ta sredstva oroče radi podizanja kredita u dinarima, pa se ne mogu prihvatiti tvrdnje tužioca da su tuženi na nedozvoljen način disponirali ulogom od od 25.800 DM, I da je prvotužena ta sredstva prenijela na svoje ime u namjeri da njima raspolaze kao svojim.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 425/87 od 19.5.1988. godine)

36.

Član 20. Stav 2. Zakona o kreditnim odnosima sa inostranstvom

Član 137. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Banke nisu dužne platiti dinarsku protuvrjednost kamata neplaćenih deponovanjem tuđih deviznih sredstava kod inostranih banaka počev od 1. Januara 1986. Godine I kada su depozitni ugovor zaključile prije voog datuma, u svoje ime, a na tuđi račun.

Iz obrazloženja:

Tužilac je ugovorom o deponovanju deviznih sredstava zaključenim sa tuženom bankom povjerio istoj da za njegov račun deponuje u inostranstvu devizna sredstva koja je on primio kao avans cijene za izvođenje radova u inostranstvu.

U vrijeme zaključenja ugovora o oročavanju deviznih sredstava avansa za račun tužioca bio je na snazi Zakon o deviznom poslovanju I kreditnim odnosima sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", broj 15/77, sa izmjenama I dopunama), I odredbama člana 138. Tačka 8. i 155. St. 1. i 2. Ovog zakona, bilo je predviđeno da u kreditne poslove sa inostranstvom spada I primanje I davanje depozita, te da taj kreditni posao banke ovlaštene za poslove sa inostranstvom mogu da vrše u svoje ime, a za račun organizacije udruženog rada I drugih društvenih pravnih lica. Zaključeni ugovor bio je u skladu sa ovim zakonskim odredbama.

Dana 1. Januara 1986. Godine otpočela je primjena Zakona o kreditnim odnosima sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ" broj 66/85) a u članu 20. Stav 2. Ovog zakona izričito je propisano da banke ovlaštene za poslove sa inostranstvom mogu uzimati I davati depozite u inostranstvu samo u svoje ime I za svoj račun (smisao promjene propisa je da devizna sredstva stečena putem kamata ulaze u devizni potencijal zemlje, a da ne pripadaju pojedinim društveno – pravnim licima).

Od dana stupanja na snagu pomenutog zakona zaključeni ugovor bio je u koliziji sa prinudnom pravnom normom, pa je postalo nemoguće njegovo ispunjavanje. Zbog ove okolnosti ugovor je prestao u smislu člana 137. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, usljed objektivne nemogućnosti ispunjenja, pa tužilac ne može zahtijevati ni dinarsku protivvrijednost kamata stečenih deponovanjem njegovih deviznih sredstava kod inostranih banaka, u ime tužene.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 532/87 od 23. Juna 1988. Godine)

37.

član 22. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Iako se ugovor po pravilniku o registraciji između igrača I fudbalskog kluba zaključuje na četiri godine, stranke ga mogu sporazumno raskinuti, a mogu ugovoriti pravo igrača da ga jednostrano raskine u ljetnom prelaznom roku "uz obeštećenje po propisu".

Iz obrazloženja :

Nižestepeni sudovi su zaključili da prema odredbi člana 23. Pravilnika o registraciji – igrač ima pravo da promijeni klub u ljetnom prelaznom roku, a igrači saveznih liga u ljetnom I zimskom prelaznom roku, pod uslovom da im je istekao ugovor (redovno, sporazumno ili na drugi način), pa kako su u konkretnom slučaju tužilac I tuženi ugovorom zaključenim dana 5.8.1982.godine, utanačili da je tuženi u ugovornoj obavezi sve do 31.7.1987.godine, to da navedeni ugovor nije raskinut. Nadalje, kroz razloge citirane presude konstatovano je da ugovorna klauzula prema kojoj je tuženi slobodan u ljetnom prelaznom roku 1984.godine, uz obeštećenje po propisu, ima utoliko značaj što ugovornim strankama omogućava da se zaključeni ugovor može sporazumno raskinuti I prije isteka roka na koji je zaključen (tj. 31.7. 1987.godine).

Nižestepeni sudovi detaljno obrazlažu značenje klauzule iz ugovora što su ga parnične stranke zaključile 5.8.1982.godine, a koja glasi " igrač I klub se sporazumijevaju da je igrač slobodan u julskom prelaznom roku 1984.godine uz obeštećenje po propisu" , s tim što po njihovom shvatanju ova klauzula ne proizvodi neposredno pravno djestvo prestanka ugovora voljom jedne stranke (u ovom slučaju igrača), nego tako da stranke mogu zaključiti ugovor o raskidu (" u julskom prelaznom roku 1984.godine") dakle, prije isteka roka od četiri godine, propisanog odredbom člana 43. Stav 2. Pravilnika o registraciji. Takav ugovor je morao biti

sastavljen u pismenoj formi u četiri “ravnoglasna primjerka” (član 48. Tačka 3.Pravilnika), pa kako stranke nisu zaključile ugovor o raskidu, jednostranim istupanjem igrača iz kluba – njegove ugovorne obaveze nisu prestale, te je po izloženom shvatanju, ugovor trajao do isteka roka od četiri godine.

Prema tome, nije sporno da stranke mogu raskinuti ugovor I prije isteka roka od četiri godine, ali je sporno da li su ga stranke zaista I raskinule. Naime, nižestepeni sudovi nisu provođenjem odgovarajućih dokaza I uz primjenu pravila o tumačenju ugovora iz čl. 99. Do 102. Zakona o obligacionim odnosima utvrdili značenje navedene klauzule, tj. Da li ona daje neposredno pravo igraču da “u julskom prelaznom roku” 1984.godine istupi iz kluba, bez dalje saglasnosti kluba, ili ta klauzula ima naprijed opisano značenje, koje joj daju nižestepeni sudovi. Međutim, taj činjenični zaključak nižestepeni sudovi nisu obrazložili sa aspekta primjene pravila o interpretaciji volje stranaka.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 239/87. Od 21.9.1988.godine)

38.

Član 210. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Štediša, kome je isplaćena dinarska protuvrijednost iznosa strane valute koji je greškom upisan na njegovo ime, duguje banci samo ona iznos koji mu je isplaćen, a ne dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan suđenja.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 210. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ako je društveno sredstvo u određenom društveno pravnom licu na bilo koji način prešlo u društvena sredstva u drugom društveno pravnom licu ili u imovinu nekog lica, a taj prelaz nema osnova u nekom samoupravnom sporazumu ili u nekom drugom pravnom poslu ili u zakonu, sticalac je dužan da ga vrati ako je to moguće, a inače je dužan da naknadi vrijednost postignute koristi.

Tužitelj je 1.8.1983. godine, isplatio tuženom 35.749,10 dinara, kao dinarsku protuvrijednost pogrešno doznačenog iznosa od 2.875,49 FF na njegovom deviznom računu, pa se tuženi neosnovano obogario za navedeni iznos, a ne za iznos od 185.080 dinara koliko iznosi njihova dinarska protuvrijednost 2.875,49 FF računajući po kursu na dan presuđenja (samo u slučaju da je tužitelj isplatio tuženom 2.875,49 FF tužitelj bi imao pravo da od tuženog zahtijeva vraćanje navedenog iznosa FF ili isplatu idnarske protuvrijednosti na dan presuđenja).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 511/87 od 16. Juna 1988. Godine)

39.

Čl. 21,210. i 211. Zakona o obligacionim odnosima

Kupac vozila koji je platio razliku u cijeni na dan isporuke, u zabludi da se prodavac držao redosljeda isporuke, ima pravo da zahtijeva vraćanje tog iznosa ako dokaže da je povećanje cijena uslijedilo nakon što mu je prodavac mogao isporučiti vozilo da se držao redosljeda prema datumu uplate cijene.

Iz obrazloženja:

Nižestepenim presudama je utvrđeno da je isporuka vozila ostalim kupcima bila izvršena u okviru roka od šest nedjelja I da se tuženi nije držao redosljeda isporuke prema terminu izvršenih uplata, a da je tuženi postovao redosljeda isporuke prema terminu izvršenih uplata, a da je tuženi poštovao redosljed, tužiteljice po redovnom toku isporuke ne bi snosile razliku u cijeni, odnosno isporuke bi im po redosljedu bile izvršene prije nego što je došlo do povećanja cijene vozila.

Polazeći od tako utvrđenog činjeničnog stanja, nižestepeni sudovi su odbijajući tužbeni zahtjev, a da pri tome nisu utvrdili odlučnu činjenicu da li su tužiteljice uplatile iznos od 3.231,90 DM na ime povećanja cijene kupljenog vozila u zabludi da im je isporuka izvršena po redosljedu, u skladu sa dobrim poslovnim običajima (član 21. Zakona o obligacionim odnosima), pogrešno primijenili odredbu iz člana 211. Zakona o obligacionim odnosima, tužiteljicama ne bi pripadalo pravo da traže vraćanje razlike u cijeni samo ukoliko bi se utvrdilo da su tužiteljice izvršile uplatu spornog iznosa od 3.231,90 DM iako su znale da ga nisu dužne platiti, što bi se u konkretnoj situaciji imalo shvatiti da su platile taj iznos tuženom I pored toga što su znale da se tuženi nije držao redosljeda isporuke ostalim kupcima. Međutim, ukoliko bi se utvrdilo da su tužiteljice platile razliku u cijeni u zabludi da se tuženi držao redosljeda pri isporuci ostalim kupcima, prema citiranim odredbama iz čl. 210. i 211. Istog zakona, pripadalo bi im pravo da traže vraćanje onog što su platile na ime povećanja cijene.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 333/88. Od 16.6.1988.godine).

40.

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Čl. 70. Stav 1, 80. Stav 2, 103, 104. Stav 1 I 213. Zakona o obligacionim odnosima

Budući da usmeni ugovor o kupnji nekretnina nema pravno dejstvo prodavac koji nije ispunio svoju obavezu dužan je vratiti kupcu iznos koji je primio na ime kapare, a ne udvojenu kaparu.

Iz obrazloženja :

Prema odredbama člana 9. i 46. Stav 1. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH, broj 38/78), ugovori o prometu nepokretnosti koji su zaključeni nakon 4.1.1979.godine, kao dana stupanja na snagu tog zakona, nisu pravno valjani ako nisu sačinjeni u pismenoj formi koja je propisana kao njihov konstitutivni elemenat, te se nedostatak pismene forme ne može konvalidirati ni obostranim ispunjenjem svih obaveza koje iz takvog ugovora proizilaze. Konvalidirati se može samo nedostatak ovjere potpisa.

Kako je ugovor o prodaji nepokretnosti zaključen u usmenom obliku dana 25.3.1984.godine, dakle, nakon stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti, taj ugovor je bez pravnog dejstva (član 70. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), bez obzira na to da li su obostranom voljom tužioca I tuženog bile makar I u cjelosti ispunjene obaveze koje iz takvog ugovora proizlaze.

Pošto je zahtjev tužioca za restituciju onog što je dao u ispunjenju ništavog ugovora tuženom kao kontrahentu (vraćanje prodate nepokretnosti) u skladu sa pravilom člana 104. Zakona o obligacionim odnosima, nižestepeni sudovi su pravilno sudili kada su usvojili tužbeni zahtjev za ispunjenje takve činidbe.

Nižestepenim presudama nije na štetu tuženog pogrešno primijenjeno materijalno pravo ni u dijelu odluke kojim je odbijen zahtjev iz protivtužbe za vraćanje udvojene kapare u iznosu od 105.000 dinara, koliko je tuženi isplatio tužiocu u ispunjenju ugovora.

Prema citiranoj odredbi iz člana 104. Zakona o obligacionim odnosima, tuženom bi pripadalo pravo samo na to da od tužioca zahtijeva vraćanje iznosa od 105.000 dinara, koji je ovome isplatio u ispunjenju ništavog ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 275/87. Od 11.2.1988.godine).

41.

Član 210. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 29. i 35. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju

Željeznička transportna organizacija ne može zahtijevati naplatu prevoznine I naknade za sporedne usluge od primaoca robe, ako s njim nije zaključila ugovor o prevozu robe, pa I kada su za prevoz koji je u svoje ime I za svoj račun izvršilo drugo lice, neovlašteno korišteni vagoni željezničke transportne organizacije.

Iz obrazloženja :

Prvostepeni sud je utvrdio da između parničnih stranaka nije bio zaključen ugovor o prevozu uglja željeznicom (ovakav ugovor se, u smislu člana 29. Stav 2. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, "Službeni list SFRJ", broj 2/74, smatra zaključenim kad prevoznik primi na prevoz stvar sa tovarnim listom), a neopravdano se tužilac poziva na član 35. Pomenutog zakona, jer između parničnih stranaka nije došlo ni do posebnog dogovora o prevozu uglja u tzv. Maršrutnim vozovima, bez obaveze izdavanja tovarnog lista.

Utvrđeno je da su rudnici obavili prevoz svojim industrijskim kolosijekom, uz upotrebu svoje lokomotive I osoblja, a vagonima tužioca smještenim na njihovom industrijskom kolosijeku, da su sami izvršili utovar I istovar uglja, te da su od tuženog naplatili cijenu prevoza I izvršenih usluga, sve bez saglasnosti tužioca.

Kod ovakvih činjenica opravdano je odbijen zahtjev tužioca da mu tuženi plati prevozninu, te cijenu sporednih usluga.

Usput se napominje da tužilac ne može zahtijevati od tuženog ni naknadu po osnovu iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima, pošto on nije upotrijebio vagone tužioca, već rudnici za svoj račun, tako da je tužilac mogao zahtijevati naknadu samo od rudnika, pozivom na navedenu odredbu ili na pravila o nezvanom vršenju tuđeg posla (članovi 220—226. Zakona o obligacionim odnosima), odnosno pravila o nepravom poslovođstvu (član 227. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 165/87. Od 24.3.1988.godine).

43.

Član 223. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome su dodijeljene neodgovarajuće prostorije (skladišni prostor) za stanovanje ima pravo da od davaoca na korištenje traži naknadu troškova za nužnu adaptaciju prema minimalnim stambenim standardima.

Iz obrazloženja :

Tuženi je nosilac prava raspolaganja na stanu koji je dodijelio tužiocu na korištenje. Na osnovu tog rješenja tužilac je zaključio ugovor o korištenju stana a zatim se uselio u stan koji je koristio za stanovanje do 21.12.1976.godine. Prostorije koje su tužiocu dodijeljene na korištenje bile su nepodobne za stanovanje (magacinski prostor I veš kuhinja u baraci, bez sanitarija I elektro-instalacija I vlažne).

Imajući u vidu navedene činjenice nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su tuženog obavezali da tužiocu naknadi izdatke koje je uložio u adaptaciju prostorija tuženog iako ne iz razloga navedenih u nižestepenim presudama (iz osnova predviđenog u članu 211. Zakona o obligacionim odnosima).

Naime, prostorije kojima je tuženi disponirao dodjeljujući ih na korištenje u svrhu stanovanja morala su u momentu dodjele imati neophodne karakteristike stana makar prema minimalnim standardima urbanog stanovanja (voda , kanalizacija, elektroinstalacije, mogućnost zagrijavanja bilo kojim izvorom toplote – dimnjak, električna energija I dr.), a prema utvrđenom činjeničnom stanju prostorije koje je tužilac koristio nisu imale takve karakteristike, iz čega proizlazi da tužilac nije izvršio već navedena ulaganja radi poboljšanja uslova stanovanja – kao što je tuženi u toku postupka tvrdio, nego da bi osposobio te prostorije za stanovanje prema minimalnim standardima, što je bila obaveza davaoca stana na korištenje.

Kako je, prema tome, tužilac vršeci najnužnije adaptacione radove radio za tuženog upravo ono što su tadašnje okolnosti zahtijevale (što je I koristilo tuženom, jer je nesporno da je nakon iseljenja tužioca dodijelio stan osposobljen za stanovanje na korištenje trećem licu), to tužilac ima osnova u odredbi člana 223. Zakona o obligacionim odnosima da zahtjeva od tuženog naknadu za učinjene izdatke, koji su prema izloženom bili nužni I korisni.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 278/87 od 11.2.1988.godine).

43.

Član 399. Stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Zastarjelost potraživanja interkalarne kamate počinje teći po isteku kalendarske godine za koju je obračunata ako nije drukčije ugovoreno vrijeme dospijeća ili ako nije unaprijed obračunata i uvrštena u anuitete otplate kredita.

Iz obrazloženja :

Interkalarne kamate se plaćaju na iznos kredita počev od dana davanja kredita pa do dana početka otplate. U konkretnom slučaju je ugovor o kreditu zaključen 17.4.1979.godine, a ugovorena otplata u roku od 10 godina u anuitetima (sa redovnom kamatom od 9%) koji dospijevaju polugodišnje, s tim da prvi dospijeva 30.6.1980.godine. Iz samog teksta ugovora ne vidi se da je ugovoreno plaćanje interkalarnih kamata, niti kada ove dospijevaju i da li su uvrštene u anuitete ili ne.

U smislu člana 372. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, potraživanja povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim određenim razmacima vremena (povremena potraživanja), uključujući tu I sporedna povremena potraživanja kao što su kamate, zastarijevaju za tri godine od dospelosti svakog pojedinog davanja.

Neophodno je stoga utvrditi da li je ugovoreno plaćanje interkalarne kamate I kada ona dospijeva, te da li je uračunata u anuitete otplate kredita.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 462/87. Od 3.6.1988.godine).

44.

Članovi 103. Stav 1, 296, 436. i 438. Zakona o obligacionim odnosima

Davanjem naloga dužniku da ispuni obavezu povjeriočevom dužniku ne dolazi do cesije potraživanja

Iz obrazloženja :

Obavezu može, u smislu člana 296. Zakona o obligacionim odnosima, ispuniti I treće lice, a ispunjenje je dužan prihvatiti povjerilac, ako je dužnik sa tim saglasan, ali ako treće lice odbija da postupi po nalogu svog povjerioca I izvrši isplatu njegovom povjeriocu, povjerilac dužnikovog povjerioca nema pravo da neposredno od dužnika zahtijeva ispunjenje.

U smislu člana 436. Zakona o obligacionim odnosima, ugovorom između povjerioca I trećeg lica prenosi se na treće lice potraživanje, ali cesija djeluje u smislu člana 438. Zakona o obligacionim odnosima, prema dužniku tek od časa kada ga o izvršenom ustupanju potraživanja izvijesti povjerilac, a tužiocu nisu pružili dokaze da je njihov dužnik takvo obavještenje dao tuženima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 386/86. Od 24.3.1988.godine).

44a

Članovi 75, 120. i 121. Zakona o deviznom poslovanju I kreditnim odnosima sa inostranstvom—raniji

Zabranjena je cesija dinarskog potraživanja u SFRJ stranog pravnog lica na domaća pravna lica.

Iz obrazloženja :

Tužiocu su imali potraživanje od strane firme u stranoj valuti (DM), koje su, u smislu člana 75. Zakona o deviznom poslovanju I kreditnim odnosima sa inostranstvom (“Službeni list SFRJ”, broj 15/77), koji je bio na snazi u toku 1981.godine, morali unijeti u SFRJ, a ne prihvatiti plaćanje u dinarima. Ako bi se, međutim, I prihvatilo da im je strana firma mogla isplatiti potraživanje I u dinarima koje je stekla na način predviđen u članu 120. Stav 1. Tačka 2. Pomenutog zakona, nije mogla na njih izvršiti prenos (cesiju) dinarskog potraživanja, jer je, u smislu člana 120. Stav 2. Istog zakona, prenos moguć samo na drugo strano lice (ovako je bilo propisano I odredbama člana 121. Naprijed pomenutog zakona za dinarska potraživanja koja ostvare strana lica I po drugim osnovima). Dakle, I da je zaključen ugovor o cesiji potraživanja između strane firme I tužilaca bio bi ništav, jer je bio suprotan prinudnim zakonskim propisima (član 103. Stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), pa ne obavezuje tužene.

OBIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA**45.**

Član 2. Zakona o dopunama Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe I usluga u prometu robe I o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti

Ako je ugovorna cijena robe na dan isporuke, a ugovorom nije određen rok isporuke, kupac duguje onu cijenu koja je važila na dan zaključenja ugovora.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su usvojili tužbeni zahtjev za plaćanje razlike u cijeni, polazeći od okolnosti da rok isporuke traktora nije bio određen i da je ugovorena cijena koja je važila na dan isporuke.

Međutim, pri odlučivanju u ovoj prvoj stvari nižestepeni sudovi nisu imali u vidu materijalno – pravnu odredbu iz člana 2. Zakona o dopunama Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe I usluga u prometu robe I o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", broj 54/81), prema kojoj ako je zaključenjem ugovora o prodaji robe predviđena cijena na dan isporuke robe, a rok isporuke robe nije određen, kupac ima pravo da mu se isporuču roba po cijeni koja je važila na dan zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 431/87 od 19.5.1988. godine)

46.

Član 472. Zakona o obligacionim odnosima

Član 78. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju

Prodavac koji je predao prodatu robu željeznici na prevoz, ne odgovara kupcu za štetu koja nastane tokom prevoza ako je ugovorom o prodaji robe predviđen prevoz željeznicom, a nije određeno mjesto ispunjenja.

Za štetu je u svakom slučaju odgovorna kupcu željeznica, a ne prodavac, ako je kupac preuzeo robu sa tovarnim listom od željeznice.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju ne radi se o materijalnim nedostacima stvari na koje se nedostatke odnosi propis člana 478. Zakona o obligacionim odnosima. Za oštećenje – lom grijača, tužilac ne može snositi odgovornost. Ovo zbog toga što je do loma grijača došlo tokom prevoza željeznicom. Predajom robe na prevoz željeznici, sa tužioca kao prodavača prešao je rizik na kupca u smislu člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, jer nije utvrđeno da bi u ugovoru bilo određeno mjesto ispunjenja. Stoga je tuženi kao primalac robe nakon iskupa tovarnog lista, a u smislu člana 78. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju bio dužan reklamirati nedostatke prevozniku.

Ugovor o prevozu željeznicom zaključuje se između pošiljaoca I prevoznika, ali kada primalac primi robu sa tovarnim listom od prevoznika, on stiče pravo raspolaganja predmetnom robom I postaje nosilac prava iz ugovora u smislu člana 78. Citiranog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 469/87 od 3. Juna 1988. Godine)

47.

Članovi 478, 479, 481 I 485 Zakona o obligacionim odnosima

Ako je prodavac znao ili mogao znati da isporučuje kupcu robu koja nije pogodna za naročitu svrhu za koju je kupac nabavlja, odgovara za materijalne nedostatke I kada ih kupac nije na vrijeme reklamirao.

Iz obrazloženja:

Prodavac (tužilac) je znao da tuženom isporučuje gumena crijeva manje dužine od naručene, smatrajući da ona nastavljanjem ne gube od svoje funkcije. S obzirom na tu činjenicu prvostepeni sud je bio dužan utvrditi da li je isporuka kraćih crijeva od traženih neznatan materijalni nedostatak koji se ne uzima u obzir (stav 3. Člana 478. Zakona o obligacionim odnosima) ili nedostatak postoji zato što crijeva koja su tuženom isporučena nemaju potrebno svojstvo za naročitu upotrebu (član 479. U vezi sa članom 480. Zakona o obligacionim odnosima). Ukoliko nedostatak postoji, a za njega je znao prodavac (tužilac) ili mu nije mogao ostati nepoznat, kupac ne gubi pravo da se na njega pozove I kad nije izvršio svoju obavezu da stvar pogleda bez odlaganja ili obavezu da u određenom roku obavijesti prodavca o postojanju nedostataka, kao I kad se nedostatak pokazao tek po proteku šest mjeseci od predaje stvari (član 485. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 596/87 od 14. Jula 1988. Godine)

48.

Čl. 479 I 514. Zakona o obligacionim odnosima

Okolnost što su prekucani brojevi na motoru automobila može predstavljati prepreku za registraciju, pa je to pravni a ne materijalni nedostatak kupljene stvari.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi parnične stranke su 3.5.1984. godine zaključile ugovor o prodaji putničkog automobila, uz istovremenu predaju automobila tužiocu kao kupcu I isplatu cijene tuženom kao prodavcu. Nadalje su nižestepeni sudovi utvrdili da je tužilac koristio automobil dva mjeseca, pa kada je želio da ga proda, automehaničar, koji je pregledao automobil, otkrio je da su brojevi na motoru prekucani. Zbog toga nedostatka tužilac je podnio tužbu sa zahtjevom za raskid ugovora zaključenog sa tuženim, a nižestepeni sudovi odlučujući o tako postavljenom zahtjevu zaključili, da je tužiocu predata stvar sa vidljivim nedostatkom, a da je u smislu člana 481. Zakona o obligacionim odnosima propustio da primljeni automobil pregleda ili da ga dâ na pregled, te da o tom nedostatku obavijesti tuženog u roku od 8 dana. Pošto je tužilac propustio da postupi u skladu sa navedenom odredbom zaključili su da je izgubio pravo tražiti raskid ugovora (član 488. Stav 1. Tačka 3. Zakona o obligacionim odnosima). Zbog toga je tužilac odbijen sa zahtjevom za raskid ugovora.

Ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev, jer se u konkretnom slučaju ne radi o materijalnom nedostatku širem smislu obzirom da zbog prekucanih brojeva na motoru automobila može biti onemogućena registracija, time i njegova upotreba. U konkretnom slučaju se radi o posebnom ograničenju javno – pravne prirode, koje ima u vidu odredba člana 514. Zakona o obligacionim odnosima. Prema ovoj zakonskoj odredbi prodavac odgovara I za posebna ograničenja javno – pravne prirode koja kupcu nisu bila poznata pod uslovom da je za njih znao ili je znao da se mogu očekivati, a kupcu ih nije saopštio.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 429/87 od 12.5.1988. godine)

49.

Čl. 24, 359 I 599. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju smrti zakuca ili zakupodavca ne prestaje ugovor o zakupu stana, već se zakup nastavlja sa njihovim nasljednicima ako nije drugačije ugovoreno.

Iz obrazloženja:

Stanovište nižestepeni sudova da je ugovor o zakupu prestao smrću zakupodavca nije u saglasnosti sa odredbom člana 359. Zakona o obligacionim odnosima u kojoj je izraženo pravilo da smrću učesnika u zaključenog obligacionog ugovora, bio on dužnik ili povjerilac, ne prestaje ugovor. Izuzetak je učinjen samo u pogledu ugovora u kojima se radi o obavezi koja je nastala s obzirom na lične osobine ugovornih strana, ili lične sposobnosti dužnika, čega kod ugovora o zakupu u pravilu nema. Ovo je opšta odredba koja se primjenjuje na sve obligacione ugovore pa i na one koji nisu drukčije regulisani republičkim zakonom kao u ovom slučaju (član 24. ZOO), a posebna odredba iz člana 599. Zakona o obligacionim odnosima predviđa da se u slučaju smrti zakupodavca zakup nastavlja sa njegovim nasljednicima, ako nije drukčije ugovoreno.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 599/87 od 11.8.1988, godine)

50.

Član 206. stav 3, čl. 269, 616. I 618. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je šteta na motoru posljedica greške u brušenju radilice, lice (OOUR) koje je po ugovoru o djelu izvršilo brušenje odgovara za štetu I pod pretpostavkom da je štetu moglo spriječiti drugo lice (OOUR) koje je prilikom montaže motora moralo uočiti grešku.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je do oštećenja motora na tužiočevom kombajnu nije došlo zbog pogrešne montaže nego zato što tuženi nije obavio posao brušenja radilice po pravilima struke. Nižestepeni sudovi su sudili u skladu sa odredbom člana 618. st. 1. I 2. Zakona o obligacionim odnosima, kada su usvojili tužbeni zahtjev za naknadu štete, jer je tužilac nakon opravke bez odlaganja obavijestio tuženog o nedostacima obavljenog posla, tako da ne stoje ni zapreke predviđene u članu 616. istog zakona, za zaključak o osnovanosti tužiočevog potraživanja za naknadu štete.

Ukoliko bi I bile tačne tvrdnje istaknute u reviziji tuženog da je prouzrokovanju štete doprinio I radnik druge OOUR usljed eventualnog propusta prilikom montaže motora da, kao stručnjak za taj posao, blagovremeno uoči tuženikov propust u brušenju radilice I o tome izvjesti tužioca, ni ta činjenica nije od uticaza za drugačije odlučivanje o tužbenom zahtjevu, jer za takav slučaj odredba člana 206. stav 3. u vezi sa članom 269. Zakona o obligacionim odnosima, predviđa solidarnu odgovornost svih lica koja su prourokovala štetu radeći nezavisno jedan od drugog, ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u prouzrokovanoj šteti, što znači da svako od tih lica, dakle, u ovom slučaju I tuženi, odgovara oštećenom za ovu štetu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 276/87 od 18.2.1988. godine)

51.

Članovi 618. stav 1, 620. stav 3. I 623. stav 3. zakona o obligacionim odnosima

Naručilac radova iz ugovora o građenju ne može zahtijevati ako u roku je otkloni nedostake na koje je blagovremeno upozoren, da ih poslenik otkloni I tako uredno izvrši svoju ugovornu obavezu.

Time što je zadržao dio cijene za naručeno djelo, naručilac se nije opredijelio da nedostatak otklanja preko trećeg lica, na teret poslenika.

Iz obrazloženja:

Nedostatke izvršenih radova tuženi nije otklonio u određenom roku, pa mu je ostavljen naknadni rok. Tužilac je od tuženog tražio da otkloni nedostatke u roku od 15 dana jer će biti prinuđen radove ustupiti drugom izvođaču na teret tuženog. Na taj način se tužilac nije opredijelio na otklanjanje nedostataka na račun tuženog u skladu sa stavom 3. člana 620. Zakona o obligacionim odnosima.

Tužilac je samo upozorio tuženog da će, u slučaju neotklanjanja nedostataka, biti prinuđen radove radi otklanjanja nedostataka ustupiti drugom izvođaču. To svoje pravo tužilac nije iskoristio, nego je tužbom tražio izvršenje ugovorne obaveze tuženog – otklanjanje nedostataka izvršenih radova. Kako tuženi nije izvršio radove u skladu sa ugovorom tužilac ima pravo zadržat isplatu dijela cijene do otklanjanja nedostataka ili eventualnog korišćenja prava na sniženje naknade, ako izvođač radova ne otkloni nedostatke, u smislu stava 3. člana 620. u vezi sa stavom 3. člana 623. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi se ne može osnovano pozivati na protek rokova zbog kojih je cijena radova na otklanjanju nedostataka sada viša, jer je do zakašnjenja u ispunjenju obaveze iz ugovora došlo zbog njegove krivice, a ne krivicom tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 595/87 od 14. jula 1988. godine)

52.

Članovi 600. I 623. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 2. I 5. Zakona o komunalnim djelatnostima

Ne postoji obaveza plaćanja cijene komunalne usluge (odvoz smeća), ako komunalna radna organizacija nije pokazala spremnost da usluge izvrši u rokovima I na način određen odlukom skupštine opštine.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom tuženi je obavezan da tužiocu plati naknadu za odvoz smeća, koja se prema odredbama člana 137. I 138. Odluke o komunalnom redu skupštine opštine plaća prema površini stambenog I poslovnog prostora I zemljišta oko tih objekata. Prvostepeni sud nalazi da je bez uticaja prigovor tuženog da tužilac, saglasno odredbi člana 38. spomenute odluke, nije odvezio smeće tri puta sedmično, jer ako nije bio zadovoljan sa načinom odvoza smeća, mogao je o tome obavijestiti komunalnu inspekciju koja, saglasno odredbama odluke, vrši nadzor nad izvršenjem iste.

Pogrešno prvostepeni sud nalazi da bi postojala obaveza korisnika usluga odvoza smeća da plati naknadu za uslugu, ako usluga zaista nije izvršena, propustom pružaoca usluge, a da bi korisniku usluga preostajalo samo da traži intervenciju insepkcije.

Obaveza tuženog da plati određenu naknadu za odvoz smeća u korelaciji je sa obavezom tužioca da najmanje tri puta sedmično izvrši odvoz pripremljenog smeća za odvoz, kako je to I propisano odredbom člana 38. spomenute odluke, ali obaveza tuženog da plati punu naknadu postojala bi I u slučaju da tužilac nije izvršio odvoz smeća iz razloga što tuženi nije bio pripremio smeće za odvoz, a tužilac bio spreman da najmanje tri puta sedmično izvrši odvoz smeća.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 497/87 od 3. juna 1988. godine)

53.

Član 630. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac radova iz ugovora o građenju ne može zahtijevati kamate na iznos avansa, datog po osnovu tog ugovora, ako drukčije nije ugovoreno, sem u slučaju zahtijeva za vraćanje neutrošenog dijela avansa.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno našao da tuženi nema pravo da potražuje od tužioca zatezne kamate na iznos avansa. Tuženi u toku postupka nije poricao bitnu činjenicu da u ugovoru zaključenom sa tužiocem nije predviđeno da tuženi kao naručilac radova ima pravo zahtijevati isplatu kamata na plaćeni avans izvođača radova. U takvom slučaju ako nije drukčije predviđeno međusobnim ugovorom stranaka, izvođač radova nije dužan platiti naručiocu radova kamatu na primljeni iznos avansa. Avans koji naručilac radova saglasno ugovoru doznačuje izvođaču radova, ukoliko ugovorom nije drukčije predviđeno, daje se u cilju omogućavanja izvođaču da preduzme pripreme radove za blagovremeno izvšenje ugovornih obaveza, odnosno nabake materijala.

Tuženi ne tvrdi da bi imao pravo da traži vraćanje cijelog ili dijela avansa, kao neutrošenog, a samo u tom slučaju bi mogao da zahtijeva I zatezne kamate na taj iznos.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 512/87 od 23. juna 1988. godine)

54.

Članovi 636. I 637. Zakona o obligacionim odnosima

Kao bazni mjesec na osnovu koga se obračunava razlika u cijeni uzima se mjesec u kome je zaključen ugovor o građenju, ukoliko nije drukčije ugovoreno.

U okviru ugovorenog roka građenja izvođač radova, ako drukčije nije ugovoreno, sam planira dinamiku radova, pa se kod izračunavanja razlike u cijeni ne utvrđuje primjerena dinamika za svaki mjesec.

Iz obrazloženja:

Osnovano tuženi u žalbi ukazuje da se kao bazni mjesec za koji se obračunava razlika u cijeni, ukoliko nije drukčije ugovoreno, može uzeti samo onaj mjesec u kojem je zaključen ugovor o izvođenju radova. ovo stoga što je to izričito predviđeno odredbom člana 636. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, s obzirom na razliku u cijeni pripada samo za period od zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 59/87 od 28.4.1988. godine)

55.

Članovi 655. I 658. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 34. I 35. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Tovarni list nije apsolutni dokaz da je određeno lice naručilac prevoza u drumskom saobraćaju I obveznik plaćanja prevoznine.

Iz obrazloženja:

Tuženi poriče da je naručio prevoz robe I tvrdi da je taj prevoz naručio primalac robe, a da je vozač – radnik tužioca na svoju ruku popunio tovarni list u kome je naznačio da je pošiljalac tuženi I da je samim tim I dužnik prevoznine.

Prema članu 34 Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74) ugovorom o prevozu stvari prevoznik se obavezuje da stvar preveze u mjesto opredjeljenja I da je u tom mjestu preda primaocu ili drugom ovlaštenom licu koje primalac odredi, a pošiljalac se obavezuje da prevoziocu isplati ugovorenu prevozninu. Po članu 35. ovog zakona, ugovor o prevozu stvari može se zaključiti na bilo koji način, ako za pojedine vrste ugovora zakonom nije drukčije određeno. To znači da je ugovor o prevozu neformalan ugovor I on vrijedi kada ga stranke I usmeno zaključe. Obaveza potpisivanja tovarnog lista u smislu člana 655. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima ima značaja samo u tom smislu da obostrano potpisani tovarni list predstavlja potvrdu postojanja zaključenog ugovora o prevozu, a nije propisana kao uslov punovažnosti ugovora o prevozu, kako jasno proizilazi iz odredaba člana 656. Zakona o obligacionim odnosima.

U ponovnom postupku sud će provođenjem potrebnih dokaza saslušanjem vozača koji je vršio prevoz robe ili drugog lica, utvrditi ko je naručilac prevoza robe – tuženi ili kupac robe. od utvrđenja te relevantne činjenice zavisice I odluka u ovoj pravnoj stvari.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 496/87 od 3. juna 1988. godine)

56.

Član 189. stav 2. zakona o deviznom poslovanju

Kada je dužnik po propisima koji su bili na snazi do stupanja na snagu zakona o deviznom poslovanju, bio obavezan da prevozniku naknadi troškove prevoza u stranoj valuti, a samoinicijativno uplatio dinarsku protuvrijednost po kursu na dan uplate, mora platiti, nakon stupanja na snagu pomenutog zakona razliku u dinarima obračunatu po kursu na dan plaćanja razlike.

Iz obrazloženja:

Među strankama je nesporno da je tuženi na ime naknade troškova prevoza po propisima koji su bili na snazi do donošenja Zakona o deviznom poslovanju, bio dužan platiti tužiocu iznos od 460 USA dolara, da obavezu nije izmirio u devizama, već da je 31. oktobra 1985. godine samoinicijativno uplatio protuvrijednost USA dolara po kursu na dan uplate. Ovakvim plaćanjem tuženi nije ispunio svoju obavezu, jer tužiocu, saglasno tada važećim propisima, nije prenio devizna sredstva. Stupanjem na snagu Zakona o deviznom poslovanju prestala je obaveza plaćanja u devizama I nastala obaveza plaćanja u dinarima I to po izričitoj zakonskoj odredbi (član 189. stav 2. pomenutog zakona). Devizna obaveza se ima izvršiti u dinarima plaćanjem razlike između dinarske uplate I dinarske vrijednosti deviza koje nisu prenesene, po kursu na dan izmirenja obaveze.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 543/87 od 14. jula 1988. godine)

57.

Član 221. Zakona o izvršenom postupku

Član 262. stav 2. I član 714. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome je sud u izvršnom postupku povjerio na čuvanje pokretne stvari dužnika odgovara ovome za oštećenje stvari ako ih nije čuvao kao svoje vlastite, odnosno kao dobar domaćin.

Iz obrazloženja:

Iz prirode pravnog odnosa zasnovanog predajom tužiteljinih stvari na čuvanje trećem licu pod uslovima predviđenim u članu 221. Zakona o izvršenom postupku, proizilazi da takav ugovor zaključuje ovlašteni radnik suda, koji provodi izvršni postupak, u ime I za račun tužiteljice kao dužnika, jer se njime konstituiše ne samo obaveza čuvara da postupa na način predviđen u članu 714. Zakona o obligacionim odnosima (da čuva povjerene stvari sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog privrednika I da obavještava deponenta o svim promjenama koje opazi na stvari I o opasnostima koje mogu dovesti do njihovog oštećenja), nego I obaveze tužiteljice da ovome plati troškove čuvanja, kao I njeno pravo da stvari predate na čuvanje preuzme u svako doba. Prema tome, u ovakvoj situaciji ima se smatrati da je ugovor o čuvanju stvari bio zaključen između same tužiteljice I II- tuženog, pa je zbog toga odgovornost II- tuženog za štetu na stvarima tužiteljice trebalo razmatrati iz aspekta odredaba člana 262. stav 2. I člana 714. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 302/87 od 24.3.1988.godine)

58.

Čl. 724. I 725. Zakona o obligacioni odnosima

Odluka SIV-a o utvrđivanju naknade za nestale ili oštećene stvari kod ugostiteljske ostave ("Službeni list SFRJ", broj 10/87).

Kada u ugostiteljskom objektu nema garderobe, odnosno lica zaduženog za čuvanje stvari gostiju, već se odjeća odlaže na vješalicu, ugostiteljska organizacija odgovara za štetu do visine određene propisom (u iznosu od 10.000 dinara do stupanja na snagu odluke SIV-a o utvrđivanju naknade za nestale ili oštećene stvari kod ugostiteljske ostave).

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 724. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugostiteljska organizacije udruženog rada I drugi ugostitelji smatraju se kao ostavoprimci u pogledu stvari koje su gosti donijeli I odgovaraju za njihov nestanak ili oštećenje, ali najviše do 10.000 dinara ako SIV ne odredi veći iznos. Prema odredbi stava 3. istog člana, ugostitelj duuguje potpunu naknadu ako mu je gost predao stvar na čuvanje, kao I ako je šteta nastala njegovom krivicom ili krivicom lica za koje on odgovara. Prema odredbi člana 725. istog zakona, ugostitelj je dužan primiti na čuvanje stvari koje gosti donesu I hoće da mu predaju na čuvanje, izuzev ako ne raspolaže podesnim prostorijama za njihv smještaj ili ako njihovo čuvanje prelazi njegove mogućnosti iz nekog drugog uzroka.

S obzirom na utvrđene pravno relevantne činjenice (da u bifeu nije postojala garderoba, da tužiteljica nije predala prvotuženom na čuvanje bundu, te da šteta nije nastupila krivicom prvotuženog I lica za kone on odgovara, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da prvotuženi ne duuguje potpunu naknadu (180.000 dinara) nego samo iznos od 10.000 dinara, kako je to propisano odredbom člana 724. stv 3. ZOO (SIV nije odredio veći iznos do dana prouzrokovanja štete)

(vrhovni sud BiH, Rev. 505/87 od 16. juna 1988. godine)

59.

Čl. 711., 749, 751, 770, 771. I 772. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji ugovor o komisionu, a ne o prodaji, kada se jedna strana obavezuje drugoj da će za nju prodati njenu robu, pa ako je blagovremeno obavijesti da je daljna prodaja spriječena nalazom inspektora jer da se radi o nedostacima zbog kojih su ti artikli neispravni za ljudsku ishranu, ne postoji odgovornost za štetu zbog neispunjenja naloga.

IZ obrazloženja:

Među strankama je zaključen ugovor po kome je tužilac kao poljoprivredni proizvođač predao tuženom 190. kg sušenog mesa, s tim da tuženi za račun tužioca to meso proda trećim licima preko rdne organizacije kod koje je zaposlen I to po određenoj cijeni.

IZ tih činjenica nižestepeni sudovi su pravilnom primjenom materijalnog prava zaključili da se ne radi o ugovoru o kupoprodaji, kako ga je tužilac okvalifikovao, nego o ugovoru o komisionu u smislu odredbe člana 771. Zakona o obligacionim odnosima, zbog čega su nižestepeni sudovi pravilno postupili kada su raspravili odnos stranaka iz ove parnice shodnom primjenom pravila koja se odnose na ugovor o nalogu (član 772. Zakona o obligacionim odnosima), a ne po odredbama istog zakona koje se odnose na ugovor o prodaji.

Naime, prema odredbi člana 454. Zakona o obligacionim odnosima ugovor o prodaji je takva vrsta pravnog posla kojom se prodavac obavezuje da stvar koju prodaje preda kupcu tako da ovaj stekne pravo vlasništva na stvari, a kupac da ovome plati ugovorenu cijenu, što se ne može primijeniti na konkretni slučaj na činjenično utvrđenje iz nižestepenih presuda iz koga slijedi da tužilac predajom sušenog mesa nije htio da prenese pravo vlasništva na tuženog, nego se izričito sporazumio sa njim da tuženi za njegov račun proda meso trećim licima uz ugovoreni iznos naknade (provizije) za obavljanje tog posla, što su obilježja ugovora o komisionu (član 711. ZOO).

Utvrđeno je I to da tuženi nije uspio prodati svo meso zato što je je pregledom od strane sanitarnog inspektora ustanovljeno da je nesipravno za ljudsku ishranu I dalja prodaja zabranjena, kao I da je o tome obavijestio tužioca I pozvao ga da preuzme neprodatu količinu, što je tužilac odbio. Tuženi je u svemu psotupio onako kako je predviđeno odredbom člana 751. Zakona o obligacionim odnosima, tako što je izvršavao nalog prema primljenim upustvima tužioca sa pažnjom dobrog domaćina, pri čemu je kod iskrsele prepreke zabrane dalje prodaja od strane nadležnog organa štitio interese tužioca kao nalogodavca time što ga je blagovremeno o tome obavijestio, pa nema oslonca u odredbama člana 749. do 770. u vezi sa članom 772. navedenog zakona, da se tuženi obaveže na plaćanje potraživanja iz tužbenog zahtjeva, niti iz osnova naknade štete zbog neispunjenja ili nepravilnog ispunjenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 387/87 od 14.4.1988. godine)

60.

Članovi 262, 266, 273. stav 5. i član 780. Zakona o obligacionim odnosima

Komitent ima pravo da zahtijeva od komisionara naknadu štete u visini izgubljene ugovorne kazne ako je komisionar svojom krivicom propustio da blagovremeno zadrži pravo na ugovornu kaznu.

Iz obrazloženja :

Tužiocu kao komitentu ne pripada pravo na ugovornu kaznu, jer on tu kaznu nije ugovorio, već njegov komisionar, ali u njegovu korist. Međutim, tužiocu pripada pravo na obeštećenje od komisionara za visinu ugovorne kazne koju je komisionar za račun komitenta bio dužan realizirati.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 296/87. od 24.3.1988. godine)

61.

Članovi 31. stav 1, 997. I 1001. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Specifični ugovor o jemstvu zaključen na osnovu garantnog pisma (garancije) za buduću obavezu nastaje kada izdavalac garancije sazna da je glavni dužnik zasnovao obavezu a obaveza iz garancije dospijeva kada ga povjerilac, na način predviđen garancijom, pozove da obavezu ispuni.

Iz obrazloženja :

Garantnim pismom tuženi je “ ovlastio” svog radnika “da može kupovati građevinski materijal kod svih radnih organizacija na ime dobivenog zajma za individualnu stambenu izgradnju” do iznosa od 82.500 dinara; da će tuženi preuzeti materijal “platiti u roku od 15

dana po prijemu fakture u 2 primjerka”, ali uz uslov da prodavac obavezno na poleđini ovog garantnog pisma upiše broj fakture I ovjeri potpisom I pečatom prodavca.

Garantno pismo tuženog je isprava koja sadrži garanciju tuženog I uslove uz koje se ona daje. To je specifičan ugovor o jemstvu kojim se tuženi obavezao prema povjeriocu da će ispuniti punovažnu I dospjelu uslovnu I buduću obavezu svog radnika – budućeg dužnika / član 997. I član 1001. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). Ugovor o jemstvu je nastao nakon zaključenja ugovora o prodaji između glavnog dužnika predajom garantnog pisma – isprave o garanciji tuženog. Da je tužiocu predato garantno pismo tuženi nije mogao saznati sve dok mu tužilac ne dostavi račun (iz koga se može utvrditi da je zaključen ugovor o prodaji između glavnog dužnika I tužioca I da je predato tuženom garantno pismo) ili ga na drugi način obavijestiti da je primio njegovu izjavu (garantno pismo) I da je prihvatio, jer je ugovor o jemstvu zaključen onog časa kad je ponudilac primio izjavu ponuđenog da prihvata ponudu (stav 1. člana 31. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema izvedenim dokazima u prvostepenom postupku proizlazi da radnik tuženog nije istupao u ime I za račun tuženog, tj. kao njegov zastupnik (čl. 84. do 88. Zakona o obligacionim odnosima), nego je garantno pismo predao tužiocu, kada je sa njime, u svoje ime I za svoj račun, zaključio ugovor o prodaji građevinskog materijala.

Pošto se tuženi obavezao da će kupljeni materijal platiti u roku od 15 dana po prijemu računa, obaveza tuženog da platu kupoprodajnu cijenu mogla je nastati samo dostavljanjem računa tuženom.

Predaja računa radniku tuženog koji nije bio zastupnik tuženog, nego je ugovor o prodaji zaključio u svoje ime i za svoj račun, ne smatra se kao predaja tuženom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 506/87. od 23.6.1988. godine).

62.

Član 1044. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Upis u štednu knjižicu potvrđen pečatom banke I potpisom ovlašćenog lica nije neoborivi dokaz o stanju na računu štediše, pa i banke i ulagač mogu dokazivati da je upis pogrešan.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica zasniva tužbeni zahtjev na navodima da je 15.1.1985. godine položila kod tužene 3.100 SCH i 3100 DM, da je uplata evidentirana u njenu štednu knjižicu a da joj tužena osporava isplatu 3100 DM.

Utvrđeno je u postupku pred prvostepenim i durgostepenim sudom da tužiteljica nije uopšte dana 15.1.1985. godine deponovala 3100 DM, već samo 3.100 SCH, a da je greškom radnika tužene evidentiran i navodni ulog od 3.100 DM.

Polazeći od tako utvrđenog činjeničnog stanja ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev odbili. Prema odredbi člana 1044. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, upisi u knjižicu potvrđeni pečatom banke i potpisom ovlaštenog lica su dokaz o uplatama odnosno podizanjima u odnosima između banke i ulagača. Međutim, upisi u štednu knjižicu potvrđeni pečatom i potpisom ovlaštenog lica imaju karakter oborive pretpostavke tačnosti, jer su greške prilikom upisa uloga i isplate

određenih iznosa uvijek moguće. Utvrđenjem da tužiteljice u vrijeme upisa u štednu knjižicu uopšte nije ni imala 3100 DM, te da je ovaj iznos u štednu knjižicu upisan greškom radnice tužene, oborena je pretpostavka tačnosti ovog upisa.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 385/87 od 21.4.1988. godine)

63.

Član 314. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. stav 7. Zakona o obvezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Ako nije drukčije ugovoreno, potraživanje cijene usluge liječenja organizacije udruženog rada zdravstvene djelatnosti od SIZ-a zdravstvene zaštite ili društveno – političke zajednice, dospijeva petnaestog dana po danu primitka obračuna – račun (fakture) koja glasi na dužnika:

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 2. stav 7. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, dužničko – povjerilački odnos po osnovu pružanja zdravstvenih usluga nastaje na dan kada je samoupravna interesna zajednica zdravstvenog osiguranja i zdravstva, odnosno društveno politička zajednica za lica koja ona neposredno snosi troškove zdravstvenih usluga, primila od organizacije udruženog rada zdravstvene djelatnosti obračun cijene o izvršenim zdravstvenim uslugama.

Ne može se dostavljanjem računa tuženoj poistovijetiti dostavljanje računa koji glase na druga lica, a ne na tuženu, pa makar se radilo i o fizičkim licima – osiguranicima tužene. Tužena je opravdano odbila da isplati formalno neuredne račune.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 563/87 od 14. jula 1988. godine)

64.

Član 26 Zakona o obligacionim odnosima

Član 118. stav 2. i član 243. stav 2. Zakona o udruženom radu – raniji tekst

Bitni sastojci ugovora o udruživanju sredstava radi sticanja stana su i ko je nosilac prava raspolaganja stanom, odnosno ko je davalac stana na korišćenje, te bliži uslovi udruživanja sredstava, pa ugovor nije nastao ako nije postignut sporazum i o ovim sastojcima ugovora.

Iz obrazloženja:

Kod činjenice da među strankama nije zaključen dopuski sporazum kojim bi one reguisale međusobne odnose o tome ko je nosilac prava raspolaganja stana koji se kupuje za rješavanje stambenih potreba njihovih radnika, kako će se upravljati i raspolagati sa stanom ako se kao kupac stana u odnosu na prodavca pojavljuje samo jedna ugovorna strana koja udružuje sredstva, ko će davati stan na korišćenje kad prestane svojstvo nosioca stanarskog prava licu kome je prvi put dodijeljen stan, da li strana koja po ugovoru o kupovini stana nije kupac, udružuje novčana sredstva besteretno i bespravno ili sa obavezom protivne strane da da vrati ta sredstva na određen način i u određenom roku, to prvostepeni sud nije mogao izvesti

zaključak da je među strankama zaključen ugovor o udruživanju sredstava za kupovinu zajedničkog stana i da je kupljeni stan sredstvo zajedničke potrošnje obje stranke.

Društveno prava lica mogu, u smislu člana 118. stav 2. Zakona o udruženom radu (stari tekst) udruživati sredstva zajedničke potrošnje, radi zadovoljenja zajedničkih potreba, ali u takvom slučaju moraju samoupravnim sporazumom ili ugovorom u potpunosti regulisati međusobne odnose nastale udruživanjem. Društveno pravna lica mogu pismeno ugovorom prenositi i bez naknade društvena sredstva između sebe (član 243. stav 2. ZUR-a), ali u konkretnom slučaju iz sadržaja ugovora ne proizilazi da je tuženi odlučio da bez naknade uplati učešće u kupovini stana, već u namjeri da sâm raspolaže stanom, a u takvom slučaju bitni elementi ugovora o udruživanju sredstava su i način upravljanja, korištenja i raspolaganja stanom, no ti elementi nedostaju.

Činjenica da je jedna od ugovornih strana (tuženi) svojim ponašanjem onemogućila da se naknadno dopuni zaključeni ugovor sa preostalim bitnim sastojcima ugovora o kojima u ugovoru nije izražena volja stranaka, ne čini zaključni ugovor koji nema sve bitne sastojke valjanim, jer se ugovor bez svih bitnih sastojaka ne može smatrati zaključenim (član 26. Zakona o obligacionim odnosima), pa se ne može uspješno tražiti ni njegovoispunjenje.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 280/87 od 24.3.1988. godine)

65.

Član 189. stav 2, član 262. st. 1. i 2, član 266. stav 1. i član 269. Zakona o obligacionim odnosima

Zakon o obaveznom popravku, dovršetku i nadogradnji započelih i nedovršenih zgrada.

Opština, kao i pravni sljednik sreza, odgovara za štetu prouzrokovanu rušenjem zgrade oštećene u drugom svjetskom radu, koju se srez obavezao popraviti i vratiti vlasniku po namirenju investicionih ulaganja iz ubranih prihoda od upotrebe zgrade. Naknada štete se određuje prema stanju u kome bi se nalazila popravljena zgrada u momentu dospjeća obaveze vraćanja vlasniku, a po cijenama u vrijeme suđenja.

IZ obrazloženja:

Davanjem pismene izjave na poziv tadašnjeg sreskog narodnog odbora B. G. prednica tužilaca je ovlastila srez da o svom trošku izvrši opravku njene porodične stambene zgrade, koja je bila oštećena u toku drugog svjetskog rata, te da je nakon opravke koristi do momenta kada ubranim prihodima od zgrade budu pokrivena izvršena ulaganja u njenu popravku, a zatim da je preda u posjed vlasnici.

Srez je zgradu porušio i izgradio novu sa sasvim izmijenjenim idenitetom, čime je ispunjenje njegove obaveze vraćanja zgrade u stanju kako je ugovoreno postao nemoguće. Zato je pravilan zaključak nižestepenih sudova da je tuženi opština kao pravni sljednik bivšeg sreza B.G. dućna naknaditi štetu prouzrokovanu povredom ugovorne obaveze, šteta se, prema izloženom, sastoji u novčanoj protuvrijednosti popravljene zgrade prema njenim građevinsko – projektnim svojstvima kaka su trebala biti u vrijeme dospelosti činidbe tužene (vraćanje zgrade) jer to odgovara izraženoj volji stranaka iz te pogodbe. Obaveza naknade štete zasnovana je na odredbama člana 262. st. 1. i 2., člana 266. stav 1. i člana 189. stav 2. u vezi sa članom 269. Zakona o obligacionim odnosima, odnosno odgovarajućim radnijim pravilima imovinskog prava.

**OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA
ŠTETE****66.****Član 221. Zakona o izvršnom postupku****Član 106. Zakona o redovnim sudovima****Član 283. Zakona o državnoj upravi**

Društveno – politička zajednica – opština odgovara za štetu vlasniku deložiranog pokućstva koje je ostavljeno na nezaštićeno mjesto.

Iz obrazloženja:

Odgovornost provotuzene Opštine se prosuđuje prema odredbama člana 283. Zakona o državnoj upravi (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78) i člana 106. Zakona o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, broj 19/86), prema kojima društveno politička zajednica odgovara za štetu koju sudija, odnosno ovlašteni radnik suda prouzrokuje građaninu, društvenom organu, organizaciji udruženog rada i dr., svojim nezakinitim i nepravilnim radom u vršenju službene djelatnosti. U postupku sprovođenja sudskog izvršenja prije svega ima se primijeniti opšte načelo zaštite dužnika iz člana 5. stav 2. zakona o izvršenom postupku, prema kome će sud izvršenje provesti tako da ono bude što manje nepovoljno za dužnika. Polazeći već od tog načela, kao i opšteg načela obligacionog prava izraženog u članu 16. Zakona o obligacionim odnosima, prema kome je svako dužan uzdržavati se od od postupka kojima se drugom nanosi šteta, izvršni sud je u konkretnoj situaciji provođenja izvršenja prinudnim iseljenjem tužiteljice iz stana bio dužan starati se da obezbijedi njeno pokućstvo i druge stvari, koje su se nalazile u stanu, od propasti ili oštećenja.

Za zaključak o tome da je tužiteljica sam skrivila nastanak štete koju trpi nije bilo dovoljno utvrđenje činjenice da ona, nakon slučajnog saznanja o tome da su njene stvari iznijete u dvorište drugotuženog, do koga je došla neoficijelno preko trećih lica, nije preduzela odgovarajuće mjere da bi bila tačna njena tvrdnja isticana u toku postupka da je ona socijalno ugrožena osoba (prima socijalnu pomoć) i da zbog nedostataka materijalnih sredstava nije ni bila u mogućnosti da zbrine svoje stvari. U takvoj situaciji, a polazeći od već navedenih načela izvršnog postupka, izvršni sud je pogotovo bio dužan da postupi na način predviđen u članu 221. st. 2. do 4. i članu 222. Zakona o izvršnom postupku, odnosno da, nakon predaje iseljenih stvari tužiteljice na čuvanje drugotuženom, zvanično obavijesti tužiteljicu o tome, kao i o konkretnim uslovima pod kojima su njene stvari obezbijedene na čuvanje, uz izričito upozorenje da će stvari biti prodane ako ih tužiteljica u primjerenom roku ne preuzme uz namirenje troškova čuvanja, a ukoliko tužiteljica u datom roku ne bi tako postupila, sud je morao po službenoj dužnosti odrediti prodaju stvari za njen račun.

*(Vrhovni sud BiH, Rev. 302/87 od 24.3.1988. godine)***67.****Član 155. Zakona o obligacionim odnosima**

Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja, u slučaju deliktne odgovornosti za štetu imaju pravo na naknadu štete u visini stvarno izvršenih isplata invalidske penzije sa doprinosima sve dok povrijeđeni osiguranik ne bi ispunio uslove za prestanak rada po sili zakona.

Iz obrazloženja:

Isplatama invalidske penzije sa doprinosima za tužiteljicu je nastala šteta- umanjnje društvenih sredstava (obična šteta) – član 155. Zakona o obligacionim odnosima.

U konkretnom slučaju zbog deliktne radnje osiguranika tužene za koga tužena odgovara, osiguranik tužiteljice je stekao pravo na invalidsku penziju koju je isplaćivala tužiteljica, sa doprinosima. Da nije bilo takve deliktne radnje ne bi došlo do isplate invalidske penzije sa doprinosima, a ni do umanjnja ukupnih sredstava tužiteljice.

Tužena odgovara tužiteljici, po opštim pravilima o naknadi štete, po principu objektivne odgovornosti (član 154. stav 2. i član 174. Zakona o obligacionim odnosima). Shodno tome, tužena neosnovano tvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno time što je na ovaj odnos primijenjen Zakon o obligacionim odnosima. U vrijeme štetnog događaja bio je na snazi Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službeni list SRBiH”, broj 36/72, 8/74, 7/75 i 41/75). Prema odredbama člana 128. tog zakona, zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja iadle su pravo na naknadu štete. Pri utvrđivanju prava na naknadu štete, učinjene zajednici, shodno su se primjenjivala opšta pravila o naknadi štete, odnosno važeći propisi o odgovornosti za štetu od stvari kao i posebna pravila i propisi o naknadi štete ukoliko nije bilo drukčije određeno tim zakono (član 129. Zakona). Visina naknade štete, prema članu 130. stav 1. zakona, utvrđivala se prema stvarnoj šteti prouzrokovanoj davanjem na teret zajednice, a pod stvarnom štetom podrazumijevao se isplaćeni iznos davanja za određeni period. Ove odredbe Zakona, kao i stav 2. i čl. 130. , 131. i 132. tj. sve odredbe iz glave “IX Naknada štete” bile su na snazi do 29. marta 1979. godine, do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službeni list SR BiH”, broj 8/79), kada je članom 41. tog zakona, glava IX – Naknada štete, zamijenjena novom glavom.

Kako sada važećim odredbama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službeni list SRBiH”, br. 23/83, 30/83, 22/85, 12/86 i 36/86), nije regulisano pitanje naknade štete pričinjene zajednicama penzijskog i invalidskog osiguranja, to se utvrđivanje prava na naknadu štete i njena visina vrši prema odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

Nije osnovan prigovor žalbe da na rješenje ovog spora utiču odluke Ustanovg suda Jugoslavije. Odlukama tog suda (broj U. 161/84 od 6. novembra 1985. godine i broj U. 183/83 od 6. novembra 1985. godine, objavljenim u “Službenom listu SFRJ”, broj 1/86, utvrđena je nesaglasnost odredaba člana 173. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju radnika SR Srbije i odredaba član 212. tačka 3. zakona o mirovinskom osiguranju SR Hrvatske sa Ustavom SFRJ i Zakonom o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (“Sužbeni list SFRJ”, broj 24/76). Takve odluke Ustavni sud Jugoslavije (kako to proizilazi iz razloga o odlukama) je donio rdi toga što socijalističke republike i autonomne pokrajine nisu ovlaštene svojim zakonima uređivati obligacione odnose u oblasti prometa usluga (u što se ubraja i osiguranje prema propisima o klasifikaciji djelatnosti), nego ih uređuju federacija, što je i učinla Zakonom o obligacionim odnoisima.

Neosnovano žalba tvrdi da na visinu naknade štete utiče okolnost da je osiguranik tužiteljice plaćao doprinose. Da nije nastupio štetni događaj osiguraniku tužiteljice ne bi bila određena i

isplaćena invalidska penzija već bi mu, kada za to stekne zakonske pretpostavke, bial utvrđena starosna penzija, ali ne u periodu za koji tužiteljica traži naknadu štete u ovoj parnici.

*(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 507/87 od 23. juna 1988. godine).
Isto u predmetima Pž. 508/87, 509/87 i 675/87.*

68.

Pravna pravila o naknadi štete – sada članovi 154. i 155. Zakona o obligacionim odnosima

Zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja ima pravo na naknadu štete prouzrokovane deliktom, koja se sastoji u isplati invalidske penzije i poslije momenta kada bi povrijeđenom osiguraniku prestao radni odnos po sili zakona ukoliko bi starosna penzija koju bi u tom momentu ostvario bila niža od invalidske penzije. Naknada se dosuđuje u visini razlike između invalidske penzije i starosne, da je ostvarena.

IZ obrazloženja

Zajednica penzijsko – invalidskog osiguranja ima pravo na naknadu štete koju trpi zbog prijevremene isplate penzije, sa doprinosima, svom osiguraniku do koje ne bi došlo da nije bilo štetne radnje ili propuštanja za koju odgovara organizacija udruženog rada, a ovo pravo joj prestaje čim se prekine uzročna veza između delikta kojim je šteta prouzrokovana i štetnih posljedica. Do prekida te uzročne veze i prestanka prava na naknadu štete dolazi onda kada bi zajednica penzijsko – invalidskog osiguranja po redovnom toku stvari, da nije bilo štetne radnje, otpočela da ih svojih sredstava isplaćuje penziju svom osiguraniku u iznosu koji odgovara ili je veći od iznosa penzije koju mu plaća zbog posljedica povrede. Po sada važećim propisima (član 99. Zakona o radnim odnosima SRBiH) radniku – muškarcu prestaje radni odnos po sili zakona kada navršši 40 godina staža osiguranja ili kada navršši 65 godina života i najmanje 25 godina penzijskog staža.

Od časa kada bi osiguraniku tužioca po sili zakona prestao radni odnos i on morao ostvariti pravo na starosnu penziju, tužilac bi i nadalje mogao zahtijevati naknadu štete koju trpi isplatom invalidske penzije, sa doprinosima, ali samo u visini razlike između te penzije i starosne penzije koju bi ostvario njegov osiguranik.. Iz podataka u spisu, naime, proizilazi da je u času povrede ovaj imao ukupno penzijskog staža 17 godina, 10 mjeseci i dva dana, te da u času kada bi mu morao prestati radni odnos, njegova starosna penzija ne bi bila određena u punom iznosu, tako da bi bila veća invalidska penzija određena kao da ima puni penzijski staž, s obzirom da je nesposobnost za rad nastupila zbog nesreće na poslu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 495/87 od 3. juna 1988. godine).

69.

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Za štetu nastalu prilikom istovara kamiona odgovara i organizacija udruženog rada . imalac kamiona ako je njen radnik – vozač kamiona propustio da upozori na lošu organizaciju posla istovara i preduzme sve potrebno da se istovar bezbjedno obavi.

IZ obrazloženja:

Odgovornost tuženog se sastoji u tome št je njego radnik – vozač kamiona za vrijeme istovara robe bio dužan da pregleda teret i utvrdi da li su preduzete sve mjere bezbjednosti pri istovaru, kako je to predviđeno odredbom člana 4. Pravilnika o zaštiti na radu pri utovaru tereta u teretna motorna vozila i istovaru tereta iz takvih vozila, kao i odredbom člana 52. Pravilnika o zaštiti na radu pri održavanju motornih vozila i prevozu motornim vozilima. Odgovornost tuženog se zasniva na odredbi člana 170. Zakona o obligacionim odnosima, jer je šteta prouzrokovana tužiocu kao trećem licu na radu i u vezi sa radom.

Do pada tereta na povrijeđenog radnika došlo je kada su vozač kamiona i drugi radnici otvarali stranicu karoserije, pa je vozač najprije otvorio sa svog kraja, a tada se teret srušio na povrijeđenog koji je prilazio pa po sredini pridrži stranicu da ne udari u bok karoserije. Kod ovakvih okolnosti događaja, očigledno je da je vozač kamiona propustio elementarne mjere opreza jer je sam učestvovao u neopreznom otvaranju stranice karoserije, iak je morao opaziti da je na tu stranu nagnut teret, a da istovar vrše nedovoljno obučeni radnic, bez vajanog stručnog nadzora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 436/87 od 28.4.1988. godine)

70.

Član 170. stav 1. i član 201. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Učenica ima pravo tražiti od svoje škole pravičnu novčanu naknadu zbog pretrpljenih duševnih bolova koje joj ne nanio njen učitelj kažnjivom obljubom, zloupotrebom položaja u vezi sa radom.

IZ obrazloženja:

Pravosnažnom presudom oglašen je krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od devet godina učitelj u tuženoj školi zato što je u školskim prostorijama, nakon završetka nastave i odlaska drugih učenika, kao učitelj zadržao mlđb. tužiteljicu – svoju učenicu, u učionici koju je zaključao, da bi je prinudnio na polni akt.

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u nižestepenim presudama proizilazi da je ranik tužene opisane štetnu radnju preduzeo u prostorijama tužene, zloupotrebom nastavničkog položaja i uz nastojanje da iskonstruiše privid produžene nastave, pa je pravilan zaključak da je šteta prouzrokovana u vezi sa radom i da je slijedom toga na osnovu odredbe člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, tužena u obavezi da tužiteljici naknadi pretrpljenu štetu.

Iz naprjed opisanog nadalje, slijedi da su se ispunili uslovi iz člana 202. u vezi sa članom 200., stav 1. citiranog zakona za dosuđenje pravilne naknade.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 410/87 od 14.4.1988. godine.)

71.

Članovi 17. i 136. Zakona o deviznom poslovanju

Odluka SIV-a o naplati premije i plaćanja naknade štete i o drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja i reosiguranja.

Jugoslovenski građanin, koji ima prebivalište u Jugoslaviji, iako na privremenom radu i inostranstvu, nema pravo tražiti naknadu u stranoj valuti za oštećenje stvari.

Iz obrazloženja:

U reviziji se pozivom na odredbe Odluke o naplati premija i plaćanju naknade štete i o drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja i reosiguranja ("Službeni list SFRJ", broj 32/77 sa izmjenama i dopunama u br. 39/82 i 28/83), s razlogom ukazuje da prilikom donošenja nižestepeni presuda nije pravilno primijenjeno materijalno pravo. Zajednice osiguranja isplaćuju naknadu štete domaćim licima u dinarima, a stranim licima u devizama (član 136. stav 2. zakona o deviznom poslovanju). Domaćim licem smatra se fizičko lice sa prebivalištem u SFRJ (član 17. citiranog zakona). Prema tome, kriterij za razlikovanje domaćih i stranih fizičkih lica po odredbama Zakona o deviznom poslovanju, nije državljanstvo, već prebivalište. Državljanin SFRJ na radu u inostranstvu u pravilu su domaća lica, pa su zato u konkretnom slučaju nižestepeni sudovi bili dužni prethodno utvrditi da li tužilac samo privremeno boravi u inostranstvu, ili tamo prebiva, jer od ovog utvrđenja zavisi da li tužiocu pripada pravo na naknadu štete u devizama ili u dinarima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 323/87 od 24.3.1988. godine)

72.

Član 185. stav 1., član 189. stav 2. i čl. 190. i 277. zakona o obligacionim odnosima

Državljanin SFRJ na privremenom radu u inostranstvu ima pravo da traži od domaćih lica naknadu štete zbog izgubljene zarade u stranoj valuti u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan isplate sa zateznom kamatom od dospijeca svakog pojedinog iznosa, po stopi koja se za tu valutu plaća na štedne uloge po viđenju u mjestu ispunjenja (član 320. stav 1. ZOO).

IZ obrazloženja:

Osnovan je prigovor revizije tužioca da su nižestepeni sudovi na njegovu štetu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su tuženog obavezali da mu ispalti dinarsku protuvrijednost izgubljene zarade, koju je on trebao primiti u stranoj valuti, prema kursu važećem na dan donošenja prvostepene presude, a ne prema kursu koji bude važiona dan isplate.

Prvo shvatanja nižestepeni presuda u suprotnosti je sa načelom izraženim u članu 185. sta 1, člunu 189. stav 2. i članu 190. Zakona o obligacionim odnosima, prema kome je štetnik u obavezi da oštećenikovu materijalnu situaciju dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje, odnosno da oštećenom u potpunosti reparira prouzrokovanu materijalnu štetu.

Kako se šteta koju tužilac trpi sastoji u izmakloj zaradi koju je on trebao primiti u stranoj valuti na privremenom radu u SR Njemačkoj, a tuženi se kao domaći državljanin obzirom na činjenicu da je šteta prouzrokovana na području SFRJ, može obavezati samo na naknadu te štete u dinarima, to je u takvoj situaciji tužiočevo materijalno stanje moguće u potpunosti reparirati samo dosuđenjem dinarske protuvrijednosti već navedenog iznosa od 3.872, 35 DM prema kursu koji će važiti na dan isplate.

Nižestepeni sudovi su i odluku o zateznoj kamati takođe zsanovali na pogrešnoj primjeni materijalnog prava kada su odredili da kamata na iznos naknade štete koji su dosudili tužiocu teče od dana šetnog događaja 13.1.1976. godine, a ne od dana dospijeca pojedinih iznosa zarade, kao što je propisano odredbom člana 277. Zkona o obligacionim odnosima, i to po

stopi koja se plaća na štedne uloge po viđenju u njemačkim markama u mjestu ispunjenja, jer se radi potraživanju te valute koje će biti konvertovano u dinare tek na dan isplate.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 308/87 od 24. marta 1988. godine)

73.

Član 545. stav 1. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku

Član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Jugoslavenski državljanin koji je pravosnažnom presudom oslobođen od optužbe ima pravo na naknadu štete zbog izgubljene zarade u inostranstvu, za vrijeme provedeno u pritvoru, u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan isplate.

IZ obrazloženja:

Tužilac je pravosnažnom presudom oslobođen od optužbe da je počinio krivično djelo iz člana 166. stav 2. u vezi sa stavom 1. krivičnog zakonika SFRJ.

Utvrđeno je da je tužilac u vrijeme kada je lišen slobode bio zaposlen u jednom predstavništvu u Beču i da je zbog zadržavanja u pritvoru izgubio zaradu isplaćivanu u austrijski šilingima. Pravilno je sudio prvostepeni sud kada je usvojio zahtjev da mu tužena naknadi štetu u dinarskoj protuvrijednosti prema kursu na dan isplate, a ne po kursu iz vremena kada je prouzrokovana šteta. Ovo zbog toga što se na taj način uspostavlja stanje kakvo je bilo da nije bilo štetne radnje (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 264/87 od 18. februara 1988. godine)

74.

Članovi 154., 155, 185. i 195. Zakona o obligacionim odnosima

Potraživanje naknade zbog potencijalnog gubitka zarade usljed umanjenja životne aktivnosti (potencijalne radne sposobnosti) u toku redovnog školovanja ne dopijeva prije završetka školovanja.

IZ obrazloženja:

Nisu osnovani prigovori revizije na odluku nižestepeni sudova o odbijanju zahtjeva za naknadu štete zbog gubitka budućeg ličnog dohotka, koji tužilac obrazlaže jedino time da će zbog smanjenja životne i radne sposobnosti za 15% tokom budućeg života morati da radi na nepovoljnijem radnom mjestu koje odgovara tako smanjenoj radnoj sposobnosti i koje donosi manji lični dohodak od onog koji bi po redovnom toku stvari trebao da ostvaruje kada bi se zaposlio na očekivanom radnom mjestu koje bi odgovaralo radniku sa punom radnom sposobnošću.

I po ocjeni ovog suda nastupanje takve buduće štetne posljedice u imovini tužioca je sasvim neizvjesno, jer to na kakvom će radnom mjestu tužilac nakon punoljetstva raditi i koliki će lični dohodak ostvarivati ovisi od niza subjektivnih i objektivnih činilaca, kao što su npr. slika za koju će se tužilac osposobiti, angažovanje tužioca na školovanju i stručnom usavršavanju, te objektivne mogućnosti društvene zajednice u pogledu zapošljavanja.

Kako ni sam tužilac nije dao odgovarajuće razloge iz kojih bi se moglo sa sigurnošću zaključiti da će u budućnosti nastati gubitak u njegovoj imovini i da je taj gubitak izvjestan, kao ni to da se on može dovesti u uzročnu vezu sa smanjenjem radne sposobnosti, nisu ispunjeni uslovi predviđeni odredbama člana 154, 185, i 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima da se tužena obaveže na naknadu štete zbog eventualnog budućeg gubitka ličnog dohotka.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 392/87 od 14.4.1988. godine)

75.

Član 185. stav 1. i član 189. stav 2. zakona o obligacionim odnosima

Iznos koji je odgovorno lice dobrovoljno isplatilo na ime naknae štete uračunava se u naknadu zbog oštećenja stvari koja se utvrđuje po cijenama u vrijeme suđenja. Samo u slučaju da je isplaćenim iznosom bila približno pokrivena šteta po cijenama u vrijeme isplate, a oštećeni je s tim iznosom bez većih troškova mogao ukloniti štetu, revalorizuje se samo nepokrivena razlika po cijenama u vrijeme suđenja.

IZ obrazloženja:

U smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je dužno da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu, a ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, , visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. ZOO), jer je samo dosuđenjem štete po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje.

U situaciji dobrovoljnog plaćanja naknade štete od strane štetnika ili njegovog osiguravača, unaprijed isplaćena djelimična naknada štete zbog oštećenja stvari uračunava se u nominalnom iznosu u naknadu koju utvri sud po cijenama u vrijeme suđenja. Ali kao je oštećeni, prema okolnostima slučaja, naročito s obzirom na svoje imovinske mogućnosti, mogao bez većih teškoća ukloniti štetne posljedice sa naknadom koja mu je isplaćena, približno visini naknade u vrijeme isplate, dosuđuje se razlika koja nije bila pokrivena u vrijeme isplate. Samo ta razlika izražena u procentualnoj srazmjeri prema pokrivenoj šteti, dosuđuje se po cijenama u vrijeme presuđenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 441/87 od 19.5.1988. godine)

76.

Član 185. Zakona o obligacionim odnosima

Član 188. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Oštećeni ne može tražiti alternativno da se uspostavi prijašnje stanje ili da mu se naknadi šteta u novcu, ali može u istoj tužbi istaknuti zahtjev naknade štete u novcu ako sud nađe da uspostavljanje prijašnjeg stanja nije moguće ili da nije nužno.

IZ obrazloženja:

Tužilac je u ovoj pravnoj stvari istakao dva zahtjeva za naknadu jedne iste materijalne štete. U prvom zahtjevu traži da tuženi izvrši obezbjeđenje i pravku stambene zgrade tužioca, dok po drugom zahtjevu traži novčanu naknadu.

Nižestepeni sudovi su usvojili oba tužbena zahtjeva mada ovakva presuđenja nije u saglasnosti sa zakonom.

U članu 185. stav 1. zakona o obligacionim odnosima sadržano je pravilo da se materijalna šteta nadoknađuje prije svega tako što je štetnik dužan da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala. To je slučaj tzv. materijalne restitucije kao oblika naknade štete. Umjesto toga dolazi u obzir i dosuđivanje novčane naknade, ali pod uslovima predviđenim u st. 3. i 4. navedenog zakonskog propisa.

Isticanje alternativnih zahtjeva za naknadu štete bilo bi osnovano samo u slučaju da izbor alternativne činidbe pripada oštećenom, što kod naknađivanja štete nije slučaj. Oštećeni je stranka koja, sa stanovišta naprijed navedenih materijalno pravnih propisa, ima pravo zahtijevati naknadu materijalne štete u dva različita oblika, pa ako to svoje pravo želi relazovati, on to može učiniti jedino tako što će u tužbi istaći eventualni tužbeni zahtjev, na način predviđen u članu 188. stav 2 Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 486/87 od 9. juna 1988. godine

77,

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasnik koji je investitoru ustupio dio zemljišta sa suhozidom, radi proširenja javnog puta, uz obavezu da mu investitor podigne takav zid uz prošireni put, ne može tražiti od izvođača, po osnovu odgovornosti za štetu, da mu podigne taj zid.

IZ obrazloženja:

Iz razloga drugostepene presude proizilazi da je, bez obzira na ugovor između investitora i tužioca (kojim se investitor obavezao da će izgraditi zid pored puta, a tužilac njemu za uzvrat ustupio 1.000 m² zemljišta bez naknade u svrhu izgradnje puta), tužena kao izvođač radova, u skladu sa odredbom člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorna tužiocu za svu štetu nastalu u vezi sa izvođenjem radova na opisanom putu, solidarno sa investitorom.

Ovakav stav nije prihvatljiv.

Kako je porušeni zid predstavljao pripadak zemljišta ustupljenog bez naknade radi izgradnje javnog puta, to je ustupanjem zemljišta tužilac investitoru i izvođaču radova dao prećutno ovlaštenje i za rušenje zida koji se na tom zemljištu nalazio. Zbog toga tužiocu ne pripada pravo da zahtijeva naknadu štete tako što bi se tužena, kao izvođač radova na putu, obavezala da mu izgradi takav zid na njegovom zemljištu pored puta, umjesto zida koji se nalazio na zemljištu koje je ustupljeno u svrhu izgradnje puta. Takav zahtjev bi se mogao postaviti samo prema investitoru ukoliko se ovaj obavezao da će izgraditi takav zid.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 254/87 od 11.2.1988. godine)

78.

Član 51. stav 1. i član 59. stv 2. ranijeg Zakona o komasaciji, sada član 73. stav 3. i član 82. stav 1. Zakona o komasaciji.

Pravo je ranijeg vlasnika komasiranog zemljišta, odnosno lica kome je zemljište privremeno predato u posjed u postupku komasacije, da sabere plodove prije predaje zemljišta u posjed drugom licu, uređeno je zakonom, pa ako je protivno zakonu drugo lice ubralo plodove prilikom ulaska u posjed, makar i u prisustvu ovlaštenog lica komisije za komasaciju, odgovara za štetu.

Iz obrazloženja:

Ovdje se radi o slučaju predaje u posjed nekretnina po odluci državnog organa, pa pitanje prava na plodove koji nisu ubrani, treba cijeniti sa stanovišta odgovarajućih odredaba Zakona o komasaciji. U članu 51. stav 1. pomenutog zakona koji se odnosi na konačno uvođenje u posjed učesnika komasacije, propisano je da se predaja zemljištras vrši u jesen poslije ubiranja plodova, a ako u vrijeme predaje u posjed zemljišt plodovi ipak nisu ubrani tada se ranijem vlasniku određuje rok u kome može sabrati plodove. Pravilo o pravu ranijeg vlasnika da sabere plodove sa zemljišta koje se dodjeljuje drugom učesniku komasacije, predviđeno je i u slučaju vršenja privremene primopredaje, koju ima u vidu član 59. stav 2. Zakona o komasaciji, pa s obzirom na to nižestepeni sudovi su morali cijeniti opravdanost tužiočevog zahtjeva sa stanovišta navedenih zakonskih propisa.

Ako je tužilac imao pravo da sabere plodove sa zemljišta koje je sam zasijao, logično je (argumentom a contrario) da to pravo ne pripada tuženom, pa što je tuženi i pored toga sabrao plodove, tom radnjom je, bez obzira na činjenicu što je preduzeta uz asistiranje ovlaštenog lica komisije za komasaciju, nanio štetu tužiocu, pa je dužan da plati naknadu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 543/87 od 14. jula 1988. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

79.

Članovi 185, 190. i 277. Zakona o obligacionim odnosima

Kada sud dosudi naknadu štete prema cijenama oštećene stvari u vrijeme suđenja, zatezna kamata na dosuđenu naknadu tče od donošenja presude.

IZ obrazloženja:

Nije bilo mjesta dosuđenju zatezne kamate od dana prouzrokovanja štete kod okolnosti da je naknada te štete tužiocu obračunata i dosuđena prema cijenama važećim u vrijeme donošenja prvostepene presude, jer bi time tužilac bio neopravdano favorizovan i kroz valorizovanu vrijednost oštećene stvari uz revalorizacionu kamatu za period do presuđenja u prvostepenom postupku, što nije u skladu sa principom izraženim u članu 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Prema tom zakonskom propisu odgovorno lice je dužno da u imovini oštećenog uspostavi ono stanje koje je bilo prije nastanka štete, što za slučaj kada je šteta nastala oštećenjem ili propašću stvari znači da je obaveza štetnika naturalna restitucija, a takva obaveza se pretvara u novčanu tek ako naturalna restitucija nije moguća, ili ako to opravdavaju okolnosti slučaja, odnosno kada to oštećeni zahtijeva. U tom slučaju se, naime, oštećenom može dosuditi naknada u visini novčanog iznosa koji je, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, potreban da ovaj popravi oštećenu stvar ili kupi novu (član 185. stav 2. do 4. i član 190. Zakona o obligacionim odnosima), pa se stoga tek u momentu donošenja prvostepene presude naturalna obaveza transformiše u novčanu i na taj način

oštećenikova materijalna situacija dovodi u stanje u kome je bila prije nastanka štete. Stoga se o docnji dužnika zbog neispunjenja novčane obaveze naknađenja ove vrste materijalne štete može govoriti tek od momenta donošenja prvostepene presude, pa od tada, prema odredbi iz člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, teče i obaveza plaćanja zatezne kamate, a ne od dana prouzrokovanja štete.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 276/87. od 18.2.1988. godine*).

80.

Član 185. stav 1, član 227. stav 1. i član 320. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 136. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju

Jugoslavenski građanin na privremenom radu u inostranstvu ima pravo da od domaćih lica traži naknadu štete u dinarskoj protuvrijednosti strane valute isplaćene radi popravka oštećenog automobila, po kursu na dan isplate, pa mu od dana kada je učinio izdatke u stranoj valuti do isplate pripada zatezna kamata po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju u toj valuti.

Iz obrazloženja:

Tužilac u ovoj parnici je građanin SFRJ na privremenom radu u inostranstvu, pa se njegov status u pogledu primjene deviznih propisa izjednačava sa ostalim građanima naše zemlje. Polazeći od toga, kao i činjenice da prema odredbi iz člana 136. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju ("lužbeni list SFRJ" broj 66/85) zajednice osiguranja imovine i lica isplaćuju naknadu štete domaćim licima u dinarima, nije bilo osnova da se udovolji alternativnom tužbenom zahtjevu za plaćanje naknade u DM.

Ostala je mogućnost da se odredi naknada štete plaćanjem u dinarima, a kako je nesporno da je tužilac, radi otklanjanja štete, imao izdatak u stranoj valuti (DM), trebalo je odrediti isplatu u dinarskoj protuvrijednosti ovog izdatka u toj valuti po kursu koji bude važio na dan isplate, a ne po kursu na dan donošenja prvostepene presude jer se samo na taj način može ustanoviti stanje kakvo je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Tužilac je izvršio opravku svog automobila oštećenog u saobraćajnoj nezgodi u Jugoslaviji, u SR Njemačkoj gdje se nalazi na privremenom radu, pa je naknadu za ovu uslugu platio u iznosu od 3.136,88 DM. Ovaj izdatak za tužioca predstavlja štetu koja se, kako je naprijed istaknuto, naknađuje davanjem protuvrijednosti u dinarskim sredstvima plaćanja.

Obaveza naknađivanja štete je nastala onog momenta kada je tužilac izvršio plaćanje troškova opravke po računu izvršioca radova i od tog momenta mu u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima pripada pravo na zateznu kamatu.

Potraživanje tužioca u njegovom izvornom obliku predstavlja potraživanje u stranoj valuti i takav karakter zadržava sve do momenta plaćanja protuvrijednosti te valute u dinarima, pa s obzirom na to tužiocu za čitav taj period pripada kamata, ali ne po stopi koja se plaća na štedne uloge u dinarskim sredstvima oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, nego po stopi na štedne uloge po viđenju u toj valuti, u kom slučaju se kamata određuje prema samoupravnom sporazumu banaka o politici kamatnih stopa na devizne štedne uloge.

(*Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 21/88. od 19.8. 1988. godine*).

81.

Članovi 185. stav 1, 189. stav 2, 199—203. i 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne i nematerijalne štete teče od donošenja presude, a na naknadu novčane štete (na primjer zbog izgubljene zarade, izdataka učinjenih za popravak oštećene stvari i slično) od njenog nastanka.

Iz obrazloženja:

Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđene u novcu, prema cijenama u vrijeme presuđenja, teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je visina naknade određena. Naime, u smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je obavezno da uspostavi stanje kakvo je bilo prije nego je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. ZOO), jer je samo dosuđenjem štete po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje. Dosuđujući naknadu štete po cijenama u vrijeme presuđenja uspostavlja se pređašnje stanje, jer dosuđenim iznosom oštećeni može da popravi oštećenu stvar ili da kupi novu stvar. Zbog toga se ne može tražiti naknada na dosuđeni iznos štete od dana kada je šteta nastala, jer bi se u tom slučaju naknada dvostruko valorizovala i kroz cijenu oštećene stvari u vrijeme donošenja sudske odluke i putem kamate od dana nastanka štete.

I zatezna kamata na naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je naknada određena.

Obaveza naknade nematerijalne štete ne dopijeva od trenutka nastanka štete, jer je obim ove naknade štete kao novčane obaveze, u smislu člana 394. citiranog zakona, poznat tek kada je na pravno obvezujući način izražen u novcu, a to je trenutak kada je naknada određena nagodbom odnosno dosuđena presudom, pa od tada teče zatezna kamata.

Izgubljena zarada predstavlja izvorno novčanu štetu, pa se, kada je u pitanju zatezna kamata, ima primijeniti odredba člana 277. stav 1. ZOO. Prema navedenoj zakonskoj odredbi obaveza plaćanja zatezne kamate na novčano potraživanje teče od dospelja potraživanja, pa obaveza naknade materijalne štete zbog izgubljene zarade nastaje u momentu kada je došlo do umanjenja imovine oštećenog zbog izmaklih primanja, što znači po proteku svakog mjeseca. Shodno tome kamata teče od dospelja svakog mjesječnog obroka.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 577/87. od 12.5.1988. godine*).

82

Član 199—203. i član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na naknadu nematerijalne štete zbog povrede ličnog dobra teče od presuđenja, a ne od prouzrokovanja štete.

Iz obrazloženja:

Na dosuđene iznose naknade nematerijalne štete tužiocima pripada pravo na zateznu kamatu, ali ne od 22.8.1979. godine kada je nastupio štetni događaj, kako su odlučili nižestepeni sudovi, nego od 25.4.1986. godine kada je prvostepeni sud dosudio naknadu nematerijalne štete. Momenat presuđenja uzima se kao vrijeme dospelosti obaveze štetnika da oštećenima isplati odgovarajući novčani iznos kao satisfakciju za povredu ličnog dobra jer se tek sudskom odlukom utvrđuje koliko iznosi obaveza štetnika, pa od tog momenta, u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, nastaje obaveza plaćanja zatezne kamate.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 478/87. od 9.6.1988. godine*).

83.

Član 11. Zakona o primjenjivanju propisa i o rješavanju sukoba republičkih, odnosno pokrajinskih zakona u oblasti poreza, doprinosa i taksa.

Član 210. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima

Doprinosi za zdravstvenu zaštitu uplaćuju se onoj samoupravnoj interesnoj zajednici za zdravstvenu zaštitu na čijem području radnici rade, sem u slučaju kada su privremeno upućeni na teren.

Uplatilac doprinosa može u parnici zahtijevati vraćanje pogrešno uplaćenog doprinosa.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 11. Zakona o primjenjivanju propisa o rješavanju sukoba republičkih, odnosno pokrajinskih zakona u oblasti poreza, doprinosa i taksa, određeno je kojem SIZ-u zdravstvene zaštite se uplaćuje doprinosi za zdravstvenu zaštitu radnika, pa je us tavu 3. pomenutog člana predviđeno da se i doprinosi uplaćuju SIZ-u za zdravstvenu zaštitu na čijem području organizacija udruženog rada ili poslovna jedinica ima sjedište, odnosno gdje radnici rade, izuzev u slučaju kada su radnici privremeno upućeni na teren, kada se , saglasno odredbi člana 11. stav 4. spomenutog zakona, doprinosi uplaćuju SIZ-u za zdravstvenu zaštitu na čijem području organizacija udruženog rada ima sjedište.

Ustavna i zakonska obaveza plaćanja doprinosa za zdravstvenu zaštitu radnika ne može se smatrati ispunjenom, ako nije ispunjena prema onom licu prema koje se ona po zakonu trebala ispuniti, niti onaj koji je primio ispunjenje takve obaveze, a obaveza prema njenu po zakonu ne postoji, može zadržati izvršenu uplatu, jer bi se neosnovano obogatio, s obzirom da ne postoji pravni osnov da mu se nešto plati i da tako plaćeno zadrži.

(*Vrhovni sud BiH, broj Pž. 589/87 od 14. jula 1988. godine*)

P R A V O O S I G U R A N J A

84.

Članovi 33, 142. I 903. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Isključena je obaveza osiguravača da plati sumu osiguranja osiguraniku koji je povrijeđen u saobraćaju prilikom neopreznog prelaženja ulice u pijanom stanju.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju radi se o ugovoru po pristupu zaključenom na osnovu opšte ponude osiguravača (Član 33. Zakona o obligacionim odnosima). Prema odredbi člana 142. istog zakona opšti I posebni uslovi osiguranja obavezuju ugovorne stranke, a kako sam tužilac nije ugovorna stranka, nego lice u čiju je korist ugovor zaključen, to tužena prema odredbi člana 902. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, nije bila u obavezi da tužioca izričito upozori na to da su opšti I posebni uslovi sastavni dio ugovora I da mu preda njihov tekst, pa zbog toga što tužena nije tako postupila nije isključena primjena navedenih uslova.

Prema odredbi člana 10. stav 1. tačka 8. opštih uslova za osiguranje života od posljedica nesretnog slučaja isključene su sve obaveze osiguravača uslijed dokazane uzročne veze djelovanja alkohola na osiguranika I nastanka osiguranog nesretnog slučaja, a alkoholisanim stanjem se smatra utvrđeno prisustvo alkohola u krvi veće od 0,5 promila kod vozača, a kod ostalih lica veće od 1 promil.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 304/87. od 17.3.1988. godine*).

85.

Članovi 186. I 939. Zakona o obligacionim odnosima

Član 37. Zakona o osiguranju imovine ilica

Zajednica osiguranja imovine I lica koja je isplatila naknadu po osnovu kasko osiguranja ima pravo da od zajednice osiguranja imovine I lica koja odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika motornih vozila, zahtijeva zatezne kamate na regresno potraživanje od dana kada je isplatila naknadu svom osiguraniku.

Iz obrazloženja:

Tužiocu pripada pravo na zatezne kamate na isplaćeni iznos po osnovu kasko osiguranja, počev od isplate pa do regresa, jer je on subrogacijom stupio u prava svog osiguranika, a ovaj je, u smislu člana 186. Zakona o obligacionim odnosima, imao pravo na zatezne kamate od dana nastanka štete (šteta je nastala kada je izdatak u novcu učinjen), jer se smatra da je toga časa I potraživanje naknade štete dospjelo.

Tuženi se neopravdano poziva na odredbe člana 37. Zakona o osiguranju imovine I lica SRBiH, kojima se nalaže oštećenom da se prije obraćanja sudu, sa odštetnim zahtjevom obrate osiguravaču po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti za štete u saobraćaju. Ne može se smatrati da je regresno potraživanje tužioca dospjelo tek po proteku rokova za obraćanje osiguravaču u smislu naprijed citirane zakonske odredbe I nakon proteka roka u kome je on dužan da postupi po odštetnom zahtjevu. Regresno potraživanje dopijeva kada je izdatak u novcu učinjen, a odredbe člana 37. naprijed spomenutog zakona samo obavezuju povjerioca da se prije podnošenja tužbe sudu, obrati sa odštetnim zahtjevom osiguravaču, no ne utiču na dospelost njegovog potraživanja I na pravo na zatezne kamate od dana dospijeca potraživanja do isplate.

(*Vrhovni sud BiH, broj Pž. 264/87. od 24.3.1988. godine*).

86.

Članovi 277 st. 1. I 2. I 939. Zakona o obligacionim odnosima

Na regresno potraživanje naknade isplaćene po osnovu kasko osiguranja od organizacije udruženog rada koja je deliktom prouzrokovala štetu, zajednici osiguranja pripadaju zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 1 Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Na potraživanja naknade štete uzrokovane deliktom povjeriocu, saglasno odredbi člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, zatezna kamata pripada po stopi koja se plaća na štedne uloge oročene bez posebne namjene preko godinu dana.

Tužilac zahtjeva regres isplaćene naknade iz osnova kasko—osiguranja, pozivom na odredbe člana 939. Zakona o obligacionim odnosima, jer je stupio u prava svog osiguranika (zakonska subrogacija), pa ne može zahtijevati zateznu kamatu po većoj stopi od one na koju ima pravo njegov osiguranik.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 544/87. od 14.7.1988. godine).

87.

Član 277. stav 1. I član 919. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju kada osiguranik iz osnova kasko osiguranja, traži da sud utvrdi visinu štete zbog oštećenja stvari, koju je po uslovima osiguranja trebala utvrditi komisija na iznos dosuđene naknade štete teče zatezna kamata od donošenja prvostepene presude.

Iz obrazloženja:

Predmet spora u ovoj parnici je potraživanje naknade materijalne štete iz osnova kasko osiguranja zbog uništenja tužiočevog vozila. Nastala šteta se po ugovoru o kasko osiguranju motornog vozila naknađuje u novcu. Postojanje štete i njena visina utvrđuje se po mjerilima I na način koji je propisan u članu 23. Uslova za kombinovana osiguranja motornih vozila iz decembra 1982. godine koja se primjenjuju na ovaj slučaj, a po postupku koji je predviđen u članu 7. navedenih uslova. Postupak se pokreće po prijavi osiguranika, nakon čega je osiguravač dužan da pristupi utvrđivanju i procjeni štete. Ako se osiguranik i osiguravatelj ne slože sa izvršenom procjenom obrazuje se zajednička komisija stručnjaka, čiji je nalaz konačan i obavezan za obje stranke.

U konkretnom slučaju tuženi je nakon podnošenja prijave izvršio procjenu štete, sa kojom se nije složio tužilac. Trebalo je u ovakvoj situaciji obrazovati zajedničku komisiju, što stranke nisu učinile. Umjesto toga tužilac je ustao sa tužbom u kojoj je istakao zahtjev za naknadu razlike u šteti između iznosa kojeg je ponudio tuženi i iznosa štete koju tužilac procjenjuje.

Prvostepeni sud je na osnovu podataka pribavljenih od proizvođača vozila o cijeni vozila u vrijeme presuđenja nastalog spora, zatim nespornih navoda stranaka o stopi amortizacije koja se ima primijeniti u odnosu na uništeno vozilo, te nespornih navoda stranaka o procentualnoj vrijednosti spašenih dijelova vozila u odnosu na novo vozilo, utvrdio visinu štete koju trpi tužilac. Utvrđenje visine štete vezuje se za momenat donošenja prvostepene presude i tek od tada, shodno članu 7. Uslova tužioca za kombinovano osiguranje motornih vozila, odnosno shodno članu 919. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, nastala je obaveza tuženog da plati iznos koji je utvrđen kao naknada štete. Za taj momenat se u smislu člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima mora vezivati i obaveza plaćanja zatezne kamate.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 7/88. od 16.6.1988. godine).

88.

Članovi 51. I 55. stav 1. I 3. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine I lica**Član 158. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima**

Zajednica osiguranja imovine I lica dužna je da naknadi štetu prouzrokovanu nakon 12. juna 1976. godine trećem licu pri upotrebi neregistrovanog traktora samo ako je šteta prouzrokovana u saobraćaju na putu, a traktor je po propisima o bezbjednosti saobraćaja na putevima, morao biti registrovan.

Iz obrazloženja:

Zajednice osiguranja imovine I lica dužne su da naknade štetu prouzrokovanu nakon 12. juna 1976. godine, trećem licu pri upotrebi neregistrovanog traktora samo ako je šteta prouzrokovana u saobraćaju na putu, a traktor po republičkim propisima o bezbjednosti saobraćaja na putevima mora biti registrovan (član 51. u vezi člana 55. st. 1. I 3. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine I lica—“Službeni list SFRJ”, broj 24/76).

Kako je u konkretnom slučaju nesporno da je šteta tužitelju nakon 12. juna 1976. godine u saobraćaju na putu prozrokovana neregistrovanim poljoprivrednim traktorom, a odredbom člana 158. Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima (“Službeni list SRBiH”, broj 3/82) propisano da poljoprivredni traktor u javnom saobraćaju na putevima mora biti registrovan, to je tužena zajednica dužna da naknadi štetu koja je tužitelju prouzrokovana neregistrovanim poljoprivrednim traktorom.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 482/87. od 16.6.1988. godine*).

NAPOMENA: Ovim se odstupa od stava objavljenog u “Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH”, broj 1/87(39) I 2/87(32). Sadašnji stav je u saglasnosti sa pravnim stavom koji je usvojen na savjetovanju predstavnika građanskih I građansko—privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova republika I autonomnih pokrajina I Vrhovnog vojnog suda od 1. I 2. juna 1988. godine.

89.

Član 54. st. 4. I 5. I 59. stav 5. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine I lica**Član 175. Zakona o obligacionim odnosima**

Osiguranik nije u obavezi da osiguravaču regresira iznos isplaćen po osnovu osiguranja od odgovornosti na ime naknade štete koju je u pijanom stanju I bez vozačkog ispita prouzrokovao njegov sin, ako je bez njegove saglasnosti upotrijebio motorno vozilo pošto je uzeo ključ od vozila iz nezaključane vitrine u stanu.

Iz obrazloženja:

Zajednici osiguranja pripada pravo na osnovu člana 55. stav 5. u vezi sa stavom 4. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine I lica (“Službeni list SFRJ”, broj 24/76) na regres isplaćenih iznosa naknade štete od tuženog kao neovlaštenog vozača kao I po osnovu odredbi iz člana 59. tog zakona I člana 5. tužiočevih Uslova za osiguranje korisnika odnosno

sopstvenika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, jer je upravljao vozilom pod djejtvom alkohola.

Odlučujući o ocjeni osnovanosti regresnog zahtjeva prema drugotuženom nižestepeni sudovi su utvrdili da je ovaj tuženi omogućio neovlaštenom vozaču (svm sinu) da uzme ključeve iz vitrine, gdje ih je ostavljao, iako tuženi nije položio vozački ispit, koji je jedanaest puta bezusješno polagao I da je ranije uzimao ključeve od vozila I upravljao njime po seoskim putevima.

Polazeći od takvih utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da je regresni zahtjev osnovan I prema tuženom kao vlasniku vozila koji je odgovoran zbog oduzimanja vozila I upravljanja tim vozilom od strane lica bez vozačke dozvole (član 175. Zakona o obligacionim odnosima).

Ovaj sud međutim, nalazi da ne postoji pravni osnov za regresno potraživanje tužioca prema tuženom – vlasniku motornog vozila. Takvo pravo tužioca u ovoj pravnoj stvari ne proizilazi iz odredaba Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine I lica, a ni iz Uslova za osiguranje korisnika odnosno sopstvenika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, neovisno od utvrđenja da je tuženi, ostavljanjem ključeva od vozila na mjestu dostupnom svom sinu, ovom omogućio uzimanje ključeva I upravljanja motornim ovzilom.

Uzimanje ključeva bez saglasnosti vlasnika vozila I neovlaštena upotreba motornog vozila ne daju pravo tužiocu na regresni zahtjev prema vlasniku vozila, jer za štetu prouzrokovanu od strane lica bez propisane dozvole za upravljanjem određenom kategorijom motornog vozila, osiguranik u regresnoj parnici odgovara samo ako je tom licu izričito ili prećutno – stavio na raspolaganje motorno vozilo ili se na bilo koji način saglasio sa njegovom vožnjom bez prpisane vozačke dozvole.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 420/87 od 19.5.1988. godine)

90.

Član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine I lica.

Osiguranik se oslobađa obaveze da osiguravaču regresira iznos isplaćen po osnovu naknade štete koju je prouzrokovao u pijanom stanju, ako dokaže da opitost nije u uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom, odnosno da se opio nakon prouzrokovanja štete.

Iz obrazloženja:

Regresni zahtjev tužitelj temelji na navodima da je tuženi vozeći u alkoholisanom stanju prouzrokovao saobraćajni udes u kojem je oštećeno vozilo njegovog osiguranika kojem je naknadio štetu u iznosu od 109.670 dinara.(član 59. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica).

Prema članu 3. stav 1. tačka 3. alineja 1. tada važećih Uslova za osiguranje korisnika odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima, osiguranik gubi svoja prava iz osiguranja ako je u trenutku saobraćajne nezgode kao vozač motornog vozila bio pod uticajem alkohola, a smatra se da je pod uticajem alkohola ako ima više od 10,856 milimola alkohola u krvi (ako se radi o profesionalnom vozaču, kao što je tuženi, dovoljno je da ima alkohola u krvi). Odredbom stava 3. tačka 2. navedenih Uslova je propisano da osiguranik ne gubi svoja prava ako dokaže da je štetni događaj nastao zbog drugog uzroka.

Polazeći od utvrđenja nižestepeni sudova da tuženi u momentu saobraćajnog udesa nije bio u alkoholisanom stanju nego da je alkohol konzumirao čekajući tri sata saobraćajnu miliciju, da je po dolasku saobraćajne milicije utvrđeno da je konzumirao alkohol (nije utvrđen stepen alkoholisanosti), ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su regresni zahtjev tužitelja odbili.

Neosnovani su navodi revizije da bi tužitelj sve I u slučaju da je tuženi konzumirao alkohol nakon udesa, kako to utvrđuju nižestepeni sudovi, imao pravo na regres u smislu odredbe člana 3. stav 1. tačka 3. alineja 4. navedenih Uslova, kojim je propisano da se smatra da je vozač vozio pod uticajem alkohola ako poslije saobraćajne nezgode konzumira alkohol, tako da onemogućiti utvrđivanje prisustva alkohola u krvi, odnosno stepen alkoholisanosti u trenutku nastanka udesa. S obzirom da osiguranik gubi svoja prava iz osiguranja samo kada je alkoholisanost vozača u uzročnoj vezi sa nastankom udesa, a što pretpostavlja alkoholisano stanje u vrijeme saobraćajnog udesa, navedena odredba Uslova ne primjenjuje se u slučajevima kada je utvrđeno da vozač nije konzumirao alkohol prije nastanka udesa.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 374/87. od 21.4.1988. godine*).

MJENIČNO PRAVO

91.

Član 16. stav 1. Zakona o mjenici

Član 88. Zakona o obligacionim odnosima

Indosant može u mjeničnom sporu istaći protiv indosatora prigovor nepunovažnosti ugovora o eskontu, na osnovu koga je izvršen indosament, ako je ugovor zaključilo neovlašćeno lice.

Ugovor o eskontu se smatra naknadno odobrenim ako je u izvršenju tog ugovora, indosiranje mjenice izvršilo lice koje bi bilo ovlašćeno da zaključi ugovor o eskontu.

Iz obrazloženja:

Iako je mjenica apstraktna hartija od vrijednosti mjenični dužnik je ovlašćen, u smislu člana 16. stav 1. Zakona o mjenici, istaći prema mjeničnom povjeriocu sve prigovore iz osnovnog pravnog posla.

Tužena je istakla prigovore iz osnovnog pravnog posla (ugovora o eskontu mjenica), da je ugovor zaključilo u ime I za račun tužene neovlašćeno lice, I da je taj ugovor ne obavezuje, kao ni indosament na mjenici izvršen u ispunjenju tog ugovora.

Prilikom ocjene da li ugovor o eskontu mjenica vezuje tuženu prvostepeni sud će pouzdano utvrditi da li je taj ugovor naknadno odobren, ako ga je zaista zaključilo neovlašćeno lice (da li je ovlašćeno ili neovlašćeno lice zastupalo tuženu, prvostepeni sud će procjenjivati na osnovu odredaba članova 84. do 88. Zakona o obligacionim odnosima I člana 438. Zakona o udruženom radu, sada člana 413. Zakona o udruženom radu – prečišćeni tekst – “Službeni list SFRJ”, broj 11/88), time što je indosament mjenice u ime I za račun tužene izvršilo lice koje je bilo ovlašćeno I za zaključenje ugovora o eskontu mjenice, odnosno da li je indosiranje mjenice (I ispunjenje ugovora o eskontu) takvo lice odobrilo I na taj način, posredno ratihabiralo osnovni posao.

92.

Član 3. stav 2, član 31. stav 1, član 43. stav 3. I član 52. stav 1. Zakona o mjenici**Članovi 13. I 18. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava**

Rok za podnošenje mjenice za protest date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja iznosi dva radna dana iza dana plaćanja, pa I kada se organizaciona jedinica SDK na koju je mjenica domicilirana ne nalazi u sjedištu trasanta.

Propuštanjem roka za podnošenje ove mjenice za protest gubi se pravo na naplatu mjenice I od trasanta I njegovog avaliste.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je mjenica na kojoj se zasniva tužba u ovoj parnici dospjela za naplatu 2. jula 1987. godine, a podnesena na protest 7. jula 1987. godine po isteku dva radna dana nakon dospijeca sa plaćanja (radni dani su bili 3. I 6. jula 1987. godine), pa je, pozivan na odredbe članova 43. stav 3. I 52. Zakona o mjenici, odbio mjenični tužbeni zahtjev u odnosu na tuženu Osnovnu banku – indosanta I osnovnu banku avalistu za trasanta.

Neosnovan je prigovor tužioca da se odredbe Zakona o mjenici o rokovima za podnošenje mjenice na protest I o posljedicama propuštanja tih rokova ne primjenjuju na mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

U smislu člana 13. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja službi sopstvena trasirana mjenica plativa na određeni dan, sa avalom banke na cijelu mjeničnu svotu, koja ne smije sadržavati klauzule “bez protesta” I “bez troškova” čime je naglašeno da je blagovremeni protest ovakve mjenice uslov za realizaciju prava iz mjenice prema regresnim mjeničnim dužnicima. Ni u odredbama ovog člana, a ni ostalih u pomenutom zakonu, nije propisano da se radi o specifičnoj mjenici na koju se ne bi primjenjivale odredbe Zakona o mjenici ako odredbe pomenutog zakona nisu neki institut mjeničnog prava izričito drugačije regulisale.

U članu 18. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava na drugačiji način od onog u Zakonu o mjenici uređeno je samo podnošenje mjenice na naplatu I način naplate (imalac mjenice je dužan da podnese mjenicu na naplatu organizacionoj jedinici Službe društvenog knjigovodstva na koju je mjenica domicilirana, a ova jedinica naplaćuje mjeničnu svotu sa računa trasanta, odnosno avaliste).Odredbama člana 18. pomenutog Zakona o obezbjeđivanju plaćanja... u odnosu na mjenični protest, odstupilo se od odredaba Zakona o mjenici samo utoliko što je Službi društvenog knjigovodstva dato ovlašćenje, a propisana I obaveza, da nadležnom sudu podnese mjenicu na protest zbog neisplate ako nalog za naplatu sa računa trasanta I avaliste nije mogao biti izvršen zbog nedostatka sredstava. Služba društvenog knjigovodstva je samostalna I nezavisna organizacija koja postupa I u okviru zakonskih (javnih) ovlašćenja, ali je prvostepeni sud u pravu kada nalazi da je u odnosu na mjenični protest ta služba samo zakonom određeni zastupnik imaoca mjenice, te da I nju obavezuju rokovi za podnošenje mjenice na protest određeni Zakonom o mjenici. Služba društvenog knjigovodstva ne postupa u okviru javnih ovlašćenja kada se

obraća sudu da preduzme određenu mjeničnu radnju, već u svojstvu stranke, odnosno zastupnika stranke, što je pravno moguće pošto ima svojstvo pravnog lica (član 147. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva, Službeni list SFRJ, broj 70/83, sa izmjenama I dopunama I člana 8. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva (“Službeni list SRBiH”, broj 5/85).Svojstvo SDK kao zastupnika imaoca mjenice posebno je naglašeno odredbama člana 18. stav 7. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja..., iz kojih proizlazi obaveza za SDK da obavijesti mjeničnog povjerioca da je protestovala mjenicu kako bi ovaj mogao da preduzima dalje radnje za naplatu mjenice.

Žalilac neosnovano smatra da nije moguće propisati rok za protest mjenice ove vrste stoga što SDK nije u stanju da u roku iz člana 43. stav 3. Zakona o mjenici pokuša naplatu mjenice. Kod savremenih sredstava komunikacija koje SDK koristi, a I okolnosti da se u pravilu račun trasanta vodi kod organizacione jedinice SDK na koju je mjenica domicilirana, nema zapreka da se naplata pokuša u toku istog dana kada je mjenica podnesena na naplatu ili slijedećeg dana I u slučaju neuspjeha mjenica blagovremeno podnese na protest.

U konkretnom slučaju mjenica je domicilirana na organizacionu jedinicu SDK u kojoj je I sjedište trasanta, pa je, u smislu člana 18. stav 1. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja..., tužilac morao mjenicu podnijeti na naplatu na dan dospijeca tako da je bilo dovoljno vremena da se I pokuša naplata I na vrijeme mjenica podnese na protest. Ne bi, međutim, bilo osnova da se rok za protest određen u članu 43. stav 3. Zakona o mjenici, produžava I kada se sjedište dužnika nalazi u drugom mjestu, tako da se mjenica može podnijeti na naplatu I u roku od dva radna dana poslije dana dospijeca, jer odredbama Zakona o obezbjeđivanju plaćanja... nije predviđeno produžavanje roka za protest ni u ovakvom slučaju. U članu 37. stav 1. Zakona o mjenici propisano je kao opšte pravilo da se mjenica plativa na određeni dan mora podnijeti na isplatu bilo na sam dan plaćanja, bilo jednog od dva radna dana koji dolaze odmah za njim, ali se ipak, zbog ove mogućnosti ne produžuje rok za protest određen u članu 43. stav 3. Zakona o mjenici, a u konkretnom slučaju nisu ispunjeni ni uslovi na produženje rokova za protest predviđeni u članu 53. Zakona o mjenici (slučajevi više sile).

Kako je mjenica na koju se u ovoj parnici poziva tužilac, podnesena na protest po isteku propisanog roka, to je opravdano prvostepeni sud odbio tužbeni zahtjev u odnosu na indosanta i avalistu za trasanta, jer u smislu člana 52. stav 1. Zakona o mjenici, sa protekom rokova za podizanje protesta zbog neisplate imalac mjenice gubi svoja prava protiv indosanta, protiv trasanta i protiv ostalih obveznika izuzev akceptanta.

Mjenica na kojoj se zasniva tužba u ovoj parnici ima karakter sopstvene trasirane mjenice iz člana 3. stav 2. Zakona o mjenici, ali time ne gubi karakter trasirane mjenice. Ni kod ove mjenice nije isključen akcept trasanta koji je mjenicu vukao na samog sebe. Tek da je mjenicu njen izdavalac I akceptirao, izgubio bi svojstvo regresnog mjeničnog dužnika I odgovarao bi za mjenični dug I u slučaju neblagovremenog protesta, no u konkretnom slučaju takvog akcepta nema.

Tužena osnovna banka je avalista za trasanta pa je oslobođena mjenična obaveza ako protest zbog neisplate nije blagovremen, jer avalista, u smislu člana 31. stav 1. Zakona o mjenici odgovara onako kako odgovara onaj za koga jamči.

(*Vrhovni sud BiH, broj Pž. 136/88. od 24.3.1988. godine*).

S T A M B E N O P R A V O

Članovi 20, 21. i 23. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Članovi 103. i 110. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o korištenju stana zaključen na osnovu ništavog, ili kasnije poništenog, akta o dodjeli stana, pa zahtjev za utvrđenje te pravne činjenice nije vremenski ograničen.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 23. stav 2. Zakona o stambenim odnosima (“ Službeni list SRBiH, br.13/74, 23/76), koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja spornog ugovora, ugovor o korištenju stana zaključuje se na osnovu rješenja o dodjeli stana na korištenje, a prema odredbama iz člana 20. i člana 21. tog zakona, rješenje o davanju stana na korištenje donosi se u skladu sa samoupravnim sporazumom odnosno opštim aktom, kojim se pored ostalog utvrđuje pravo prigovora radnika protiv akta o dodjeli stana drugom licu. Takvo rješenje u konkretnom slučaju nije ni doneseno već je tuženoj njen OOUR dao saglasnost za zaključenje ugovora o korištenju stana u vidu potvrde koja se ne može smatrati valjanim aktom o dodjeli stana. Prije izdavanja takve potvrde nije proveden postupak u kome bi se omogućilo drugim radnicima ove organizacije udruženog rada da ostvaruju svoje pravo na dodjelu stana, pa je odlukom nadležnog suda udruženog rada utvrđeno da je pomenuta potvrda nezakonita. Ugovor o korištenju stana zaključen između prvotuzene i drugotuzenog SIZ za stanovanje je prema tome protivan citiranim odredbama Zakona o stambenim odnosima, i zbog toga ništav (član 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 426/87. od 12.5. 1988. godine).

94.

Član 27. Zakona o stambenim odnosima

Članovi 24, 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima

Preuranjen je zahtjev za utvrđenje da je ništav ugovor o korištenju stana zbog poništenja rješenja o dodjeli stana sve do pravomoćnosti rješenja o dodjeli istog stana na korištenje drugom licu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca neovisno od okolnosti što je rješenje o dodjeli stana naknadno stavljeno van snage, i što bi ništavost rješenja o dodjeli stana ukazivala na zaključak da drugotuzena koristi taj stan bez valjanog pravnog osnova i dosljedno tome da su ispunjeni uslovi iz člana 27. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, za podnošenje zahtjeva za iseljenje.

Naime, ako se pođe od cilja sankcije ništavosti ugovora u smislu odredbe čl. 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima, može se zaključiti da ugovor o korištenju stana koji je drugotuzena zaključila sa prvotuzenom, ne postaje ništav momentom poništenja rješenja o dodjeli stana sve dok taj stan u samoupravnoj proceduri ne bude dodijeljen nekom drugom radniku na korištenje pravomoćnim rješenjem nadležnog organa, jer sve do tada postoje izgledi da taj stan bude dodijeljen ponovo drugotuzenoj koja u momentu predaje tužbe odnosno presuđenja nije prestala biti član radne zajednice tužitelja.

(*Vrhovni Sud BiH, broj Rev. 338/87. od 27.4.1988. godine*).

95.

Član 32. stav 7. i član 34. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Članovi 24, 104. i 110. Zakona o obligacionim odnosima

Određujući prekluzivne rokove za utvrđenje da je zbog fiktivnosti ništav ugovor o zamjeni stanova, odnosno za poništenje akta o saglasnosti za zamjenu davalaca stanova na korištenje, zakon o stambenim odnosima SRBiH odstupa od opštih pravila obligacionog prava.

Iz obrazloženja:

Odbijanjem tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo. Odredbom člana 34. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) propisano je da davalac stana na korištenje može tužbom kod nadležnog suda u roku od 30 dana, od dana saznanja, a najkasnije u roku od dvije godine od izvršene zamjene stanova, tražiti poništenje ugovora o zamjeni stana odnosno rješenje stambenog organa koje zamjenjuje saglasnost davaoca stana na korištenje (član 33. stav 3. tog zakona) i ispražnjenje stana, ako nakon izvršene zamjene stanova smatra da je ugovor o zamjeni stanova bio fiktivan.

Neosnovani su navodi revidenta da je o tužbenom zahtjevu trebalo odlučiti na osnovu odredbe čl. 103. i 110. Zakona o obligacionim odnosima, jer je Zakonom o stambenim odnosima SRBiH, kao specijalnim zakonom, regulisano da je zabranjeno vršenje fiktivne zamjene (član 32. stav 7.) i određeni rokovi u kojima davalac stana na korištenje može tužbom tražiti poništenje fiktivnog ugovora o zamjeni stana (član 34. stav 1.) pa se ne primjenjuje ZOO (član 24.).

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 514/87. od 16.6.1988. godine*).

96.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Razvedenom bračnom drugu, koji je rješenjem suda određen za nosioca stanarskog prava, ne može se otkazati ugovor o korišćenju stana zbog nekorišćenja, ako ga je u tome sprečavao bivši bračni drug, a on je po pravosnažnosti rješenja podnio prijedlog za prinudno izvršenje.

Iz obrazloženja:

Tužena je postala nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu pravomoćnošću rješenja o određivanju nosioca stanarskog prava.

U situaciji kada je tužena od strane ranijeg bračnog druga onemogućena da faktički koristi stan i kada je počev od razvoda braka, prvo pokretanjem postupka da se odredi za nosioca stanarskog prava, pa potom podnošenjem prijedloga za prinudno izvršenje rješenja kojim je određena za nosioca stanarskog prava, jasno manifestovala volju da koristi stan, ne stiču se uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana u smislu člana 47. Zakona o stambenim odnosima SRBiH (tužba za otkaz ugovora o korištenju stana predata je sudu 5.2.1985. godine), dakle

prije nego što je usvojen njen prijedlog za izvršenje rješenja kojim joj je priznato stanarsko pravo na spornom stanu—prije 15.3. 1985. godine.

S obzirom na izloženo nije od značaja za ocjenu zakonitosti odluke okolnost što je tužena zajedno sa djecom za vrijeme dok je sudskim putem ostvarivala stanarsko pravo i pravo na useljenje u stan, živjela i radila u drugom mjestu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 507/87. od 16.6. 1988. godine).

97.

Član 47. stav 1. i član 48. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Nosiocu stanarskog prava koji se nalazi na privremenom radu u inostranstvu može se otkazati ugovor o korištenju stana po proteku roka od šest mjeseci od kada je prestao koristiti stan, osim u slučajevima koji su zakonom određeni.

Iz obrazloženja:

Tuženi je prestao sa korištenjem stana od polovine septembra mjeseca 1983. godine kada je svojom voljom raskinuo stalni radni odnos te samoinicijativno otišao na rad u SAD, gdje se nalazio i u momentu donošenja drugostepene presude, pa kako je bilo nesporno da je tuženi leđičan i da kroz taj period stan nisu koristili ni članovi njegovog porodičnog domaćinstva, nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili otkaz ugovora o korištenju stana iz razloga predviđenog u članu 47. stav 1. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), zbog čega su neosnovani prigovori revizije istaknuti u tom pravcu.

Naime, prema citiranoj odredbi iz člana 47. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, nosiocu stanarskog prava se može dati otkaz ugovora o korištenju stana ako on i članovi njegovog porodičnog domaćinstva prestanu da lično koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci, a taj je uslov, prema utvrđenom činjeničnom stanju, u odnosu na tuženog ispunjen.

Tužiocu ne pripada pravo da u okviru roka od pet godina predviđenog u članu 48. st. 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH nastavi sa korištenjem stana samo zato što je u tom periodu boravio na privremenom radu u inostranstvu, s obzirom na činjenično utvrđenje iz nižestepeni presuda iz koga proizilazi da tužilac nije otišao na rad van zemlje pod uslovima koji su izričito predviđeni tim zakonskim propisom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev.307/87. od 17.4. 1988. godine).

98.

Članovi 47. i 53. Zakona o stambenim odnosima

Sporazum o raskidu ugovora o korištenju stana ne može se prećutno zaključiti.

Iz obrazloženja:

Tuženi je na zakonit način uselio u sporni stan i time stekao trajno pravo korištenja stana. Tužilac nije nakon prestanka radnog odnosa u propisanom roku od tri mjeseca podnio tužbu za otkaz ugovora o korištenju stana, pa je na taj način prekludiran u pravu davanja otkaza (član 47. Zakona o stambenim odnosima SRBiH).

Neosnovan je prigovor žalioaca da je ćutanjem prihvatio ponudu tuženog u pogledu raskida ugovora o korištenju stana pozivom na njegovu molbu, jer takva ponuda nije sadežana u molbi, a sporazum o raskidu ugovora o korištenju stana se i ne može zaključiti prećutno, već samo u pismenom obliku (ćlan 53. Zakona o stambenim odnosima SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 445/87. od 3.6. 1988. godine).

PORODIĆNO PRAVO

99.

Ćlan 240. stav 2. i ćlan 239. Porodićnog zakona

Propust braćnog druga da u parnici za razvod braka traži da se drugi braćni drug obaveže da mu plaća doprinos po osnovu zakonskog izdržavanja nema za posljedicu gubitak toga prava.

Iz obrazloženja:

Propuštanje tužene da iz bilo kojih razloga, do okonćanja rasprave pred prvostepenim sudom istakne zahtjev za supružansko izdržavanje ne znaći da je time izgubila pravo na supružansko izdržavanje, jer prema izrićitoj odredbi iz ćlana 240. stav 2. Porodićnog zakona takav zahtjev se može istaći u roku od tri godine po razvodu braka, uz jedini uslov da su materijalno-pravne pretpostavke za supružansko izdržavanje iz ćlana 239. Porodićnog zakona, postojale i u vrijeme zakljućenja glavne rasprave u parnici za razvod braka i da traju sve do momenta kada treba da se odlući o eventualnoj naknadnoj parnici za izdržavanje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 611/87. od 19.8. 1988. godine).

100.

Ćlanovi 239. i 240. Porodićnog prava

Braćni drug ne može tražiti zakonsko izdržavanje zbog promijenjenih okolnosti nakon razvoda braka.

Iz obrazloženja:

Presudom od 7.2. 1985. godine razveden je brak parnićnih stranaka, a istovremeno je odbijen i zahtjev tužiteljice za supružansko izdržavanje. Ova presuda je postala pravomoćna.

Polazeći od izloženih ćinjenićnih utvrđenja nižestepeni sudovi su u ovoj novoj parnici s razlogom odbili zahtjev tužiteljice za izdržavanje. pravilo je (ćlan 240. stav 1. Porodićnog zakona) da se o zahtjevu za supružansko izdržavanje odlućuje u parnici za razvod braka. Naknadno i u posebnoj parnici se, u smislu ćlana 240. stav 2. Porodićnog zakona, takav zahtjev može istaknuti samo u slućaju da zahtjev za izdržavanje, iz bilo kojeg razloga, nije istican u parnici za razvod braka.

Posebnom tužbom može se istaknuti zahtjev za supružansko izdržavanje uz dodatni uslov predvićen u ćlanu 240. stav 2. Porodićnog zakona da su na strani supružnika koji traže izdržavanje postojale pretpostavke iz ćlana 239. Porodićnog zakona u vrijeme zakljućenja glavne rasprave u parnici za razvod braka. Iz ćinjenice da je zahtjev tužiteljice za izdržavanje

u parnici za razvod braka pravomoćno odbijen, slijedi da nisu bile ispunjene zakonske pretpostavke da joj se prizna pravo na izdržavanje na teret tuženog kao razvedenog bračnog druga.

Revizija se bavi prikazivanjem tužiteljičinog stanja (porodične, zdravstvene i materijalne prilike) koje je nastalo nakon razvoda braka i za takvo njeno stanje su vezani prigovori iz revizije kojima se pobija pravilnost drugostepene presude. Pošto u slučaju tužiteljice, obzirom na naprijed izložene zakonske pretpostavke, nisu postojali uslovi za podnošenje ove tužbe sa zahtjevom za supružansko izdržavanje, navodi i prigovori koje je istakla tužiteljica u reviziji nisu od značaja za ocjenu pravilnosti nižestepenih sudova kojima je odbijen tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 546/87. od 14.7. 1988. godine).

101.

Član 243. Porodičnog zakona

Iako je bračna zajednica stranaka trajala samo tri mjeseca, tužena koja je nakon toga rodila dijete, koje je presudom o razvodu braka njoj povjereno na zaštitu i vaspitanje, dovedena je u teži materijalni položaj bez obzira što su joj roditelji, koji joj čuvaju dijete, omogućili nastavak studiranja.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova parnične stranke su zaključile brak 20.7. 1985. godine. Tužilac je zaposlen, a tužena je student IV godine i studiranje je prekinula zaključenjem braka. Iz braka stranaka potiče mladb. rođena 10.2. 1986. godine, koja je presudom o razvodu braka povjerena tuženoj na zaštitu i vaspitanje, a tužilac obavezan da za njeno izdržavanje plaća mjesečno po 14.000 dinara. Tužena se vratila svojim roditeljima gdje je živjela i prije zaključenja braka.

Nižestepeni sudovi su odbili zahtjev tužene za supružansko izdržavanje primjenom člana 243. Porodičnog zakona ("Službeni list SRBiH", broj 21/79), sa obrazloženjem da je bračna zajednica trajala kratko vrijeme i da tužena nije dovedena u teži materijalni položaj od onog u kome se nalazila prije zaključenja braka.

Nižestepeni sudovi su, međutim, pri odlučivanju o pravu tužene na supružansko izdržavanje izgubili iz vida da je tužena u vrijeme raskida bračne zajednice bila gravidna, da je rodila 10.2.1986. godine, da je odlukom o razvodu braka dijete povjereno njoj na zaštitu i vaspitanje i da zbog toga živi pod težim uslovima nego prije zaključenja braka, odnosno da je razvodom braka dovedena u teži materijalni položaj od onog u kome se nalazila prije zaključenja braka. ovo i pod pretpostavkom, dasu tačne tvrdnje tužioca, koje je iznio u odgovoru na reviziju da je tužena nastavila studiranje na fakultetu, a da se njeni roditelji staraju o djetetu, jer to čine u cilju da olakšaju položaj tužene, a ne da oslobode tužioca zakonske obaveze izdržavanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 498/87. od 16.6. 1988. godine).

102.

Član 264. stav 2. i član 267. stav 2. Porodičnog zakona

Ako među članovima porodičnog domaćinstva postoji prećutan sporazum o zajedničkoj izgradnji stambenog objekta, njihov suvlasnički dio se određuje srazmjerno doprinosu, ukoliko ne proizilazi što drugo iz sporazuma, dok se veličina suvlasničkog dijela bračnih drugova u dijelu koji njima pripada između njih uvijek određuje srazmjerno njihovom doprinosu.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 498/87. od 21.4. 1988. godine*).

103.

Član 267. stav 4. Porodičnog zakona

Bračni drug koji je učestvovao samo u dovršetku izgradnje građevinskog objekta koji je pretežno izgradio drugi bračni drug prije zaključenja braka, ima pravo na novčanu naknadu srazmjerno svom učešću u dovršetku gradnje objekta, a ne pravo na odgovarajući suvlasnički dio.

Iz obrazloženja:

Tuženi je stambeni objekat u pretežnom dijelu izgradio prije zasnivanja bračne zajednice sa tužiteljicom, pa neovisno od toga što je tužiteljica živjela u bračnoj zajednici sa tuženim u vrijeme kada je zgrada konačno dovršena, pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su zaključili da navedeni objekat predstavlja posebnu imovinu tuženog, koja je povećana doprinosom tužiteljice jer je učestvovala u njegovom dovršetku, te da joj po tom osnovu pripada pravo na novčanu naknadu u smislu člana 267. stav 4. Porodičnog zakona SRBiH.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 415/87. od 19.5. 1988. godine*).

104.

Član 67. Zakona o nasljeđivanju

Testament pred svjedocima nije ništav zato što ga je kao svjedok potpisalo lice koje ga je sastavilo.

Iz obrazloženja:

Za punovažnost pismenog testamenta pred svjedocima pored ostalog potrebno je da ispravu koju je neko drugi sastavio zavještalcu potpiše u prisutnosti dva svjedoka, izjavljujući pred njima da je to njegov testament (član 67. Zakona o nasljeđivanju). Svjedoci pismenog testamentu vlastoručnim potpisima potvrđuju da je zavještalcu pred njima pročitao testament i nakon toga izjavio da je to njegova izjava posljednje volje. Stoga svojstvo svjedoka ovog testamentu ima i lice koje je testament sačinilo po kazivanju ostavioca i potpisalo se kao svjedok.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 353/87. od 21.4. 1988. godine*).

NASLJEDNO PRAVO

105.

Član 76. Zakona o nasljeđivanju

Nisu postojale izuzetne okolnosti za usmeni testament ako je ostaviteljica, bolujući kroz duže vrijeme, bila sposobna za rasuđivanje do na dva dana pred smrt.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 76. Zakona o nasljeđivanju SRBiH, propisano je da zavještajac može izjaviti svoju posljednju volju usmeno pred dva svjedoka samo ako usljed izuzetnih prilika nije u mogućnosti da sačini pismeni testament. Za valjanost usmene oporuke u smislu citirane zakonske odredbe potrebno je da posljednja volja bude izražena jasno i određeno pred dva svjedoka, te da su postojale iznimne prilike koje su spriječile oporučitelja u sastavljanju pismene oporuke. Pod pojmom iznimne prilike smatraju se kako objektivne tako i subjektivne okolnosti, koje su u konkretnom slučaju spriječile oporučitelja u sastavljanju pismene oporuke.

S obzirom na okolnosti konkretnog slučaja – da je ostaviteljica duže vrijeme bolovala, da je bila svjesna (samo na par dana prije smrti, zbog upale pluća i visoke temperature nije bila u svjesnom stanju), da je znala pisati i čitati, niže stepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su ocijenili da nisu postojale ni objektivne ni subjektivne okolnosti koje bi spriječile ostaviteljicu da sačini pismeni testament.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 443/87. od 19.5. 1988. godine).

106.

Član 239. Zakona o nasljeđivanju

Pravosnažno rješenje o nasljeđivanju ne isključuje pravo nasljednika koji je učestvovao u ostavinskom postupku da zahtijeva utvrđenje prava vlasništva na određenu stvar iz zaostavštine po drugom pravnom osnovu.

Iz obrazloženja:

Pravosnažno rješenje o nasljeđivanju vezuje stranke koje su učestvovala u postupku za raspravljavanje zaostavštine samo u pogledu prava i obaveza koje proizlaze iz osnova nasljeđivanja. Svako lice, pa i ono koje je učestvovalo u ostavinskom postupku, ako ima neki osnov za sticanje prava vlasništva na stvarima iz zaostavštine, nezavisan od peava nasljeđivanja, može ostvariti svoje pravo po tom osnovu i nakon pravosnažnog dovršenja ostavinskog postupka (član 239. Zakona o nasljeđivanju).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 262/87. od 16.6. 1988. godine).

107.

Član 239. Zakona o nasljeđivanju

Član 24. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Budući da je prednik tužilac stekao pravo vlasništva građenjem na zemljištu koje mu je radi izgradnje porodične stambene zgrade ustupio otac, okolnost što je u ostavinskom postupku iza oca zemljišno-knjižno vlasništvo na to zemljište prešlo na njegove nasljednike nije prepreka

da nasljednici graditelja, koji je u međuvremenu umro, traže da se utvrdi da su oni vlasnici građevinskog objekta i zemljišta iako su učestvovali u ostavinskom postupku.

Iz obrazloženja:

Prednik tužilaca L. M. je građenjem stekao pravo vlasništva na zgradi koja je izgrađena na zemljištu koje mu je u tu svrhu za svog života ustupio prednik stranaka L. M. koji je ostao formalni zemljišnoknjižni vlasnik, a on je prije svoje smrti izgubio pravo vlasništva na zemljištu koje služi za upotrebu zgrade po osnovu odredbe člana 24. Zakona o osnovnom svojinsko – pravnim odnosima u korist sada umrlog M. kao savjesnog graditelja. Zbog toga okolnost što je u ostavinskom rješenju samo to zemljište bez zgrade, koja nije upisana u zemljišnim knjigama, “uručeno” strankama kao dio zaostavštine umrlog L. J. na koju se revidenti pozivaju, nije od uticaja za drugačije presuđenje. Budući da tužiocima osnov svog tužbenog zahtjeva za priznanje prava vlasništva i predaju u posjed dijelova zgrade zasnivaju na drugom pravnom osnovu, a ne na pravu nasljeđivanja, njih ne vežu pravosnažna rješenja o nasljeđivanju donijeta u ostavinskom postupku iza umrlih L. J. i M. u smislu odredbe člana 239. Zakona o nasljeđivanju, bez obzira što su učestvovali u tom postupku.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 395/87. od 9.6. 1988. godine*).

NADLEŽNOST

108.

Član 16. Zakona o parničnom postupku

Član 499. Zakona o službi u oružanim snagama

Redovni sud nije nadležan da odlučuje o zahtjevu za poništenje odluke o dodjeli stana vojnom ili građanskom licu u službi JNA.

Iz obrazloženja :

Drugostepeni sud je pravilno primijenio član 16. Zakona o parničnom postupku, kada je odbacio protiv tužbu kojom je tuženi zahtijevao da se utvrdi da je nezakonito rješenje Više stambene komisije pri vojnoj pošti 3946 od 24.7. 1984. godine. Naime odredbom člana 499. Zakona o službi u oružanim snagama (“Službeni list SFRJ”, broj 7/85) propisano je da ako vojno lice odnosno građansko lice na službi u JNA, smatra da mu je aktom kojim je odlučeno o njegovim pravima i dužnostima iz odnosa u službi povrijeđeno pravo, može radi zaštite toga prava pokrenuti upravni spor pred Vrhovnim vojnim sudom ako ovim zakonom nije drukčije određeno. Kako navedenim zakonom nije drugačije određeno, slijedi da redovni sud nije nadležan da ispituje zakonitost pobijanog akta nego Vrhovni vojni sud, koji je i utvrdio da je pobijano rješenje zakonito.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 50/87. od 21.4. 1988. godine*).

109.

Članovi 20. i 23. Zakona o građevinskom zemljištu

Redovni sud je nadležan da uredi način korištenja između imalaca prava korištenja građevinskog zemljišta u društvenoj svojini, ali bez promjene oblika i površine građevinske parcele.

Iz obrazloženja:

Uređenje međe na način kojim se utvrđuje samo postojeći oblik i površina građevinske parcele, odnosno bez promjene oblika i površine susjednih međašnjih katastarskih parcela utvrđenih aktom urbanističke regulative (a takav zahtjev je istaknut u ovoj parnici) spada u nadležnost suda, koji o tome odlučuje shodnom primjenom pravnih pravila bivšeg Zakona o sudskom vanparničnom postuoku koja se odnose na uređenje međa.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 461/87. od 19.5. 1988. godine).

110.

Član 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

O tužbenom zahtjevu radi naknade štete zbog neispunjenja ugovora o stipendiranju nadležan je da sudi redovni sud, a ne sud udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Iz podataka spisa proizlazi da se zahtjev tužioca odnosi na ispunjenje obaveze iz ugovora o stipendiranju, kojim se tuženi obavezao da će tužiocu vratiti iznos isplaćen na ime stipendije ukoliko nakon završenog školovanja ne zasnuje radni odnos sa tužiocem i ne provede na radu ugovoreni vremenski period.

Polazeći od suštine spora (tužbeni zahtjev se odnosi na ispunjenje ugovorne obaveze) i svojstva parničnih stranaka (tuženi se ne nalazi u radnom odnosu kod tužioca), ovaj sud nalazi da se u konkretnom slučaju radi o ugovornom odnosu između organizacije udruženog rada i trećeg lica, a time i o građansko-pravnom sporu za čije je suđenje nadležan redovan sud u smislu člana 34. stav 1. tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima SRBiH.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 289/88. od 31.8. 1988. godine).

111.

Članovi 50. i 51. Zakona o sudovima udruženog rada

Član 76. stav 2. Zakona o udruženomradu

Sud udruženog rada je nadležan da odlučuje o zahtjevu radnika zajednice filmskih umjetnika radi isplate honorara za scenario kao i o zahtjevu zajednice da joj njen radnik naknadi štetu prouzrokovanu na radu i u vezi sa radom.

Iz obrazloženja:

Tužilac je, kako to slijedi iz raspravnih materijala, a posebno iz samoupravnog opšteg akta tužene, koji nosi naslov "Samoupravni sporazum o osnivanju trajne radne zajednice filmskih radnika "Bosna" S. i utvrđivanju odnosa u ovoj radnoj zajednici, sticanju i raspodjeli dohotka ostvarenog zajedničkim radom jedan od osnivača te zajednice.

Ova organizacija ima položaj organizacije udruženog rada (član 76. stav 2. Zakona o udruženom radu – “Službeni list SFRJ”, broj 11/88 – prečišćeni tekst). To znači da se odnosi u ovakvoj organizaciji, u pogledu organizovanja, sticanja i raspodjele dohotka, uključujući tu i raspodjelu sredstava za lične dohotke, utvrđuju na principima samoupravljanja, a uređuju samoupravnim aktima.

Pravo na naknadu od eksploatacije filma regulisano je odredbama člana 20. Pravilnika tužene o osnovama i mjerilima sticanja, utvrđivanja i raspoređivanja dohotka i raspodjeli sredstava za lične dohotke i zajedničku potrošnju članova radne zajednice. Kako je nepobitno utvrđeno da je tužilac bio član radne zajednice kada je radio na režiji filma slijedi da je sporno potraživanje naknade u procentu od ostvarenog prihoda eksploatacije filma, vezano za ostvarivanje prava iz radnog odnosa.

Pošto, prema izloženom, svi zahtjevi tužioca za novčane naknade imaju karakter potraživanja koja su nastala iz međusobnih odnosa radnika u udruženom radu, a zahtjev tuženog karakter naknade štete koju je prouzrokovao radnik na radu, odnosno u vezi sa radom, za odlučivanje o tim zahtjevima, u smislu čl. 50. i 51. Zakona o sudovima udruženog rada, nadležni su sudovi udruženog rada.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 11/88. od 21.6. 1988. godine).

112.

Članovi 16, 17. i 469. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Članovi 29. i 30. Zakona o željeznicama

Stalni izabrani sud pri privrednoj komori BiH nadležan je da riješi spor između željezničke transportne organizacije i zajednice za puteve koji proizlazi iz ugovora o zajedničkom održavanju putnog prelaza preko željezničke pruge.

Iz obrazloženja:

Članom 29. Zakona o željeznicama (“Službeni list SRBiH”, broj 41/79) propisano je da željezničke transportne organizacije i odgovarajuće zajednice za puteve ugovorom utvrđuju međusobne odnose u vezi sa održavanjem putnog prelaza, a članom 30. istog zakona da je za posredovanje i odlučivanje u sporovima koji proističu iz izvršenja ovakvog ugovora nadležan izabrani sud Privredne komore Bosne i Hercegovine. Odredbe člana 30. pomenutog zakona moraju se, međutim, posmatrati povezano sa odredbama člana 469. stav 2. Zakona o parničnom postupku kojima je predviđeno da organizacije udruženog rada, samoupravne interesne zajednice i druge samoupravne organizacije i zajednice mogu sporove iz međusobnih odnosa koje samostalno uređuju iznositi pred stalne izabrane sudove osnovane pred privrednim komorama. To znači da bi Stalni izabrani sud pri Privrednoj komori BiH bio nadležan da riješi konkretni spor ako je u periodu na koji se odnosi sporni odnos bio regulisan ugovorom zaključenim između stranaka u smislu člana 29. Zakona o željeznicama SRBiH, a u protivnom bi nadležan bio redovni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 517/87. od 23.6. 1988 godine).

113.

Članovi 16. i 21. Zakona o parničnom postupku

Postoje uslovi da se parnični predmet ustupi na odlučivanje arbitraži ako je samoupravnim sporazumom o udruživanju u SOUR određeno da će sporove iz poslovnih odnosa članica SOUR-a rješavati ad hoc formirana arbitraža koja će se obrazovati analogno pravilima o izbranim sudovima, te propisana načela postupka i shodna primjena odredaba zakona o parničnom postupku, i ako nije donesen predviđeni pravilnik kojim bi se bile uredio postupak pred arbitražom.

IZ obrazloženja:

St. 2. i 3. člana 127. Samoupravnog sporazuma o udruživanju u SOUR predviđeno je da se arbitraža osniva za svaki poseban slučaj (ad hoc arbitraža), i da svaka stranka bira po jednog arbitra, a oni predsjednika arbitražnog vijeća. Na osnivanje i sastav arbitraže, ako Samoupravnim sporazumom nije drukčije određeno, shodno će se primjenjivati odredbe Zakona o parničnom postupku pred izbranim sudovima (član 128). Postupak pred arbitražom i dostava njenih odluka određena je u čl. 129. do 131. Samoupravnog sporazuma. Navedenim samoupravnim sporazumom predviđeno je koji će se sporovi rješavati putem arbitraže, kako se ona osniva, njen sastav, postupak i dještvo odluke arbitraže, pa je za rješavanje spornog odnosa između stranaka nadležna arbitraža (osnovano na način određen stavom 2. člana 127. Samoupravnog sporazuma) bez obzira što nije donesen poseban pravilnik o postupku pred arbitražom, jer je taj postupak dovoljno i detaljno uređen odredbom čl. 126. do 131. Samoupravnog sporazuma, a te odredbe nisu načelnog karaktera, kako to tvrdi žalba.

(Vrhovni sud BiH; broj Pž. 579/87 od 14. jula 1988. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

114.

Član 12. Zakona o parničnom postupku

U parnici radi naknade štete sud nije vezan rješenjem sudije za prekršaje kojim je tuženi oglašen krivim.

Iz obrazloženja:

Sud je u parničnom postupku vezan samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda, a ne suda za prekršaje, kojom se optuženi oglašava krivim u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti (član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

Rješenje sudije za prekršaje kojim je osiguranik tuženog oglašen krivim i kažnjen zbog prekršaja iz člana 209. tačka 7. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ne veće sud u parničnom postupku ni po osnovu iz člana 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku, jer time nije riješeno pitanje od koga zavisi pravo na naknadu štete.

*(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 424/87 od 28.4.1988.g.
Isto u presudi Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 412/87
od 19.maja 1988. godine).*

115.

Član 59. Zakona o parničnom postupku

Poszoji izberiva mjesna nadležnost i kada spor proizlazi iz pravnog odnosa gradilišta koje nije upisano u sudski registar kao radna jedinica

Iz obrazloženja:

Između parničnih steanaka nije sporna činjenica da tužilac ima svoje gradilište u Sarajevu. Gradilište ima karakter poslovne jedinice i pri tom za ocjenu nadležnosti u smislu člana 59. Zakona o parničnom postupku nije odlučno što isto nije upisano u registar privrednih organizacija kod Osnovnog suda udruženog rada u Sarajevu. Prema članu 59. Zakona o parničnom postupku za suđenje u sporovima protiv pravnog lica koje ima pogonsku ili poslovnu jedinicu van svog sjedišta, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem se području nalazi pogonska ili poslovna jedinica.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 515/87. od 23.6.1988. godine).

116.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Preuranjen je zahtjev za delegaciju drugog stvarno nadležnog drugostepenog suda prije izjavljivanja žalbe protiv odluke prvostepenog suda.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 68. Zakona o parničnom postupku najviši sud u republici može na prijedlog stranke ili nadležnog suda odrediti da u pojedinom predmetu postupka drugi stvarno nadležan sud sa njegovog područja, ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi.

Prijedlog za delegiranje Višeg suda u S. je preuranjen jer u ovoj pravnoj stvari nije donijeta prvostepena odluka, pa prema tome nije ni izvjesno da li će doći do izjavljivanja žalbe o kojoj bi trebalo da odluči Viši sud u S. Zahtjev za određivanje drugog stvarno nadležnog suda za odlučivanje u žalbenom postupku može se postaviti tek nakon izjavljivanja žalbe i dostavljanja spisa višem sudu na odlučivanje po žalbi.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 317/88 od 29.9.1988. godine)

117.

Član 70. Zakona o parničnom postupku

Tužilac se opredijelio za sud ugovorene mjesne nadležnosti samim faktom podnošenja tužbe i prilaganjem uz tužbu sporazuma o mjesnoj nadležnosti.

IZ obrazloženja:

Sporazum o mjesnoj nadležnosti prvostepenog suda iz člana 70. stav 1. ZPP mora se priložiti uz tužbu (stav 4. člana 70. ZPP) da bi u sporu sudio sud koji nije opšte mjesno nadležan. Nije neophodno da se takav ugovor dostavi (osim sudu) i tuženom (i to ne predstavlja razlog za isticanje prigovora mjesne nenadležnosti suda) i da se tužilac izričito u tužbi poziva na sporazum o mjesnoj nadležnosti. Podnošenjem tužbe sudu koji je mjesno nadležan po sporazumu o mjesnoj nadležnosti prilaganjem uz tužbu isprave o sporazumu mjesne

nadležnosti, tužilac se opredijelio za sporazumom predviđenu mjesnu nadležnost suda, iako to izričito nije naveo u tužbi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 504/87 od 23. juna 1988. godine)

118.

Član 138. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

U parničnim postupku pismeno se dostavlja privremenom staraocu (zastupniku).

Iz obrazloženja:

Prema tom dijelu činjeničnih utvrđenja nižestepeni presuda, prvostepeni sud je pokušao diplomatskim putem dostaviti pozive za glavnu raspravu i druga pismena tuženom . lično na adresu iz tužbe, ali u tome nije supio, pa je zbog toga na zahtjev suda, a u skladu sa odredbama čl. 83. i 84. zakona o parničnom postupku i člana 211. Porodičnog zakona SRBiH tužiocu postalvjen privremeni zastupnik (staralac) rješenjem nadležnog organa za socijalnu i dječiju zaštitu sa izričitim ovlaštenjem da tuženog zastupa u ovoj parnici. Kako zakonski zastupnik (a takav procesni položaj ima i privremeni zastupnik u smislu člana 84. Zakona o parničnim postupku), prema odredbi člana 81. istog zakona, miže u time stranke preduzimati sve parnične radnje, nižestepeni sudovi su postupali u skladu sa citiranim zakonskim propisima, kao i sa odredbom člana 138. Zakona o parničnom postupku, kada su dostavljanje tuženom vršili na ruke privremenog staraoca (zastupnika), pa zbog toga nema propusta koji bi imali obilježja bitne povrede odredaba parničnog postupka.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 307/87 od 17.4.1988. godine)

119.

Član 158. Zakona o parničnom postupku

Ako tužilac povuče tužbu nakon istaknutog prigovora prijebaja potraživanja tuženi ima pravo na naknadu troškova parnice samo ako je tražbina istaknuta u prijebaj bila dospjela u momentu podnošenja tužbe.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 158. zakona o parničnom postupku (ZPP) tužilac koji povuče tužbu dužan je protivnoj stranci naknaditi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo odmah nakon ispunjenja zahtjeva od strane tuženog.

U konkretnom slučaju tužilac je povukao tužbu zbog istaknutog prigovora prijebaja tražbine stranaka.

Ovaj prigovor prema odredbi člana 336. Zakona o obligacionim odnosima, može se uspješno staviti ako su novčane obaveze dospjele, a po odredbi člana 337. istog zakona prijebaj ne nastaje kad se steknu uslovi za prijebaj, već kad jedna od stranaka izjavi drugoj da vrši prijebaj, ali kad se ta izjava da, onda se smatra da je prijebaj nastao onog časa kada su se stekli uslovi za prijebaj.

Ako je tražbina tuženog dospjela prije podnošenja tužbe, tuženom pripada naknada troškova spora zbog povlačenja tužbe od strane tužioca, iz razloga što se tražbine smatraju prebijenim

u momentu sticanja uslova za prijeboj, bez obzira na to kada je istaknut prigovor prijeboja i kad su se stranke sporazumjele o prijeboju.

Ako je tražbina tuženog dospjela poslije podnošenja tužbe, tuženom ne pripada pravo na naknadu troškova spora koji su nastali od sticanja uslova za prijeboj sa tražbinom tužitelja, jer je u tom dijelu obaveza putem prijeboja prestala nakon oprvdanog podnošenja tužbe od strane tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 590/87 od 14. jula 1988., godine)

120.

Članovi 11. i 164. Zakona o parničnim postupku

Sud nije ovlašten da daje upute parničnim strankama o sadržini zahtjeva za naknadu parničnih troškova.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 164. Zakona o parničnim postupku sud odlučuje o naknadi troškova parničnog postupka samo na određeni zahtjev stranke, koja je dužna da najkasnije do zaključenja glavne rasprave opredijeljeno navede troškove za koje traži naknadu, što znači i u pogledu odluke o parničnim troškovima važi opšte načelo izraženo u članu 2. stav 1. istog zakona po kome sud u parničnom postupku odlučuje samo u granicama zahtjeva koji su istaknuti u toku postupka, do zaključenja ravnopravnosti.

Pošto zahtjev za naknadu izdataka za vođenje parnice u smislu citirane odredbe člana 164. stav 2. ima karakter materijalno – pravnog zahtjeva, neosnovan je i prigovor istaknut u žalbi tužioca da je prvostepeni sud postupao protivno odredbi člana 11. istog zakona time što je propustio da ga upozori o sadržini zahtjeva za naknadu parničnih troškova kakav treba da podnese.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 21/88 od 21. juna 1988. godine)

121.

Član 7. stav 2, čl. 8, 219. i 223. Zakona o parničnom postupku

Izvođač radova po ugovoru o građenju, koji zahtijeva razliku u cijeni pod uslovima iz ugovora dužan je sudu podnijeti sve isprave potrebne radi utvrđivanja osnovanosti zahtjeva.

Iz obrazloženja:

Odredbama člana 7. stav 2. i člana 219. Zakona o parničnom postupku propisana je dužnot stranke da iznese činjenice i predloži dokaze na kojima zasniva svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivnika. U tom smislu na tužioca pada teret dokazivanja da je došlo do nastupanja okolnosti predviđenih ugovorom koje utiču na icjenu izvedenih radova. Propuštanjem da se vještacima dostavi potrebna dokumentacija (na osnovu koje se jedino mogu utvrditi odlučne činjenice) i pored ponovljenih traženja suda i vještaka, tužilac nije omogućio sudu da o tim činjenicama obrazuje svoje uvjerenje (član 8. Zakona o parničnom postupku), pa se o zahtjevu tužioca (s obzirom da njegova osnovanost nije utvrđena ni drugim dokaznim sredstvima) ne može odlučiti ni po slobodnoj ocjeni (član 223. Zakona o

parničnom postuku). U ovom slučaju tužilac snosi rizik nedokazanosti, pa gubi parnicu zato što sud nije došao do određenog zaključka o postojanju spornih odlučnih činjenica.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 503/87 od 23. juna 1988. godine)

122.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 332. i 338. Zakona o parničnom postupku

Odluka o visini stope zatezne kamate

Ako je u tužbi za naknadu deliktom prouzrokovanja štete zatražena zatezna kamata po stopi izraženoj brojkom, a u visini određenoj odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate u vrijeme podnošenja tužbe, sud će presudom zbog izostanka dosuditi zateznu kamatu po stopi određenoj u članu 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, uz napomenu da ne može preći visinu stope naznačene u tužbi.

Iz obrazloženja:

Na tražbine iz osnova naknade štete uzrokovane deliktom (o kakvoj tražbini se u konkretnom slučaju radi), zatezna kamata plaća se po stopi iz odredbe člana 277. stav 1. zakona o obligacionim odnosima i to od stupanja na snagu tog zakona do 3. avgusta 1985. godine po stopi na štedne uloge po viđenju, a od izmejen i dopune te odredbe koja je stupila na snagu 3. avgusta 1985. godine, po stopi na štedne uloge oročene bez posebne namjene preko godinu dana.

U ovom sporu tužiteljica ne ostvaruje novčanu tražbinu iz ugovora u privredi, pa nema uslova za primjenu stope zatezne kamate iz člana 277. stav 2. zakona o obligacionim odnosima.

Tužiteljici je stoga, preinačenjem prvostepene presude primjenom člana 373. tačka 4. u vezi sa članom 332. st. 4. Zakona o parničnom postupku, dosuđena zatezna kamata po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ali ne preko stope od 78% navedene u tužbi, jer bi drugačijim presuđenjem bio prekoračen tužbeni zahtjev u ovom dijelu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 478/87 od 3. juna 1988. godine)

123.

Član 382. Zakona o parničnom postupku

Stranka koja nije izjavila žalbu protiv prvostepene presude, ili je njena žalba odbačena, nije ovlaštena da pobija drugostepenu presudu revizijom ako tom presudom nije preinačena prvostepena presuda povećanjem njene obaveze iznosom višim od iznosa koji je procesna pretpostavka za dopuštenost revizije.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju žalba tužene protiv prvostepene presude je odbačena kao neblagovremena, pa je prvostepena presuda u dijelu kojim je usvojen tužbeni zahtjev do iznosa od 110.000 dinara, postala pravosnažna. Dosljedno tome tuženoj pripada pravo na

reviziju protiv presude donijete u drugom stepenu samo u dijelu kojim je preinačena prvostepena presuda i njena obaveza povećana.

Odbačena je revizija u dijelu koji se odnosi na drugostepenu presudu kojom je preinačena prvostepena presuda i obaveza tužene povećana sa 110.000 dinara na 140.000 dinara (za ukupno 30.000 dinara) jer vrijednost pobijanog dijela drugostepene presude ne prelazi 50.000 (član 382. stav 1. ZPP).

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 317/87. od 17.3. 1988. godine*).

124.

Član 382. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Ako tužilac nije označio vrijednost predmeta spora, a sud propustio da otkloni ovaj nedostatak, vrijednost predmeta spora kao pretpostavke za dozvoljenost revizije utvrđuje se prema osnovici po kojoj je tužilac sam ili po pozivu suda platio sudsku taksu.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 382. stav 2. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 74/77) sa izmjenom i dopunom u broju 69/82 koja se u konkretnom slučaju primjenjuje u smislu člana 9. Zakona o izmjenama ZPP-a ("Službeni list SFRJ", broj 74/87), revizija nije dozvoljena u imovinsko-pravnom sporu u kojem se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje neke druge činidbe, ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 50.000 dinara.

Kriterijum za ocjenu dozvoljenosti revizije u sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, jeste vrijednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo ili vrijednost koju je sud u smislu ovlaštenja iz člana 40. stav 3. Zakona o parničnom postupku, utvrdio.

Kada u tužbi vrijednost predmeta spora nije označena, sa takvom tužbom se postupa kao sa neurednim podneskom u smislu člana 109. Zakona o parničnom postupku, a kada sud propusti da tako postupi, dozvoljenost revizije se cijeni prema osnovici po kojoj je tužilac platio taksu na tužbu, odnosno na dio koji se revizijom pobija.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 576/87. od 14.7. 1988. godine*).

125.

Član 395. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju kada je sud obavezao dužnika da plati povjeriocu zateznu kamatu na glavnica, po numerički izraženoj stopi, revizijski sud će preinačiti presudu tako što će obavezati dužnika da plati zateznu kamatu po stopi određenoj međubankarskim sporazumom na štedne uloge bez određene namjene preko godine dana, ali ne preko procenta koji je određen pobijanom presudom.

Iz obrazloženja:

Razmatrajući izjavljenu reviziju, ovaj sud je preispitao odluku nižestepenih sudova o zateznim kamatama za vrijeme od 4.8. 1985. godine pa do isplate, te našao da ista nije u skladu sa odredbom člana 277. stav 1. noveliranog Zakona o obligacionim odnosima. Naime, prema citiranoj zakonskoj odredbi dužnik koji zadocni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje kamatu po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, pa kako ta kamatna stopa trpi promjene s obzirom na kretanja koja se odvijaju na tržištu novca, valjalo je djelimičnim uvažanjem revizije, a na osnovu člana 395. stav 1. Zakona o parničnom postupku, izvršiti preinačenje odluke o zateznim kamatama na način opisan u izreci, jer je za pojedina razdoblja to povoljnije za tuženog. To znači da u slučaju kada navedena kamatna stopa koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana—pređe 62%, ne može u korist tužioca biti dosuđena u procentu većem od ovog, jer je preinačenje odluke o zateznim kamatama uslijedilo prilikom odlučivanja o reviziji tuženog i zato odluka o kamatama ne može biti izmijenjena na njegovu štetu.

(*Vrhovni sud BiH, broj Rev. 263/87. od 18.2. 1988. godine*).

126.

Članovi 192. i 456. stav 1. (analogno) Zakona o parničnom postupku

Kada nakon izdavanja platnog naloga dođe do subjektivnog preinačenja tužbe, sud će ukinuti izdati platni nalog, a o tužbenom zahtjevu protiv novog tuženog odlučiti presudom.

Iz obrazloženja:

Nakon podnesenih prigovora na platni nalog tužilac je preinačio tužbu u smislu člana 192. Zakona o parničnom postupku (ZPP), tako što je označio novog tuženog koji se nije protivio stupanju u parnicu. Prvostepeni sud je pogriješio kada je konstatovao da je platni nalog ostao na snazi, jer taj platni nalog ne glasi na novooznačenog tuženog i zbog toga takvo rješenje ne bi moglo biti podobno za izvršenje.

(*Vrhovni sud BiH, broj Pž. 520/87. od 23.6. 1988. godine*).

127.

Članovi 262, 267. i 268. Zakona o izvršnom postupku

Dopuštena je privremena mjera zabrane raspolaganja stanom izrečena tuženom—prodavcu stana u parnici za ispunjenje ugovora o prodaji stana i poništenju ugovora o prodaji istog stana drugom licu—drugotuženom.

Iz obrazloženja:

Tužilac je učinio vjerovatnim postojanje potraživanja po ugovoru zaključenom između njega i prvotuženog i da se može osujetiti ili otežati ostvarenje tog potraživanja, ali i nastupiti nenaknadiva šteta ako bi se osujetilo potraživanje, pa su ispunjeni uslovi iz čl. 267. i 268. u vezi sa članom 262. stav 2. Zakona o izvršnom postupku, da parnični sud kod kojeg se vodi spor u vezi sa obavezom prvotuženog, izda privremenu mjeru kojom se prvotuženom zabranjuje raspolaganje spornim stanom do okončanja spora u ovoj pravnoj stvari.

(*Vrhovni sud BiH, broj Pž. 483/87. od 3.6. 1988. godine*).

**ZAKLJUČCI (I-V) USVOJENI NA SAVJETOVANJU GRAĐANSKIH I
GRAĐANSKO-PRIVREDNIH ODJELJENJA SAVEZNOG SUDA, VRHOVNIH
SUDOVA REPUBLIKA I AUTONOMNIH POKRAJINA I VRHOVNOG VOJNOG
SUDA, ODRŽANOG 1. I 2. JUNA 1988. GODINE U BEOGRADU**

128.

I

1. Novčana naknada za ubrane plodove koje je nesavestan držalac potrošio, otuđio ili uništio, kao i za plodove koje je propustio da ubere, određuje se prema cenama u vreme donošenja sudske odluke.
2. Potraživanje ove naknade kao i zahtev za predaju ubranih plodova zastareva u roku iz člana 40. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima.
3. Rok zastarelosti propisan u članu 40. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko- pravnim odnosima ne odnosi se na zahtev za predaju ubranih plodova koji po svojim osobinama predstavljaju individualno određenu stvar. Pravo vlasnika stvari da od nesavesnog držaoca zahteva predaju takvih plodova može se ostvariti tužbama za zaštitu prava svojine koje ne zastarevaju.

Obrazloženje:

Vlasnik ima pravo da svoju stvar drži, da se njome koristi i da njome raspolaže u granicama određenim zakonom, a svako je dužan da se uzdržava od povrede prava svojine drugog lica (član 3. ZOSPO).

Kako je predmet razmatranja pored ostalog i pravna priroda građansko- pravnog odnosa između vlasnika i nesavesnog držaoca stvari, koji odnos nastaje povodom plodova što ih je stvar dala, to se postavlja pitanje o kakvom se zahtevu radi kada vlasnik stvari ostvaruje plodove od nesavesnog držaoca (član 39. stav 1. Zakona), odnosno o kakvoj se naknadi radi kada vlasnik stvari ostvaruje vrednost ubranih plodova koji je nesavesni držalac potrošio, otuđio ili uništio kao i vrednost plodova koje je propustio da ubere (član 39. stav 2. Zakona).

Nesavestan držalac stvari dužan je predati vlasniku stvari sve ubrane postojeće plodove, tako i neubrane a isto tako i neubrane plodove ali zajedno sa glavnom stvari (član 39. stav 1.). prema tome, plodovi mogu biti “na grani” i ubrani. Kako je neubrani plod sastavni deo individualno određene stvari on deli sudbinu vindikacije sa tom stvari. No “ubrani plodovi” predviđeni u članu 39. stav 1. Zakona jesu samo oni koji su određeni po rodu, a ne individualno određeni. Ovi poslednji potpadaju pod režim regulative iz čl. 37. Zakona. Osim toga reč je o plodovima in naturam a ne i o civilnim plodovima,što sledi iz samog teksta člana 39. stav 2. Zakona, koji predviđa da je nesavestan držalac dužan naknaditi vrednost ubranih plodova što se očigledno ne odnosi i na civilne plodove.

Da je vlasnik bio u posedu stvari, ubirao bi očekivane plodove, te kako je u tome bio sprečen od nesavesnog držaoca, obavezan je vlasniku oredati plodove in naturam, po rodu, što znači, po vrsti, broju i količini, pošto određeni plodovi nisu individualno određene stvari, što u stvari

znači naknadu materijalne štete uspostavom ranijeg stanja u prirodi (naturalna restitucija – član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Kada je reč o naknadi za ubrane plodove koje je nesavestan držalac potrošio, otuđio, uništio ili ih je propustio ubrati, takođe stoje uslovi odgovornosti za naknadu štete. Prvo, vlasniku je umanjena imovina za vrednost koju označava i sam zakon, drugo, krivica nesavesnog držaoca ne sastoji se samo u tome što ih je ubrao kao tuđe, što je inače jedno od ovlašćenja prava svojine i pripada samo vlasniku, već i što ih je potrošio, uništio, otuđio, odnosno što ih je propustio ubrati. U stvari radi se o obligaciono – pravnoj prirodi potraživanja, koje pored naknade za prouzrokovanu štetu može imati i karakter sticanja bez osnova. Ima i mišljenja da je u pitanju obligacija koje neposredno sledi iz samog zakona.

Propis člana 40. stav 1. Zakona o delu koji reguliše rok zastarelosti potraživanja od tri godine za zahtev za predaju ubranih plodova, odnosi se samo na plodove određene po rodu, jer samo takav zahtev kao obligaciono – pravni može zastareti. Kada je u pitanju plod individualno određen (npr. tele od krave) onda se on može vindicirati stvarno – pravnom tužbom, a stvarno – pravni vindikacioni zahtev ne zastareva. Na zahtev radi predaje postojećih ubranih generičkih plodova odnosno na zahtev na njihovu naknadu primenjuje se kao specijalni propis član 40. stav 1. Zakona, pa se isključuje primena odredaba ZOO o zastarelosti potraživanja.

Kada su u pitanju plodovi koji još nisu ubrani, oni još nisu samostalna stvar, nego su sastavni deo plodonosne stvari, pa se ne može tražiti niti njihova predaja niti naknada. Mogu se od strane vlasnika vindicirati samo sa plodonosnom stvari.

Visina naknade vrednosti i ubranih plodova koje je nesavestan držalac potrošio, otuđio ili uništio, kao i vrednosti plodova koje je propustio da ubere određuje se prema cenama u vreme donošenja sudske odluke.

Ovo bez obzira na to da li su u pitanju naknada štete, u kom slučaju bi se imao primeniti propis člana 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ili je reč o sticanju bez osnova ili o posebnoj obligaciji koja izvire neposredno iz zakona. jer, kada po članu 39. stav 1. Zakona vlasnik stvari od koje potiču plodovi ima pravo na predaju postojećih plodova, radi potpunosti naknade i ravnopravnosti poverilaca on ima pravo na naknadu nepostojećih plodova prema cenama na dan donošenja sudske odluke. Ovde nije mesto za razmatranje pitanja da li se dan donošenja sudske odluke uvek poklapa sa danom donošenja prvostepene sudske odluke ili kad se otvori drugostepena rasprava – sa danom donošenja sudske odluke na osnovu drugostepene rasprave.

129.

II

Zajednice osiguranja imovine i lica dužni sud da naknade štetu prouzrokovanu nakon 1. juna 1976. godine trećem licu pri upotrebi neregistrovanog traktora samo ako je štete prouzrokovana u saobraćaju na putu, a traktor, po republičkim odnosno pokrajinskim propisima o bezbednosti saobraćaja na putevima, mora biti registrovan odnosno evidentiran.

Obrazloženje:

Članom 51. stav. 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76), koji je stupio na snagu 12. juna 1976. godine, obavezani su svi korisnici

odnosno vlasnici motornih i priključnih vozila da se osiguraju od odgovornosti za štetu nanesenu trećim licima zbog smrti, povrede tijela ili zdravlja ili uništenja odnosno oštećenja stvari pri upotrebi motornog vozila, osim od odgovornosti za štetu na stvarima primljenih na prevoz.

U smislu člana 51. stav 2. pomenutog zakona, pod motornim vozilom podrazumijeva se vozilo na motorni pogon, osim vozila koja se kreću po šinama, koje je namijenjeno prevozu lica i stvari na putevima ili koje služi za vuču priključnih vozila namijenjenih prevozu lica i stvari na putevima registrovani poljoprivredni traktori, te druga registrovana radna vozila na motorni pogon i motocikli.

članom 55. st. 1,3. i 5. ovog zakona propisano je da zajednica osiguranja čije je sjedište na teritoriji republike, odnosno autonomne pokrajine na kojoj je šteta nastala naknađuje i štetu prourokovanu motornim vozilom čiji vlasnik odnosno korisnik nije zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti, do iznosa na koji je vlasnik odnosno korisnik morao zaključiti osiguranje, uz pravo regresa na teret tavnog vlasnika odnosno korisnika.

U sudskoj praksi, nakon stupanja na snagu navedenog zakona, ispoljene su značajne razlike u pitanju da li postoji obaveza zajednice osiguranja imovine i lica da oštećenom trećem licu naknadi štetu prourokovanu upotrebom neregistrovanog traktora ako je postojala obaveza registracije, te da li ta obaveza postoji i kada je šteta prouzrokovana upotrebom neregistrovanog traktora na prostoru van puta.

Po stavu nekih sudova, zajednice osiguranja nisu dužne da naknade štetu koju treća lica pretrpe upotrebom neregistrovanog traktora pa i kada je ovaj protivno propisima o bezbjednosti saobraćaja korišten za saobraćaj na putu, jer je saveznim zakonom o osnovama sistema osiguranja imovine i lica izričito propisana obaveza zaključenja ugovora o osiguranju od odgovornosti samo za registrovane poljoprivredne traktore. U smislu člana 7. tačka 21. i člana 178. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ"; broj 17/74) koji je bio na snazi u vrijeme donošenja Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica 1976. godine, pod motornim vozilom smatrao se poljoprivredni traktor koji je bio prvenstveno namijenjen za prevoz lica i stvari i samo ti traktori su morali biti registrovani. Kako je, s obzirom na ove propise, bilo nedovoljno jasno kada postoji obaveza registracije poljoprivrednih traktora, savezni zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica se u cilju zaštite interesa zajednica osiguranja koja nisu naplatila premiju osiguranja od vlasnika, odnosno korisnika, neregistrovanih traktora, opredijelilo za stav da štete prouzrokovane trećim licima upotrebom takvih vozila nisu pokrivena obaveznim osiguranjem od odgovornosti. Neregistrovani traktori u manjoj mjeri ugrožavaju saobraćaj na putevima pa je i to mogao biti motiv za ovako zakonsko rješenje.

Zapažene su i sudske odluke kojima su zajednice osiguranja imovine i lica obavezivane na naknadu štete prouzrokovane trećim licima upotrebom neregistrovanog traktora na putu, ako se radilo o traktoru koji je po svojim konstruktivnim osobinama i svrsi porizvodnje prvenstveno namijenjen za saobraćaj na putevima, jer se smatra da je takav traktor izjednačen sa motornim vozilom u smislu saveznog Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica.

Po trećem shvatanju ispoljenom u sudskoj praksi, zajednice osiguranja su dužne naknaditi štetu prouzrokovanu trećim licima upotrebom neregistrovanog traktora na putu, jer je takav traktor morao biti registrovan, pošto se drugačije nije smio koristiti za saobraćaj na putu. pobornici ovog stava se pozivaju na član 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine

i lica. U okviru ovog stava bilo je i odluka da su zajednice osiguranja dužne naknaditi štetu i kada je prouzrokovana upotrebom neregistrovanog traktora na prostoru van puta.

Na savjetovanju građanskih i građansko – privrednih odjelenja Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanom 1. i 2. juna 1988. godine u Beogradu usvojen je većinom glasova naprijed navedeni zaključak iz slijedećih razloga:

Cilj obaveznog osiguranja od odgovornosti je da pruži što potpuniju zaštitu žrtvama sve razvijenijeg saobraćaja koja izazivaju vozila na motorni pogon u upotrebi, posebno u saobraćaju na putu. Polazeći od ovakvog cilja, propisana je odredbama Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica obaveza zajednica osiguranja da naknade štetu prouzrokovanu trećem licu upotrebom motornih vozila i kada je njihov vlasnik odnosno korisnik propustio da se osigura od odgovornosti. Poljoprivredni traktor, čija definicija nije data u pozitivnom zakonodavstvu, već je ova sintagma u sadašnjim propisima o bezbjednosti saobraćaja i napuštena, morao bi biti onaj traktor koji je isključivo namijenjen za poljoprivredne radove, tako da se i ne pojavljuje u saobraćaju na putu. U saobraćaju na putu mogao bi se pojaviti samo registrovani traktor, kako je i propisano u svim republičkim i pokrajinskim propisima o bezbjednosti saobraćaja na putevima.

Polazeći od naprijed iznesenog cilja zakona koji propisuje obavezno osiguranje u saobraćaju, te dovodeći ga u vezu sa propisima o bezbjednosti saobraćaja na putevima, mora se sintagma “registrovani poljoprivredni traktor” upotrijebljena u članu 51. stav 2. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica shvatiti tako da podrazumjeva traktor koji mora biti registrovan da bi bio korišten za saobraćaj na putu. Ako bi dakle, šteta nastala upotrebom i neregistrovanog traktora, ali koji mora biti registrovan da bi bio korišten u saobraćaju na putu, zajednica osiguranja bi bila dužna da naknadi štetu u smislu člana 55. stav 1. i 3. u vezi sa članom 51. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, uz pravo na regres od vlasnika, odnosno korisnika neregistrovanog traktora. Ova obaveza postoji, međutim, samo ako je neregistrovani traktor prouzrokovao štetu u saobraćaju na putu, jer se traktori moraju registrovati samo kada se koriste za takav saobraćaj i samo za takve traktore, pa i kada nisu registrovani, postoji obaveza osiguranja od odgovornosti, tako da je nedopušteno proširivanje obaveze osiguravača van ovih pretpostavki (pod putem se, u smislu člana 10. tač. 1. i 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima iz 1980. godine, smatra površina od opšteg značaja za saobraćaj koju svako može slobodno da koristi pod uslovima određenim zakonom i koju je nadležni organ proglasio za javni put, kao i ulice u naselju i nekategorisani putevi na kojima se vrši saobraćaj).

Savezni Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima iz 1980. godine propisuje obavezu registracije samo za traktore koje izjednačava sa motornim vozilima, ali su republički i pokrajinski propisi o bezbjednosti saobraćaja, polazeći od pravila da u saobraćaju na putu mogu učestvovati samo registrovani traktori, ovu obavezu proširili (u SR Sloveniji je propisana obaveza evidentiranja traktora, koja se po svom značaju izjednačuje sa registracijom), tako što su ili propisali obavezu registracije (evidentiranja) za sve traktore jednako, bez obzira na namjenu ili u pogledu uslova i rokova različito, zavisno od toga da li su prvenstveno namijenjeni za prevoz lica ili stvari, odnosno za upotrebu u javnom prevozu ili ne, no čim je obaveza registracije traktora na bilo koji način propisana republičkim odnosno pokrajinskim propisima, za štetu koju upotrebom na putu prouzrokuje traktor koji je morao biti registrovan, odgovara i zajednica osiguranja imovine i lica.

Napomena: Nakon održanog savjetovanja donesen je novi Zakon o osnovama bezbjednosti u saobraćaju, objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj 50/88, koji stupa na snagu 11.10.1988. godine. Po odredbama člana 10. tačka 27. u vezi sa članom 195. stav 1. zakona, propisana je obaveza registracije samo za traktore koje ovaj zakon izjednačava sa motornim vozilima, kao i u prethodnom zakonu, što ne utiče na usvojeni zaključak.

U smislu člana 10. tačka 1. novog zakona, po putem se podrazumijeva svaki javni put i nekategorisani put na kojima se obavlja saobraćaj, a u tač. 2. do 9. ovog člana bliže su definisane razne vrste javnih puteva i nekategorisani putevi.

130.

III

1. Vjerovnik može u novoj parnici ostvarivati razliku u stopi zatezne kamate u slučaju kad je u prethodnoj parnici tražio kamatu po stopi nižoj od propisane.
2. Vjerovnik može u novoj parnici ostvarivati razliku u stopi zatezne kamate u slučaju kad je poslije zaključenja glavne rasprave u prethodnoj parnici kamatna stopa povećana.
3. Dužnik može u izvršnom postupku isticati prigovor da je potraživanje vjerovnika djelimično prestalo ako je kamatna stopa izričito navedena u izreci presude smanjena nakon zaključenja glavne rasprave.
4. Tužbeni zahtjev za isplatu zatezne kamate određen je i kad je u njemu umjesto brojčane oznake stope naveden propis kojim je tražena stopa zatezne kamate određena.
5. Izreka presude kojom se tuženiku nalaže plaćanje zatezne kamate razumljiva je i podobna za izvršenje kad je u njoj umjesto brojčane oznake stope naveden propis kojim je dosuđena zatezna kamata određena.

131.

IV

Kada je u mandatnoj tužbi istaknut zahtjev za zateznu kamatu po višoj stopi od propisane, sud će izdati platni nalog za glavno novčano potraživanje sa zateznom kamatom po propisanoj stopi, a za razliku će produžiti postupak po tužbi.

Obrazloženje:

U članu 446. stav 1. ZPP je propisano: "kada se tužbeni zahtev odnosi na dospelo potraživanje u novcu, a to potraživanje se dokazuje verodostojnim ispravom priloženom uz tužbu u izvorniku ili overenom prepisu, sud će izdati nalog tuženom da ispuni tužbeni zahtev (platni nalog)".

S obzirom na to da je jedan od uslova za izdavanje platnog naloga da se tužbeni zahtev odnosi na dospelo potraživanje u novcu, to je pri pokretanju postupka za izdavanje platnog naloga tuženi kao dužnik pao u docnju sa ispunjenjem novčane obaveze, pa je tužilac stekao pravo da mandatnom tužbom pored glavnog novčanog potraživanja istakne zahtev i za zateznu kamatu kao sporedno potraživanje. Pravo na zateznu kamatu proizilazi iz člana 277. Zakona o

obligacionim odnosima. Za sva novčana potraživanja, osim za ona koja proizilaze iz ugovora u privredi za koje stopu zatezne kamate propisuje Savezno izvršno veće (član 277. stav 2. u vezi sa članom 25. stav 2. ZOO), u slučaju docnje sa ispunjavanjem novčane obaveze, dužnik, pored glavnice duguje i kamatu po stopi koja se u mestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene na jednu godinu, bez posebne namene – član 277. stav 1. ZOO.

U slučaju kada su ispunjeni uslovi iz člana 446. ZPP, sud donosi odluku u vidu platnog naloga, pa u ovoj fazi postupka po službenoj dužnosti, između ostalog, pazi shodno članu 3. tačka 1. ZPP, da li su raspolaganja stranaka suprotna prinudnim propisima. Što se tiče tužbenog zahteva za zateznu kamatu, jednoglasno je usvojeno da je propis kojim je propisana visina stope zatezne kamate – član 277. stav 1. ZOO i Odluka o visini stope zatezne kamate (“Službeni list SFRJ”; broj 19 sa daljim izmenama koju donosi Savezno izvršno veće na osnovu ovlašćenja iz člana 277. stav 2. ZOO, u kom smislu je usvojen načelni stav građanskih i građansko – privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova i pokrajina i Vrhovnog vojnog suda broj 5/84), prinudni propis, te se u smislu člana 3. stav 3. tačka 1. ZPP jednoglasno zaključilo da pri donošenju odluke po mandatnoj tužbi odnosno pri ispunjenim uslovima za izdavanje platnog naloga u smislu člana 446. ZPP, sud neće izdati platni nalog za zahtjev na ime zatezne kamate po višoj stopi od propisane, bez obzira na to da li se radi o zateznoj kamati iz člana 277. stav 1. ili stava 2. istog propisa ZPP.

Po spornom pitanju da li sud može da izda platni nalog za deo tužbenog zahteva sadržanog u mandatnoj tužbi, zaključilo se da za to ne postoje zakonske smetnje. naime, u redovnom parničnom postupku, pod uslovima iz člana 188. stav 1. ZPP, u jednoj tužbi tužilac može da istakne više zahteva protiv istog tuženog a sud, po pravilu, u smislu člana 325. st. 1. i 2. ZPP, po svim zahtevima kako za glavne tako i za sporedne, odlučiće jednom presudom. Međutim, član 329. stav 1. ZPP daje mogućnost da u pogledu sazrelih zahteva odnosno dela zahteva, ako su od više tužbenih zahteva samo neki sazreli za konačnu odluku ili ako je samo jedan deo tužbenog zahteva sazreo za konačnu odluku, da sud donese delimičnu presudu a za preostale ili za deo zahteva za koje nije odlučio, odlučiće naknadno. Što se tiče postupka za izdavanje platnog naloga ne postoji izričit propis koji bi davao mogućnost za izdavanje platnog naloga za deo tužbenog zahteva. Međutim, ne postoji ni propis koji bi to izričito zabranjivao, pa imajući u vidu da u postupku za izdavanje platnog naloga nisu potencirana procesna načela hitnosti i ekonomičnosti postupka, pod uslovima iz člana 446. ZPP nema zakonske smetnje da platni nalog bude izdat za neke od tužbenih zahteva sadržanih u tužbi ili za deo tužbenog zahteva nezavisno od toga da li je reč o glavnom ili sporednom potraživanju u kome smislu je bio usovjen i zaključak po ovom pitanju.

V

Sud može usvojiti prijedlog za izdavanje privremen mjee radi obezbjeđivanja novčanog potraživanja (član 266. Zakona o izvršnom postupku) samo ako utvrdi da dužnik konkretnim radnjama, odnosno propustima, nastoji da osujeti ili znatno oteža naplatu potraživanja povjerioca. za ovakvo utvrđenje nije dovoljna sama okolnost da je dužnik prezadužen odnosno trajnije nelikvidan ili da izvršenje zahtjeva više povjerilaca.

Obrazloženje:

Članom 266. stav 1. Zakona o izvršnom postupku propisano je da se radi obezbjeđenja novčanog potraživanja može odrediti svaka mjera kojom se potiče svrha takvog obezbjeđenja, a u tačkama 1. do 4. navedene su, primjera radi, karakteristične mjere, koje se najčešće primjenjuju u sudskoj praksi.

Članom 265. stav 1. zakona o izvršnom postupku propisano je da se privremena mjera za obezbjeđenje novčanog potraživanja može odrediti ako je povjerilac učinio vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost da će bez takve mjere dužnik osujetiti ili znatno otežati naplatu potraživanja time što će svoju imovinu odnosno svoja sredstva otuđiti, prikriti ili na drugi način njom raspolagati.

Zapaženo je da se u sudskoj praksi nepravilno primjenjuju odredbe člana 265. sta 1. Zakona o izvršnom postupku tako što sudovi npr. donose privremene mjere iz člana 266. stav 1. Zakona o izvršnom postupku pim utvrde da je dužnik prezadužen ili trajnije nelikvidan, a ovo stnje često utvrđuje samo na osnovu činjenice da se radi o potraživanju većeg obima ili zato što određivanje mjere traži više povjerilaca. Ovako se potupak posebno kod donošenja privremene mjere iz člana 266. stav 1. tačka 4. zakona o izvršnom postupku (nalog Službi društvenog knjigovodstva da dužniku ili trećem licu , po nalogu dužnika, uskrati sa dužnikovog računa isplatu novčanog iznova za koji je određena privremena mjera), što dovodi i do blokiranja računa dužnika za duže vrijeme i remeti njegovo redovno poslovanje.

Opasnost da će dužnik osujetiti ili znatno otežati naplatu potraživanja mora, međutim biti subjektivne prirode, što znači da povjerilac mora ukazati na konkretne radnje, odnosno propuštanja dužnika, svjesno preduzete radi ugrožavanja namirenja povjerioca, koja stvarno ugrožavaju buduću naplatu povjeriočevog potraživanja kao npr. rasprodaja robe po niskim cijenama, zanemarivanje čuvanja ili održavanja stvari, sakrivanje stvari i slično, a sud mora utvrditi postojanje takvih radnji, odnosno propuštanja dužnika i subjektivni odnos dužnika prema njima.

Ne može se smatrati da je ta opasnost učinjena vjerovatnom već zbog same objektivno postojeće činjenice da je dužnik prezadužen, trajnije nelikvidan, te da izvršenje zahtjeva više povjerilaca i slično.

Da je naprije izloženi stav osnovan može se zaključiti i iz odredbe člana 265. stav 2. zakona o izvršnom postupku, po kojoj povjerilac ne mora dokazivati opasnost jedino ako učini vjerovatnim da bi predloženom mjerom dužnik pretrpio samo neznatnu štetu.

Da bi se otklonile nepravilnosti u sudskoj praksi i ova pravilno usmjerila, na Savjetovanju građanskih i građansko . privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova i republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanom 1. i 2. juna 1988. godine u Beogradu usvojen je i prednji zaključak.

STAVOVI USVOJENI NA XXI KOORDINACIONOM SASTANKU VIŠIH PRIVREDNIH SUDOVA I GRAĐANSKO – PRIVREDNIH ODELJENJA VRHOVNIH SUDOVA REPUBLIKA I AUTONOMNIH POKRAJINA, DANA 25 – 27. MAJA 1988. GODINE U ĐAKOVICI

133.

Primena člana 499. ZPP

A.1. Rešenjem je konstatovano povlačenje tužbe s pozivom na član 499. ZPP-a i pored toga što na jedno od prva dva ročišta stranke nisu uredno pozvane. Da li je time učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ili 354. stav 2. tačka 7. ZPP?

Ovakva povreda može biti bitna povreda određava parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ZPP

134.

Rok za dostavljanje poziva stranci i bitna povreda ZPP-a

A.2. Kad se poziv za ročište za glavnu raspravu ne dostavi stranci najmanje 8 dana pre dana za koji je određeno ročište, da li se time čini bitna povreda određaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ili člana 354. stav 2. tačka 7. ZPP?

Distavljanje poziva za glavnu raspravu stranci sud primenjuje odredbu člana 286. ZPP-a. To što poziv stranci nije uručen najmanje 8 dana pre dana za koji je određeno ročište za glavnu raspravu predstavlja nepravilnu primenu navedene odredbe pa je time učinjena bitna povreda određaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ZPP-a.

135.

Povraćaj u pređašnje stanje odnosno žalba na rješenje o povlačenju tužbe

A.3. Prvostepeni sud je doneo rešenje o povlačenju tužbe u smislu člana 499. ZPP-a a tužilac je podneo predlog za povraćaj u pređašnje stanje, s tim da se ukoliko ne bude usvojen smatra žalbom na rešenje o povlačenju tužbe. kako postupiti kad sud ne dopusti povraćaj u pređašnje stanje a tužilac na ovo rešenje ne podnese žalbu?. Da li je ovim predmet okončan ili ga treba dostaviti drugostepenom sudu na odlučivanje po žalbi na rešenje o povlačenju tužbe?

Kada sud ne dopusti povraćaj u pređašnje stanje, predmet se dostavlja drugostepenom sudu na odlučivanje po žalbi na rešenje o povlačenju tužbe.

136.

Protivtužba i mesna nadležnost

A.4. Kako tretirati protivtužbu pre davanja izjave tužioca o povlačenju tužbe i u vezi s tim kako ceniti mesnu nadležnost?

Posle povlačenja tužbe tužioca u sporu kome je podneta i protivtužba, protivtužba postaje redovna tužba i po njoj će postupati isti sud, jer je mesna nadležnost toga suda već zasnovana.

137.

Opređenost tužbenog zahteva

A.5. Da li je dovoljno opredeljen tužbeni zahtev:

Tuženi je dužan da u roku od 15 dana plati tužiocu dinarsku protuvrednost 1.000 DM po kursu na dan 31.12.1985. godine sa kamatom na taj iznos od 1.1.1986. godine do isplate a po stopi iz Odluke o visini stope zatezne kamate.

Postavljeni tužbeni zahtev nije uredan jer je tužilac dužan da izvrši obračun dinarske protuvrednosti deviza u apsolutnom iznosu.

138.

Primena člana 499. ZPP-a

A.6. Kakvu će odluku doneti drugostepeni sud po žalbi tužioca protiv rešenja donetog u smislu člana 499. stav 2. ZPP-a u slučaju neosnovanosti žalbenih navoda kada je pri tome sud konstatovao da nije imalo mesta donošenju ožalbenog rešenja zbog toga što tuženi nije bio uredno pozvan na neko od ročišta?

Sud će potvrditi prvostepeno rešenje, jer je povreda člana 499. stav 2. ZPP-a u ovakvim slučajevima relativna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. ZPP-a.

139.

Suparničari i mesna nadležnost

A.7. Podneta je tužba sudu prema sedištu tužioca na osnovu sporazuma o mesnoj nadležnosti koju ima sa jednim od tuženih a obuhvaćeno je više tuženih kao suparničara za koje ne postoji zajednička mesna nadležnost. Kako da postupka sud u ovom slučaju kada se ne radi o materijalnom suparničarstvu iz člana 196. stav 1. tačka 1. ZPP?

U odnosu na tuženog sa kojim tužilac ima sporazum o mesnoj nadležnosti treba prihvatiti nadležnost a u odnosu na ostale tužene razdvojiti postupak i oglasiti se mesno nenadležnim.

140.

Sporazum o mesnoj nadležnosti

A.8. Da li je zaključen u propisanom obliku sporazum o mesnoj nadležnosti (član 70. stav 3. ZPP), ako je prorogaciona klauzula odštampana na zaključnici bočno na margini pre potpisivanja zaključnice?

U skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima (član 72) i tekst na margini je sastavni deo isprave pa se mora smatrati sastavnim delom isprave i tekst prorogacione klauzule ispisan i na bojnoj strani – margini isprave ukoliko se nalazi iznad potpisa stranaka na zaključnici (član 21. stav 2. ZPP).

141.

Mesna nadležnost – zaključnica

A.9. Da li su ispunjeni uslovi iz člana 70. st. 3. i 4. ZPP-a za zasnivanje mesne nadležnosti drugog stvarno nadležnog suda, ako je uz tužbu priložena zaključnica sa prorogacionom klauzulom koju je potpisao samo tuženi?

Pozivanejm u tužbi na prorogacionu klauzulu u zaključnici priloženoj uz tužbu, koju je potpisao samo tuženi, tužilac je prihvatilo sporazum o mesnoj nadležnosti na koji se poziva a njegov potpis na tužbi nadomešta nedostatak potpisa na zaključnici.

142.

Presuda zbog izostanka

A.10. Da li se može doneti presuda zbog izostanka na drugom po redu ročištu za glavnu raspravu (pripremno ročište nij ezakazivano) ako tuženi nije bio uredno pozvan na prvo ročište za glavnu raspravu a pristupio je samo tužilac?

Nedolazak tuženog na pripremno ročište ili prvo ročište za glavnu rspravu, ako pripremno ročište nije održano, stvara neoborivu procesnu pretpostavku da priznanje činjenice navedene u tužbi. Pod pripremnim ročištem ili prvim ročištem za glavnu rspravu mora se stoga smatrati samo ono ročište na koje je tuženi uredno pozvan, pa se ne uzima u obzir ročište koje je zakazano a nije održano.

143.

Sudska odluka – zamena za ugovor

A.11. Da li se sudskom odlukom kojom sud na zahtev zainteresovane strane na osnovu člana 45. stav 3. ZOO naloži drugoj strani da sklopi glavni ugovor, zamenjuje sklapanje glavnog ugovora, ukoliko druga strana taj ugovor u određenom roku ne sklopi ?

Sudska presuda doneta na osnovu člana 45. stav 4. ZOO zamenjuje izjavu volje stranke koja neće da ispuni obavezu sklapanja glavnog ugovora protekom roka određenog u presudi a kada taj rok nije određen, pravosnažnošću presude (u članu 243. stav 1. ZIP). Zbog tga, izreka presude mora da sadrži sve bitne elemente glavnog ugovora, tako kako su određeni u predugovoru (član 45. stav 3. ZOO).

144.

Primena člana 21. ZIP-a

A.12. Može li se dozvoliti izvršenje na osnovu verodostojen isprave (član 21. ZIP-a) kada je jedna stranka organizacija udruženog rada a druga privredna jedinica kazneno popravnog doma?

U ovom slučaju se ne može dozvoliti izvršenje na osnovu verodostojne isprave bez obzira na to što privredna jedinica kazneno popravnog doma obavlja privrednu delatnost, jer obe ostranke moraju imati svojstvo organizacije udruženog rada (član 15. tačka 8. ZIP-a).

145.

Primena člana 21. ZIP-a

A.13. Da li je interna banka subjekt na kojeg s emože primeniti odredba člana 21. stav 1. ZIP-a?

Ne može, jer interna banka nije organizacija udruženog rada u smislu člana 15. tačka 8. ZIP-a.

146.

Redovna livkidacija i prekid parničnog postupka

A.14. Da li se prekida parnični postupak kada se u toku parnice nad organizacijom udruženog rada otvori postupak redovne likvidacije?

Kada se u toku parnice nad organizacijom udruženog rada otvori postupak redovne likvidacije parnični postupak se prekida u smislu člana 212. ZIP-a.

Napomena: Prestaju da važe stavi zauzeti na XIV i XVI Koordinacionom sastavku privrednog sudstva gdje je zaključeno da se parnični postupak usled otvaranja postupka redovne likvidacije ne prekida.

147.

Početak toka roka za protest menice

B.1. Da li se blagovremenost protesta računa od dana kada je SDK-a podnela nadležnom sudu zahtev za rpotest ili od dana kada je nadležni organ suda izvršio protest?

Blagovremenost protesta se ceni od dana kada je SDK-a podnela zahtev sudu za protest menice, nezavisno od dana kada je sam sud izvršio upis protesta u protestni registar i protestovao menicu.

148.

Gubitak regresnih prava zbog propusta SDK-a da blagovremeno podnese protest

B.2. Ako je imala menice uredno dostavio menicu na naplatu nadležnoj SDK-a, a SDK-a ne podnese blagovremeno menicu na protest već to učini po proteku roka, da li je imalac menice zbog propusta SDK-a izgubio regresna prava protiv indosanta pa može zahtevati samo naknadu štete od organa čijom kriivcom odnosno propustom je došlo do gubitka prava iz menice (član 52. Zakona o menici)?

Propustom SDK-a da u roku menicu podnese na rpotest imalac menice je izgubio regresno pravo iz menice, jer samo blagovremeni protest zadržava regresna prava. U takvom slučaju ako su ispunjeni svi uslovi za naknadu štete imalac menice ima pravo na naknadu štete zbog nezakonitog rada radnika SDK.

149.

Primena deviznih propisa vreme presuđenja spora

B.3. Ako je u vreme donošenja prvostepene presude bilo moguće doneti presudu kojom se dužnik – kornisnik kredita obavezuje da vrati dug u devizama, pa u žalbenom postupku dođe do izmene deviznih propisa i ukidanja deviznih računa organizacija udruženog rada, da li drugostepeni sud ocenjuje ispravnost prvostepene odluke prema propisima koji su važili u vreme njihovog donošenja ili propisima važećim za vremene žalbenog postupka , odnosno donošenja drugostepene odluke?

Stupanjem na snagu Zakona o deviznom poslovanju sve devizne obaveze organizacija udruženog rada prema ovlašćenim bankama (član 198. stav 2) se po sili zakona pretvaraju u

dunarske, pa drugostepeni sud treba da ukine prvostepenu presudu kako bi se omogućio tužiocu da opredeli tužbeni zahtev na dinare, a ne devize.

150.

Primena novog deviznog zakona i teret kursnih razlika

B.4. Pošto se novi devizni zakon primenjuje od 1.1.1986. godine, koga terete kursne razlike za devizni dug od uplata dinarske protivvrednosti deviza do 1.1.1986. godine, kada je Zakon o deviznom poslovanju utvrdio da se smatraju isplaćenim i one devizne obaveze za koje je položena njihova dinarska protivvrednost?

Banci kao poveriocu prema dužniku – organizaciji udruženog rada kao korisniku kredita koja je položila dinarsku protivvrednost devizne obaveze, ne pripada nikakva kursna razlika do 1.1.1986. godine jer se devizna obaveza smatra ugašenom polaganjem dinarske protivvrednosti.

157.

Teret kursnih razlika kod zakašnjenja ovlašćene banke u ispunjenju devizne obaveze

B.5. Ako je organizacija udruženog rada položila ovlaštenoj banci dinarsku protivvrednost devizne obaveze prema inostranstvu po kursu na dan dospeća obaveze prema inostranstvu (član 99. ZDP) a ovlašćena banka zbog nedostatka deviza ne izvrši deviznu obavezu o roku, koga terete kursne razlike od dana isplate dinarske protivvrednosti do dana izmirenja devizne obaveze prema inostranstvu?

Kursne razlike padaju na tere ovlašćene banke jer je organizacija udruženog rada svoju obavezu polaganjem dinarske protivvrednosti izmirila (član 99. stav 3). uz rezervu iz člana 110. Zakona o deviznom poslovanju?

152.

Zabrana vezivanja kursa dinara za kurs strane valute

B.6. Može li se zabrana vezivanja dinara za kurs strane valute između domaćih organizacija udruženog rada primenjivati i u slučajevima uvoza robe iz inostranstva na kredit u odnosima između ovlašćenog uvoznika i organizacija udruženog rada – korisnika uvoza, između kojih je zaključen ugovor o komisionu?

Odnos uvoznika i korisnika uvoza je komisioni odnos, pa odredba u ugovoru između uvoznika i korisnika uvoza da cena uvezene robe podleže izmeni u zavisnosti od promene kursa plaćanja prema inostranstvu nije ništava niti suprotna odredbama člana 10. sta 2. zakona o novčanom sistemu, lan 16. Zakona o deviznom poslovanju i član 394. ZOO-a, pa teret kursnih razlika do isplate uvezene robe prema inostranstvu tereti korisnika uvoza a ne uvoznika bez obzira što se radi o domaćim organizacijama udruženog rada i ugovoru koji je zaključen u SFRJ.

153.

Otplata deviznog kredita

B.7. Ako je ovlašćena banka zaključila ugovor o finansijskom deviznom kreditu u svoje ime a za račun komitenta, ako je ugovoreno da je obaveza komitenta devizna te ako su devizna sredstva kredita bila stavljena na raspolaganje komitentu a banka komitentu doznači dinarsku protivvrednost deviznih sredstava, kakav je obaveza komitenta za povraćaj ovog kredita, dinarska ili devizna?

Ako je ugovoreno da je obaveza komitenta devizna te ako devizna sredstva kredita budu stavljena na raspolaganje komitentu a isti iz proda na deviznom tržištu, ta je obaveza komitenta odnosno komitent snosi teret kursnih razlika.

154.

Primena člana 472. ZOO-a

B.8. Da li su odredbe člana 472. ZOO-a i člana 2. stav 4. tačka 2. zakona o obezbeđivanju plaćanja u koliziji i ako jesu koji će se zakon primenjivati?

Ako se predmet izgubi u prevozu, smatraće se da je predaja predmeta izvršena predajom stvari prevozniku odnosno špediteru (član 472. ZOO-a). Zakon o obezbeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava nije u koliziji sa odredbom člana 472. Zakona o obligacionim odnosima jer je istim regulisano samo pravo i obaveza u pogledu obezbeđivanja plaćanja.

155.

Procesna kamata

B.9. Da li procesna kamata teče od podnošenja tužbe nenadležnom sudu?

Zatezna kamata na iznos neisplaćene kamate teče od podnošenja tužbe sudu i u slučaju kada taj sud nije bio stvarno i mesno nadležan (član 21. stav 2. ZPP).

156.

Zatezna kamata na stranu valutu

B.10. Po kojoj stopi se obračunava zatezna kamata na potraživanje izražene u stranjoj valuti ukoliko se u sporu primenjuje domaće pravo?

Zatezna kamata se obračunava po stopi koja na štedne uloge po viđenju odgovarajuće strane valute plaća banka zemlje valute.

157.

Obaveza indosanta i sporazum trasanta i imaooca menice o delimičnom namirenju duga

B.11. Da li prestaje menična obaveza indosanta ako se nakon protesta menice zbog neisplate trasant i imalac menice sporazumevaju o delimičnom namirenju duga?

Menična obaveza indosanta ne prestaje.

158.

Naknada za bespravno korišćenje poslovnih prostorija

B.12. Da li društveno pravno lice ima pravo na naknadu od drugo društveno pravnog lica ima pravo na naknadu od drugog društvenog pravnog lica koje je bez pravnog osnova koristilo njegove poslovne prostore?

Društveno pravno lice ima pravo na naknadu u visini uobičajene zakupnine ako je drugo društveno pravno lice koristilo bez pravnog osnova poslovne prostorije koje su njegovo osnovno sredstvo (član 210. stav 1. ZOO-a).

159.

Povećanje cene robe i vremenski redosled uplata

B.13. Da li prodavac ima pravo da traži isplatu veće cene na dan isporuke izvršene u ugovorenom roku ako je cena povećana nakon što je isporuka trebala biti izvršena da se prodavac držao vremenskog redosleda uplate?

Prodavac u ovom slučaju može zahtevati samo cenu koja je važila na dan kada je prodatu stvar trebalo isporučiti kupcu da se pridržavao redosleda uplata. na ovakvo ponašanje obavezuje ga osnovna načela obligacionog prava izraženo u članovima 12. i 18. stav 3. ZOO-a.

160.

Nedostaci na ugrađenoj opremi

B.14. Ako se ugovorom o građenju izvođač obavezao da će nabavljati i ugraditi opremu te dao garantni rok od dve godine za ugovorene radove, da li odgovara za nedostatke opreme i u kom garantnom roku?

Ako u ovakvom ugovoru o građenju nije posebno navedeno da se garantni rok odnosi samo na građevinske radove, izvođač odgovara u datom garantnom roku od dve godine i za nedostatke urađene opreme, nezavisno od garancije proizvođača opreme.

161.

Razlika u ceni građenja kada je prethodno položen avans

B.15. Da li će se kod obračuna razlike u ceni iz ugovora o građenju (čl. 636. i 637. ZOO-a) uzeti u obzir avans dat izvođaču ako nije ugovoreno da se daje radi nabavke materijala (posebne uzanse u građenju broj 29)?

Avans će se uzeti u obzir i kada nije ništa ugovoreno ako se s obzirom na njegov obim može zaključiti da je dat ne samo radi pokrića troškova pripremnih radova već i radi nabavke materijala.

162.

Plaćanje prevoznine

B.16. Ko je dužan da plati prevozninu iz ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju ako je u tovarnom listu navedeno da cenu prevoza plaća lice koje nije ni pošiljalac ni primalac?

Ako treće lice odbije da plati prevozninu, prevoznik može tražiti plaćanje od pošiljaoca.

Napomena: Ovim se dopunjuje stav sa XX Koordinacionog sastanka privrednog sudstva u Donjem Milanovcu juna 1987. godine.

163.

Izvođenje investicionih radova u inostranstvu

B.17. Kakva je sudbina ugovora koji je pre 1.1.1986. godine zaključila domaća organizacija udruženog rada sa bankom ovlašćenom za poslove sa inostranstvom da za njen račun deponuje u inostranstvu devizna sredstva koja je organizacija udruženog rada stekla izvođenjem investicionih radova u inostranstvu?

Ugovor je prestao u smislu člana 137. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima jer se od 1.1.1986. godine primenjuje odredbe člana 20. stav 2. zakona o kreditnim odnosima sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", broj 66/85) koje su prinudnog karaktera, a po tim odredbama banke ovlašćene za poslove sa inostranstvom mogu deponovati devizna sredstva u inostranstvu samo u svoje ime i za svoj račun.

U P R A V N O P R A V O

164.

Član 204. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 137. Zakona o prostornom uređenju

Član 33. stav 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti životinja

Akt kojim su organi uprave dali ili odbili prethodnu saglasnost u smislu člana 33. Zakona o zdravstvenoj zaštiti životinja ("Službeni list SRBiH", broj 14/78), za izbor lokacije i na projekat za izgradnju klaonice u vezi sa izdavanjem urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje klaonice nije upravni akt, pa se protiv njega ne može voditi upravni spor i kada je, povodom zahtjeva stranke, data ili odbijena saglasnost u obliku rješenja prije pokretanja postupka izdavanja urbanističke saglasnosti.

IZ obrazloženja:

"Tuženi je pobijano rješenje donio po "Molbi" tužioca (primljenoj od slučžbe tuženog dana 27.11.1987. godine) kojim je tražio "saglasnost za izgradnju vlastite klaonice". Takvu molbu tuženi pravilno karakteriše kao podnesak upućen radi davanja prethodne saglasnosti na izbor lokacije i na projekat za izgradnju klaonice. Naime, odredbama stava 2. člana 33. Zakona o zdravstvenoj zaštiti životinja ("Slubženi list SRBiH", broj 14/78) propisano je da na izbor lokacije i na projekat za izgradnju klaonice i objekta za preradu mesa daje prethodnu

saglasnot Republička uprava za veterinarstvo, u sporazumu sa republičkim organom uprve nadležnim za poslove sanitarne inspekcije.

Iz spisa predmeta proizilazi da je tužilac prethodnu saglasnost tuženog tražio radi izdavanja urbanističke saglasnosti odnosno odobrenja za građenje spornog objekta. Prema tome, tužilac je tražio urbanističku saglasnost za posebnu građevinu, na osnovu stava 1. člana 137. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87), za koju je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti životinja (članom 33. stav 2.) utvrđena obaveza davanja saglasnosti. Takvu saglasnost organ uprave nadležan za poslove urbanizma pribavlja po službenoj dužnosti (stav 1. člana 137 Zakona o prostornom uređenju), pa, u tom smislu, tužilac i nije mogao samostalno podnositi zahtjev za izdavanje prethodne saglasnosti tuženom, ako prethodno nije podnio zahtjev za izdavanje urbanističke saglasnosti odnosno odobrenja za građenje.

Kada je tuženi, povodom podneska tužioca, pak donio rješenje kojim je odbio "zahtjev" tužioca za izdavanje prethodne saglasnosti na zbor lokacije i na prijekat za izgradnju klaonice ono samim tim ne dobija karakter urpavnog akta. Takvim aktom se ne rješava stvar koja je predmet postupka (nego rješenjem o izdavanju urbanističke saglasnosti odnosno odobrenja za građenje, bez obzira da li se odbija ili izdaje urbanistička saglasnost ili odobrenje za građenje), i on ne predstavlja rješenje koje se donosi na osnovu člana 202. Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86. Stoga se prethodna saglasnost i ne daje u formi rješenja, iako je odbijanje prethodne saglasnosti organ koji je odbija dužan obrazložiti u svom dopisu.

Naime, odredbama stava 1. člana 204. Zakona o opštem upravnom postupku propisano je da kad je u zakonu ili na zakonu zasnovanom propisu određeno da rješenje donosi jedan organ uz prethodnu saglasnost drugog organa, rješenje se donosi pošto je drugi organ dao saglasnost.

Organ koji donosi rješenje (nadležni organ za poslove urbanizma) dužan je da u svom rješenju navede akt kojim je drugi organ dao ili odbio saglasnost, odnosno da navede da u propisanom roku drugi organ nije ni dao ni odbio saglasnost. Shodno tome, nakon što drugi organ da odnosno ne da prethodnu saglasnost ili ga o tome ne obavijesti u propisanom roku (stav 5. člana 204. Zakona o opštem urpavnom postupku) organ koji vodi postupak donosi rješenje. naprotiv, prethodna saglasnost nije samostalan akt kojim se rješava upravna stva nego unutrašnji akt administracije organa koji daje prethodnu saglasnost pa se i ne dostavlja stranci. U ovom slučaju se smatra da rješenje donosi organ koji je nadležan za njegovo donošenje uz pribavljanje prethodne saglasnosti drugog organa, a ne organ koji je nadležan za davanje prethodne saglasnosti..."

(Rješenje Vrhovnog suda BiH. U. 482/88 od 12.5.1988. godine)

165.

Član 26. Zakona o upravnim sporovima

Član 218. Zakona o opštem upravnom postupku

Donošenje rješenja u roku od 60 dana ili u posebnim propisom određenom roku, u smislu člana 26. Zakona o upravnim sporovima, podrazumijeva i dostavu rješenja stranci u tom roku, a ne samo njegovu izradu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2973/87 od 7.4.1988. godine)

166.

Član 134. Zakona osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca**Član 208. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku**

zahtjev stranke da joj se prizna svojstvo i pravo vojnog invalida podnesen prije stupanja na snagu Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 68/81 i 43/83) rješava se, u smislu člana 134. tog zakona, pod uslovima, na način i po postupku koji su predviđeni propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu tog zakona, pa i onda kada je o tom zahtjevu ranije doneseno rješenje o privremenom priznavanju prava (do određenog dana), jer se donošenjem takvog rješenja ne može smatrati da je zahtjev stranke u cijelosti riješen.

Iz obrazloženja:

"Tuženi organ i prvostepeni sud poprimili su utvrđenim da je kod tužioca došlo do remisije odnosno do poboljšanja stanja negovog obljenja (Šizofrenije), temeljeći ovo utvrđenje na novom nalazu i mišljenju Ljekarske komisije za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o osnovnim pravima invalida i porodica palih boraca u drugostepenom postupku u sarajevu, broj 347/86 od 7. aprila 1986. godine, prema kojem je invaliditet tužioca, po osnovu tog oboljenja, podveden pod tačku 231 – a Liste procenta vojnog invaliditeta, s tim da iznosi 80%, a uz primjenu čalna 26. navedenog Zakona, tužiočev invaliditet iznosi – 60% trajno.

Ovakvu odluku tuženi i provostepeni sud zasnovali su na Pravilniku o utvrđivanju procenta vojnog invaliditeta i nove Liste procenta vojnog invaliditeta ("Službeni list SFRJ", broj 7/82), koja je njenog sastavni dio.

Ovaj sud ocjenjuje da organi uprave i provostepeni sud nisu mogli primjenom tog Pravilnika i Liste procenta da smanje ranije utvrđeni procenat vojnog invaliditeta tužioca.

Naime, iz činjeničnog stanja u spisu predmeta proizilazi da je tužilac svoj zahtjev za priznavanje svojstva mirnodopskog vojnog invalida podnio davana 26. janurara 1977. godine, tj. za vrijeme važenja Zakona o vojnim invalidima ("Službeni list SFRJ", br. 67/72, 33/76 i 32/86). Činjenica je takođe da je rješenjem prvostepenog organa od 14. septembra 1977. godine to pravo priznato privremeno do 30. juna 1980. godine primjenom odredaba Zakona o vojnim invalidima i uputstva o utvrđivanju procenta vojnog invaliditeta ("Službeni list SFRJ", br. 18/73 i 6/77). kasnijim prvostepenim rješenjem od 19.2.1980. godine, tužiocu je i nadaje, primjenom toga zakona i uputstva, priznato isto prvo privremeno do 31.12.1981. godine, a zatim prvostepenim rješenjem od 17.12.1981. godine, ovo pravo priznato privremeno do 31. januara 1983. godine.

Iz činjeničnog stanja u spisu proizilazi da je tek rješenjem prvostepenog organa od 1.2.1985. godine, tužitelju ovo pravo priznato trajno, jer da je, prema nalazu i mišljenju drugostepene ljekarske komisije u Sarajevu broj 820/84 od 21.1.1985. godine, kod tužioca utvrđen trajni invaliditet u iznosu od 60%.

Kod izloženog sud ima u vidu odredbu člana 134. zakona o izmjenama Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 41/83), prema kojoj se zahtjevi za priznavanje svojstva vojnog invalida, prava na porodičnu invalidninu i prava na ortopedski dodatka, podneseni do dana stupanja na snagu Zakona o osnovnim

pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 68/81) rješavaju pod uslovima na način i u postupku koji su predviđeni propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu tog zakona.

Stoga, kada je tužilac svoj zahtjev za priznavanje svojstva i prava mirnodopskog vojnog invalida podnio 26.1.1977. godine tj. za vrijeme važenja Zakona o vojnim invalidima pa prema tome, prije stupanja na snagu Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, onda u konkretnom slučaju dolaze do primjene rpopisi koji su važili prije stupanja na snagu pomenutog pravilnika i liste procenata (koja su važili prije stupanja na snagu pomenutog pravilnika i liste procenata (koja je njegov sastavni dio), tj. odredbe Zakona o vojnim invalidima i pomenutog uputstva o utvrđivanju procenta vojnog invaliditeta, čije odredbe su primijenjene prilikom određivanja tužiočevog privremenog procenta vojnog invaliditeta rješenjima od 14.9.1977. godine, 19.2.1980. godine i 17. decembra 1981. godine, kako je gore izloženo.

Prema tome, tuženi organ i prvostepeni sud pogrešno su postupili kada iste nisu primijenili i pri donošenju osporenog rješenja i pobijane presude, jer se, po shvatanju ovog suda, donošenjem ranijih rješenja o privremenom određivanju procenta vojnog invaliditeta i privremenom priznavanju prava ne može smatrati da je u cijelosti riješen zahtjev tužioca, već je o tom zahtjevu u cijelosti odlučeno tek donošenjem prvostepenog i osporenog rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH. UŽ. 20/87 od 23. oktobra 1987. godine)

167.

Član 110. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca

Član 14. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca

Ne može se ukinuti po pravu nadzora prvostepeno rješenje kojim je samo izvršeno usklađivanje visine ranije priznate porodične invalidnine sa novim propisima na osnovu utvrđenja i ocjene nadzornog organa da nisu bili ispunjeni zakonski uslovi da se stranci ranije (u konkretnom slučaju 1959. godine) prizna pravo ne porodičnu invalidninu.

Iz obrazloženja:

“ Iz spisa predmeta proizilazi da je prvostepeni sud svojim rješenjem od 26. februara 1986. godine odlučio da se tužiteljici, kao uživaocu porodične invalidnine od 6,51% mjesečnog iznosa lične invalidnine vojnog invalida I grupe, koju prima po osnovu bračnog druga A. S., koji je strijeljan u februaru 1943. godine kod Majkić Japre, povećava ova invalidnina na 13,02 % od istog osnova, počev od 1. januara 1986. godine.

Dakle, očigledno je da je u konkretnom slučaju prvostepenim rješenjem odlučeno isključivo o usklađenju visine porodične invalidnine tužiteljice, sa odredbom člana 14. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 75/85), pa kako u postupku za donošenje tog rješenja nije bilo raspravljano o tužiteljčinom pravu a niti o pravu njezinog bračnog druga, to ni tuženi organ nije bio ovlašten da se upusti u ocjenu tog prava. Dosljedno tome, Sud ocjenjuje da nije bilo mjesta donošnju osporenog rješenja, na način i iz razloga na kojem je tuženi organ zasnovao ovu svoju odluku.

Kod izloženog valja istaći da je, prema činjeničnom stanju u spisu, rješenjem bivšeg Narodnog odbora sreza Bihać broj PA-09-51/1-59 od 23. septembra 1959. godine, tužiteljici i njezinoj kćeri – A. R. koja je rođena 12.4. 1931. godine, priznato pravo na porodičnu invalidninu po osnovu pogibije tužiteljičinog muža u iznosu od ukupno 1.400 dinara (starih) počev od 1. juna 1957. godine s tim da u spisu nema dokaza da je pomenuto rješenje prvostepenog organa stavljeno van snage, po bilo kom zakonskom osnovu...”

(*Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 3488/87. od 5.11. 1987. godine*).

168.

Član 43. Zakona o obezbjeđenju i zdravstvenom osiguranju učesnika NOR-a

Član 30. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima

Konačno i izvršno rješenje kojim je određenom licu priznato pravo na osnovno obezbjeđenje i dodatak za njegu i pomoć drugog lica, ne može tužbom u upravnom sporu pobijati nasljednik tog lica i tražiti da se priznaju u većem iznosu, jer se radi o ličnim pravima koja se mogu naslijediti samo u iznosu koji je dospio u momentu smrti ostavioca, a nije mu do tada isplaćen.

Takvu tužbu sud će odbaciti.

Iz obrazloženja:

“...Prema odredbi člana 43. Zakona o obezbjeđenju i zdravstvenom osiguranju učesnika NOR-a (“Službeni list R BiH”, broj 11/84), mou se naslijediti samo neisplaćeni dospjeli iznosi obezbjeđenja i ostala primanja.

U konkretnom slučaju, međutim, radi se o tome da su novčani iznosi na koje je tužilac kao nasljednik imao pravo po navedenoj odredbi citiranog Zakona iza smrti majke, koja je umrla 28.7.1986. godine, bilidospjeli još u vrijeme kada je rješenje kojim su joj utvrđena lična prava, tj. pravo na osnovno obezbjeđenje i pravo na dodatak za njegu i pomoć drugog lica potalo konačno, a zatim i izvršno prema odredbi člana 269. Zakona o opštem upravnom postupku, koje odredbe se primjenjuju i u ovakvim slučajevima prema lanu 61. Zakona o obezbjeđenju i zdravstvenom osiguranju učesnika NOR-a. Ovo proizilazi iz toga, štoje prvostepeno rješenje, kojim se odlučilo o tim njenim pravima doneseno 2.7.1986. godine, što znači u vrijeme kada je njegova majka bila još živa (prema navodima u tužbi), a sam tužilac je istakao takođe u tužbi da se u spisu predmeta, ne nalazi žalba, a ni uz tužbu nije priložio uvjerljive dokaze da ju je predao Napomenuti je i to, da je i osporenim aktom osnažen dio prvostepenog rješenja od 2.7.1986. godine u pogledu priznavanja joj prava na osnovno obezbjeđenje dok je samo izmijenjen dio koji se odnosi na pravo na dodatak za njegu i pomoć drugog lica. Pošto se dakle u konkretnom slučaju radi o ličnim pravima koja su priznata tužiočevoj majci, koja su neprenosiva, a imajući u vidu odredbu člana 43. Zakona o obezbjeđenju i zdravstvenom osiguranju učesnika NOR-a, tužilac, kao ni drugi eventualni nasljednici, bi mogli naslijediti samo određeni iznos na ime osnovanog obezbjeđenja i dodatka za njegu i pomoć drugog lica utvrđen njegovoj majci, koji je bio dospio, ali nije isplaćen za njenog života, a ne i neke druge novčane iznose koji bi se eventualno po tom osnovu utvrdili njegovoj majci nakon njezine smrti.

Stoga, tužilac nemože ni imati svojstvo stranke u ovom upravnom sporu, shodno odredbi člana 12 Zakona o upravnim sporovima jer osporenim aktom je ostalo neizmijenjeno rješenje kojim je njegovoj majci priznato navedeno pravo, a istim nije povrijeđeno nikakvo pravo

tužioca koje mu po zakonu pripada, pa je njegovu tužbu valjalo odbaciti, primjenom odredbe člana 30. stav 1. tačka 3. zakona o upravnim sporovima”.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 783/87 od 9.1.1987. godine)

169.

Član 210. Zakona o prostornom uređenju

Član 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima

Urbanističko – građevinski inspektor nije nadležan, nego osnovni sud, da odlučuje o zahtjevu stranke da sa njenog zemljišta određeno lice ukloni svoj građevinski materijal.

IZ obrazloženja:

“...Naime, s obzirom da ni iz jedne odredbe člana 210. zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87), kojim su propisana ovlaštenja inspektora, ne prizilazi ovlaštenje urbanističko – građevinskog inspektora da može naložiti uklanjanje deponovanog građevinskog materijala, odnosno da može izreći mjeru kakvu je tužilac tražio pomenutim podneskom, to, po ocjeni ovog suda, osporenim rješenjem nije povrijeđen zakon na štetu tužioca kada je konačno u upravnom postupku takav njegov zahtjev odbačen primjenom odredaba člana 66. Zakona o opštem upravnom postupku.

Kod takvog stanja stvari navodi koje tužilac ističe u tužbi ne mogu se uzeti kao odlučni u pravcu da se zahtjevu tužbe udovolji, jer sama činjenica da se u konkretnom slučaju radi o deponovanju građevinskog materijala ne znači i to da odluku o uklanjanju istog donosi inspekcija kojoj se sa zahtjevom obratio, jer, kako to i tuženi u osporenom rješenju napominje, ukoliko se radi o deponovanju takvog materijala na tužiočevom zemljištu, onda bi tada moglo biti riječi o eventualnom smetanju posjeda ili o naknadi štete za navodno uništenje usjeva deponovanjem takvog materijala a za za razrješenje takvih sporova nadležan je redovan sud a ne organ uprave i njegove inspeksijske službe, kako je to pravilno utvrđeno i odlučeno u postupku donošenja osporenog rješenja. Pri tome, valja istaći, da je tužiocu data i uputa da u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti, odnosno odobrenja za građenje N.N. može štiti svoja prava i interese ukoliko su ista povrijeđena izdavanjem navedenih odobrenja drugom licu...”

170.

Član 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

Članovi 12. i 30. Zakona o upravnim sporovima

Lice kome je dodijeljen na korištenje stan poslije smrti nosioca stanarskog prava ili nakon što je on iz drugih razloga trajno prestao da ga koristi nije aktivno legitimisano da traži iseljenje iz tog stana članova porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava, niti da pokreće upravni spor protiv konačnog upravnog akta donesenog u vezi sa zahtjevom za njihovo iseljenje.

IZ obrazloženja:

“U postupku koji je prethodio donošenju osporenog rješenja utvrđeno je da je nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu bila Š.S., koja je umrla 11.8.1984. godine. Nakon njene smrti stan je nastavila da koristi T.M., unuka umrle Š.S., koja je živjela i stanovala u predmetnom stanu sa nosiocem stanarskog prava, koju okolnost u toku postupka nije osporio ni davalac stana na korištenje, a ni tužilac. U postupku je osporeno pravo na daljnje korištenje stana jer da nisu ispunjeni uslovi iz člana 21, stav 2. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84) da T.N. nastavi daljnje korištenje predmetnog stana.

Odlučujući o zahtjevu za iseljenje T.M. upravni organi su osporenim rješenjem konačno utvrdili da su ispunjeni uslovi iz člana 21. stav 2. citiranog zakona da T.M. pripada pravo da nastavi daljnje korištenje stana, te da su ispunjeni uslovi iz člana 28. istog zakona za donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana.

Zakunitost ovog upravnog akta tužbom nije osporio davalac stana na korištenje, nego je upravni spor pokrenuo tužilac, koji smatra da ima svojstvo zainteresovane stranke u ovom sporu iz razloga što je dobio rješenje o dodjeli ovog stana. Međutim, po mišljenju ovog suda, tužilac nema stranačku legitimaciju za pokretanje upravnog spora protiv navedenog upravnog akta. Ovo iz razloga što je Zakonom o stambenim odnosima – član 22. stav 3. propisano da samo davalac stana na korištenje može od stambenog organa tražiti iseljenje lica koja su nastavila da koriste stan nakon smrti nosioca stanarskog prava a koja su sa nosiocem stanarskog prava živjela i stanovala u istom stanu. Dakle, ovom odredbom zakonodavac je, polazeći od pravnog interesa davaoca stana na korištenje, propisao da je ovaj legitimisan za pokretanje postupka za iseljenje iz stana navedenih lica. To znači nadalje, da samo davalac stana na korištenje može imati svojstvo tužioca za pokretanje upravnog spora protiv rješenja kojim je odlučeno o donošenju rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana i kojiim e utvrđeno, da ne postoje uslovi za iseljenje takvog lica iz stana. U konkretnom slučaju ne radi se o zahtjevu za iseljenje nezakonito useljenog lica u stan u kojem slučaju je odredbom člana 30. Zakona o stambenim odnosima propisano da svako može staviti inicijativu za pokretanje postupka za iseljenje takvih lica, a da zainteresirano lice može i pokrenuti postupak iseljenja. Budući da se u konkretnom slučaju radi o iseljenju članova domaćinstva koji su nastavili korištenje stana nakon smrti nosioca stanarskog prava, te budući da je izričitom zakonskom odredbom propisano da davalac stana na korištenje može tražiti iseljenje ovih lica to je ovaj sud primjenom člana 30. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima samo iz ovog razloga našao da tužba tužioca nije dopuštena.

Svojstvo stranke u upravnom sporu protiv navedenog upravnog akta tužilac nemože imati ni u smislu člana 12. Zakona o upravnim sporovima (“Službeni list SFRJ”, broj 4/77). Ovom odredbom uređeno je pitanje stranačke legitimacije u upravnom sporu. Ta legitimacija se sastoji u određenom pravno – relevantnom odnosu koji mora postojati između tužioca i upravnog akta koji je predmet upravnog spora. Prema citiranom propisu tužilac u upravnom sporu može biti lice kome je upravnom aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredno lični interes zasnovan na Zakonu. Bitno je da objektivno postoji određeni odnos između podnosioca tužbe i upravnog akta koji je predmet upravnog spora. Stoga je za aktivnu stranačku legitimaciju u upravnom sporu uslov da je osporenim aktom rješavano o pravu, obavezi ili pravnom interesu subjekta koji podnosi tužbu. Time što je tužila nakon smrti nosioca stanarskog prava dobio rješenje o dodjeli stana, nije za tužioca nastalo pravo na stan u smislu Zakona o stambenim odnosima (član 11). Ovo iz razloga što rješenje o dodjeli stana predstavlja samo pojedinačni akt davaoca stana na korištenje, pa ako je ovaj akt valjan i punovažan, isti predstavlja samo osnov za zaključenje ugovora o korištenju stana. Stoga aktom o dodjeli stana nastaje pravni odnos između davaoca stana na korištenje i lica kome je dato rješenje o dodjeli, ali ovim aktom ne nastaje pravni odnos između tog lica i lica kome

pripada pravo na stan u smislu člana 21. stav 2. u vezi sa članom 6. stv 2. Zakona o stambenim odnosima. Prema tome, tužilac ni u smislu člana 12. Zakona o upravnim sporovima nema svojstvo stranke za pokretanje upravnog spora protiv navedenog upravnog akta...”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 983/87 od 19.3.1987. godine)

171.

Član 21. stav 2. i član 22. Zakona o stambenim odnosima

Na prava članova porodičnog domaćinstva da nastave sa korištenjem stana nakon prestanka prava nosioca stanarskog prava nema uticaja što je davalac stana na korištenje nosiocu stanarskog prava dodijelio taj stan na osnovu prava jednokratnog raspolaganja.

Iz obrazloženja:

“Tuženi je, i po ocjeni suda, postupio u skladu sa zakonom kada je poništio rješenje prvostepenog organa i predmet vratio tom organu na ponovni postupak, pri čemu je prvostepeni organ pravilno uputio da zahtjev za iseljenje K.S. iz predmetnog stana raspravi u skladu sa odredbama člana 21. stav 2. i člana 22. u vezi sa članom 6. stav 2 Zakona o stambenim odnosima-prečišćeni tekst (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 , 12/87), koji su jedino mjerodavni za ocjenu osnovanosti pomenutog zahtjeva. Ugovorom o jednokratnom prenosu prava davanja na korištenje predmetnog stana kojim Opština Banja Luka, kao nosilac prava raspolaganja i davalac na korištenje predmetnog stana, to svoje pravo, ali samo kao jednokratno, prenosi na tužioca u svrhu dodjele na korišćenje tog stana nekom od radnika tužioca (stan je dodijeljen ocu K. S.,L. Z.), s tim da tužilac taj stan vrati opštini Banja Luka, slobodan od lica i stvari, po prestanku korišćenja stana od strane lica kome bude dodijeljen na korištenje, zasnovani su obligacioni odnosi samo između ugovornih strana, a ne mogu uticati na prava i obaveze trećih lica, pa ni na pravo K. S. da nastavi sa korišćenjem predmetnog stana nakon iseljenja iz tog stana nosioca stanarskog prava, svog oca L.Z. kao član njegovog porodičnog domaćinstva iz člana 6. stav 2. pomenutog zakona, a davalac na korišćenje tog stana joj to pravo osporava. Da li K.S. ima ili nema pravo da nakon preseljenja svog oca, nosioca stanarskog prava na predmetnom stan, u novododijeljeni stan, nastavi sa korišćenjem predmetnog stana mora se raspraviti isključivo sa stanovišta naprijed citiranih odredaba Zakona o stambenim odnosima, a u tom smislu je tuženi dao upute prvostepenom organu...”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 336/88. od 5.5.1988. godine).

172.

Članovi 3. i 4. Zakona o stambenim odnosima

I prostorije u barakama koje nisu namijenjene za stanovanje i stucanje stanarskog peava, u smislu člana 3. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list BiH”, broj 14/84- prečišćeni tekst), smatraju se stanom, pa je organ uprave nadležan da naloži iseljenje iz takvog stana u društvenoj svojini bespravno useljenom licu (član 30. stav 1. ZSO).

Iz obrazloženja:

Suprotno tvrdnji tužiteljice da se u konkretnom slučaju ne radi o stanu (pojam prostorija odnosno stanova koji se ne smatraju stanom u snislu Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" broj 14/84 —prečišćeni tekst) i prava koja se mogu steći na takvim prostorijama data su u članu 4. pomenutog zakona) u toku upravnog postupka je utvrđeno da se radi o prostorijama koje se smatraju stanom u smislu člana 3. navedenog zakona, čiji je sada nosilac prava raspolaganja SIZ stanovanja Zenica. U tom stanu je ranije stanovala Č. M. i na osnovu pravno valjanog ugovora o korištenju stana od 1986. godine, imala na tom stanu status nosioca stanarskog prava. Sama činjenica da se radi o baraci nije dovoljna da bi se zaključilo da se ne radi o stanu, budući da se u smislu člana 4. stav 1. tačke 1. pomenutog zakona stanom ne smatra samo prostorija za privremeni smještaj (radnički stanovi na gradilištima, u barakama i slično), a ne i baraka koja je služila za stanovanje porodica, koja nije na gradilištu, i na kojoj su njeni korisnici sticali stanarsko pravo kao na svakom drugom stanu. S obzirom na to, a kako je nesporno da se tužiteljica u predmetni stan uselila bespravno tj. bez prethodno zaključenog ugovora o korišćenju stana i bez akta davaoca stana na korištenje, dakle suprotno odredbama člana 11. Zakona o stambenim odnosima, organi uprave su pravilno odlučili kada su joj, konačno u upravnom postupku, naložili iseljenje iz tog stana pozivom na odredbe člana 30. navedenog zakona.

Tužbeni navodi, koji se odnose na teške socijalne uslove i neriješeni stambeni problem tužiteljice i njene porodice, ne mogu se u konkretnom slučaju uvažiti, jer to ne čini njezino useljenje u predmetni stan zakonitim. Da li će se izvršenje provesti odmah ili tek krajem godine zavisi od volje davaoca tog stana na korišćenje i eventualnog dogovora u tom pogledu..."

(*Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 661/88. od 2.6. 1988. godine.*)

173.

Član 32. stav 3. i član 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima

Rok od 60 dana u kome davalac na korištenje može odbiti davanje saglasnosti za zamjenu stana ne može početi da teče prije nego što mu je dostavljen ugovor o zamjeni stana radi davanja saglasnosti.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni organ utvrđuje da je tužiteljica dana 13.11. 1986. godine podnijela davaocu stana na korištenje ("Elektroprivreda BiH", Radna zajednica zajedničkih službi) zahtjev za davanje saglasnosti za zamjenu stana u Ulici Blagoja Parovića broj 4-a za stan u Ulici Marjana Brauna broj 47, u Sarajevu, na kome je nosilac stanarskog prava Božović Dražen i zaključuje da se rok od 60 dana u kome je davalac stana na korištenje mogao da odbije davanje saglasnosti za zamjenu stana, računa od podnošenja tog zahtjeva (od 13.11. 1986. godine) a ne od dana naknadnog dostavljanja ugovora o zamjeni stana jer to predstavlja samo dopunu podnesenog zahtjeva.

Takav stav prvostepenog organa, kako to pravilno ocjenjuje tuženi, je pogrešan i ne proizilazi iz odredaba Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87).

Stav 3. člana 32. Zakona o stambenim odnosima izričito propisuje da je za zamjenu stanova potrebna pismena saglasnost davalaca tih stanova na korištenje koja se traži podnošenjem ugovora o zamjeni stanova davaocima stanova na korištenje. U tom smislu i stav 3. člana 33. Zakona određuje da davalac stana na korištenje može odbiti davanje saglasnosti za zamjenu stana ako je nosiocu stanarskog prava,

otkazan ugovor o korištenju stana prije podnošenja ugovora o zamjeni stana na saglasnost davaocu stana na korištenje.

Prema tome, i ova odredba rok za odbijanje davanja saglasnosti za zamjenu stana vezuje za podnošenje ugovora o korištenju stana davaocu stana na korištenje, a ne za podnošenje zahtjeva za davanje saglasnosti za zamjenu stana, kada se moment podnošenja ugovora o zamjeni stana i zahtjeva za davanje saglasnosti za zamjenu stana ne poklapaju. Ugovor o zamjeni stanova se, naime, mora zaključiti u pismenom obliku (da bi bio punovažan) i imati pismenu saglasnost davalaca stanova na korišćenje-stav 5. člana 32. Zakona o stambenim odnosima. Na osnovu podnesenog ugovora (na davanje pismene saglasnosti) davalac stana može utvrditi između kojih nosilaca stanarskog prava vrši zamjenu stanova i koji se konkretno, stanovi zamjenjuju. Kada bi se rok, u kome davalac stana na korišćenje može odbiti davanje saglasnosti za zamjenu stana, računao od podnošenja zahtjeva za davanje te saglasnosti (a ne podnošenja ugovora o zamjeni stanova davaocima stanova na korištenje) time bi se olakšalo fiktivno zamjenjivanje stanova, što je suprotno stavu 7. člana 32. Zakona. Stoga je u praksi uobičajeno da se pismena saglasnost daje u formi određene klauzule koja se ispisuje na samom ugovoru, a izuzetno posebnim aktom davalaca stanova na korišćenje.

U tom smislu odredbe stava 4. člana 33. koje govore samo o zahtjevu za davanje saglasnosti za zamjenu stana, imaju u vidu da je zajedno sa zahtjevom podnesen i ugovor o zamjeni stanova. Takvo, ekstenzivno tumačenje ove odredbe proizilazi iz ostalih, navedenih odredaba zakona.

Prvostepeni organ nije ni utvrđivao činjenicu kada je tužiteljica podnijela davaocu stana na korištenje ugovor o zamjeni stanova što je odlučno za rješenje ove upravne stvari, pa je na tako utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenila materijalno pravo. Shodno tome, tužena je pravilno postupila kada je poništila prvostepeno rješenje i predmet vratila prvostepenom organu na ponovni postupak jer su za to ispunjene pretpostavke određene članom 242. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 47/86)..”

(*Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 3939/87. od 14.1. 1988. godine*).

174.

Član 33. Zakona o stambenim odnosima

Davalac stana na korištenje ne može se protiviti zamjeni stana osporavanjem postojanja opravdanih razloga koji su motivisali zamjenu, jer takvi razlozi nisu predviđeni u članu 33. Zakona o stambenim odnosima kao razlog za odbijanje saglasnosti za zamjenu stana.

(*Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 4053/87. od 5.5. 1988. godine*).

175.

Član 30. Zakona o stambenim odnosima

Građanin kome je ranije dodijeljen stan na korištenje ne može tražiti da se iz njega iseli bespravno useljeno lice ako je tom licu kasnije dodijeljen isti stan i ono zaključilo i ugovor o njegovom korištenju.

Iz obrazloženja:

“ U postupku koji je prethodio donošenju pobijanog rješenja organi uprave su pouzdano utvrdili da Č.A. nije nezakonito useljeno lice u sporni stan. U vrijeme donošenja

prvostepenog rješenja Š.A. je bio zakonito useljeno lice u sporni stan, na kome je stekao svojstvo nosioca stanarskog prava. Š.A. je nosilac stanarskog prava stana na osnovu ugovora o korištenju stana zaključenog sa SIZ stanovanja Tuzla dana 4.6.1987. godine, broj 394/87 i rješenja o dodjeli stana na korištenje od strane Komisije za stambena pitanja Skupštine Opštine Tuzla broj 01/1-372-143 od 19.5.1987. godine. Odredbama stava 1. i 2. člana 11. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 i 12/87) propisano je da stanarsko pravo građanin stiče danom useljenja u stan i da se zakonitim useljenjem u stan smatra useljenje izvršeno na osnovu ugovora o korištenju stana, zaključenog na osnovu odgovarajućeg, ili drugog akta utvrđenog ovim zakonom koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan.

Istina, u vrijeme podnošenja zahtjeva za iseljenje Š.A., od strane tužiteljice (dana 20.11.1986. godine) na strani Š.A. nisu bile ispunjene pretpostavke da bi se na spornom stanu on smatrao nosiocem stanarskog prava i zakonito useljenim licem. Međutim, kako je prije donošenja prvostepenog rješenja Š.A. postao nosilac stanarskog prava, odnosno zakonito useljeno lice u sporni stan, onda više ne postoje pretpostavke predviđene članom 30. stav 1. Zakona o stambenim odnosima da bi se on smatrao nezakonito useljenim licem.

U postupku je pouzdano utvrđeno, a to tužiteljica i u tužbi i ne pobija, da ona nije postala nosilac stanarskog prava na spornom stanu i pored toga što joj je prvobitnom odlukom Zbora radnika RZ Zajedničkih službi "RMŠC" Tuzla broj Rz. 178/85 od 11.4.1985. godine, stan dodijeljen i odlukom Osnovnog suda udruženog rada Tuzla broj Rs. 45/85 "S" od 13.1.1986. godine, odbijen zahtjev JC da se takva odluke Zbora radnika "MŠC" Tuzla, poništi. naime, nakon toga Komisija za stambena pitanja SO Tuzla odlukom broj 01/1-372-240/84 od 9.4.1987. godine poništila je ugovor o prenosu prava davanja stana na korištenje broj 01/1-372-240 od 5.10.1984. godine (kojim je bila prenijela pravo davanja stana na korištenje RO MSSC Tuzla i to na spornom jednosobnom stanu u Ulici Petra Miljanovići broj 9. od 39 m²).

Nakon toga, taj stan je Komisija za stambena pitanja SO - Tuzla dodijelila Š.A. je zaključio ugovor o korištenju stana i useljenjem u stan stekao status nosioca stanarskog prava i zakonito useljenog lica.

Napomenu, tužiteljica na spornom stanu nije postala nosilac stanarskog prava jer za to ne ispunjava kumulativno određene pretpostavke iz stava 2. člana 11. Zakona o stambenim odnosima. Shodno tome, u ovom postupku tužiteljica ne može osnovano i uspješno tražiti iseljenje..."

(Vrhovni sud BiH, U. 3753/87 od 5.5.1988. godine)

176.

Članovi 19, 21, 22. i 30. Zakona o stambenim odnosima

Zbog nekorištenja stana usljed poremećenih odnosa sa bračnim drugom, kao izvornim nosiocem stanarskog prava pred njegovu smrt, drugi bračni drug nije izgubio prava koja su proizašla iz stepenog svojstva sunosioca stanarskog prava i člana porodičnog domaćinstva, pa nakon povratka u stan poslije smrti bračnog druga ne može mu se naložiti iseljenje kao bespravno useljenom licu.

Iz obrazloženja:

“Po ocjeni suda, u konkretnom slučaju, tuženi je pravilno postupio kada je poništio prvostepeno rješenje i predmet vratio prvostepenom organu na ponovni postupak. Naime, rješenjima tuženog broj 05/3-372-816/86 od 11.11.1986. godine, 05/3-372-225/87 od 10.4.1987. godine, poništena su ranija rješenja prvostepenog organa (u istoj upravnoj stvari) i u njima ukazano prvostepenom organu u kom pogledu treba upotpuniti postupak. Prvostepeni organ je, prema odredbama stava 2. člana 242. Zakona o opštem upravnom postupku (“Službeni list SFRJ” broj 47/86) dužan u svemu da postupi po drugostepenom rješenju. Prvostepeni organ, međutim, nije postupio prema navedenim rješenjima tuženog pa su, radi toga, ispunjenje pretpostavke za poništenje prvostepenog rješenja. Istina, u ovoj stvari činjenično stanje je pravilno utvrđeno ali je pogrešno primijenjen pravni propis na osnovu koga se rješava stvar, pa je tuženi trebao da svojim rješenjem poništi prvostepeno rješenje i sam riješi stvar, u skladu sa odredbama stava 1. člana 243. Zakona o opštem upravnom postupku. Takva povreda, ipak, nije od uticaja na rješenje stvari, pa pošto ni tužba na to ne ukazuje (zakonitost osporenog upravnog akta sud ispituje u granicama zahtjeva iz tužbe stav 1. člana 40. Zakona o upravnom sporovima) niti je rješenje, zbog toga, ništavo (stav 2. člana 40. Zakona) onda ona, sama za sebe, nije razlog za poništenje pobijanog rješenja.

Prvostepeni organ i tužioci neosnovano tvrde da je M.A. (M.A.) nezakonito useljeno lice da bi joj se, na osnovu člana 30. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, br. 14/84 i 12/87) moglo naložiti iseljenje iz spornog stana. M.Z. se naime, zaključenjem braka sa nosiocem stanarskog prava (koji je, prethodno, već bio zaključio ugovor o korištenju spornog stana) smatra nosiocem stanarskog prava. Prema tome, oba bračna druga su nosioci (sunosioci) stanarskog prava pa kada jedan od njih umre, drugi bračni drug ostaje sam nosilac stanarskog prava (stav 3. člana 19. Zakona o stambenim odnosima) bez obzira što jedno vrijeme, neposredno prije smrti izvornog nosioca stanarskog prava, drugi bračni drug (koji ima izvedeno stanarsko pravo) nije koristio stan (irelevantno je da li zbog faktičke nemogućnosti, kao u konkretnom slučaju, ili iz drugih razloga), ako je živio u zajedničkom domaćinstvu sa izvornim nosiocem stanarskog prava, prije nego što je došlo do faktičkog prekida zajednice života (tj. između M.A. i M.M.). U ovom slučaju, brak između M.A. i M.M. nije bio razveden u vrijeme smrti M.M. Ali da i jeste to automatski ne bi značilo da bi izvedeni nosilac stanarskog prava na stan postao nezakonito useljeno lice. I u slučaju razvoda braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički nosioci stanarskog prava, će se sporazumjeti koji će od njih ostati nosilac stanarskog prava, a ako se ne sporazumiju o tome, po zahtjevu jedno od njih, odlučuje nadležni sud u vanparničnom postupku u skladu sa odredbama stava 1. člana 20. Zakona o stambenim odnosima. Prema tome, i u slučaju razvoda braka jedan od sunosilaca stanarskog prava se ne smatra nezakonito useljenim licem čak i kada je, po odluci suda, prestao da bude nosilac stanarskog prava (stav 2. člana 20. Zakona). Tim prije se ne može zaključiti, kako to pogrešno čini prvostepeni organ, da je sunosilac stanarskog prava, nekorišćenjem spornog stana neposredno pred smrt, izvornog nosioca stanarskog prava, prestao biti nosilac stanarskog prava, kada su prije prekida zajedničkog bračnog života sunosioci stanarskog prava trajno živjeli i stanovali, što porizilazi iz dokaznih sredstava upotrebljenim u postupku donošenja pobijanog rješenja...”

(Presuda vrhovnog suda BiH, U. 3877/87 od 7.4.1988. godine)

177.

Član 20. u vezi sa članom 2. stav 3. zakona o stambenim odnosima

Raniji bračni drug kome je, poslije razvoda braka na osnovu odluke suda donesene u smislu člana 20. Zakona o stambenim odnosima, prestalo svojstvo nosioca stanarskog prava ima pravo da taj stan koristi dok mu se ne obezbijedi nužni smještaj i nakon preseljenja bivšeg

bračnog druga koji je po odluci suda ostao nosilac stanarskog prava u drugi stan, pa i onda kada su prije tog rješenja uredili svoje odnose sporazumom koji su nazvali "Ugovor u podsstanarskom odnosu" tako da raniji bračni drug koji je prestao biti nosilac stanarskog prava koristi jednu sobu u tom stanu, jer se time nije odrekao prava na nužni smještaj.

Unaprijed odricanje od tog prava, koje nije realizovano iseljenje, i ne proizvodi pravno dejstvo.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 165/88 od 5.5.1988. godine)

178.

Član 6. stav 2. i članovi 21. i 22. Zakona o stambenim odnosima

Svojstvo člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava i prava koja iz tog svojstva proizilaze određena lica u članu 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima stiču ne samo neprekidnim življenjem više od 10 godina ili više od 5 godina na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju u ekonomskoj zajednici sa nosiocem stanarskog prava u istom stanu, nego i u istom stambenom prostoru u više stanova.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 4051/87. od 7.4. 1988. godine).

179.

Član 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Lice koje je po zakonu dužno da izdržava nosioca stanarskog prava ne stiče na osnovu toga svojstvo člana njegovog porodičnog domaćinstva ako sa njim trajno ne živi i stanuje u istom stanu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 3208/87. od 14.1. 1988. godine).

180.

Član 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Ne može steći svojstvo člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava ni njegova rodbina povremenim dolaženjem u stan i davanjem poklona nosiocu stanarskog prava za vrijeme njihovog dugogodišnjeg života i rada u inostranstvu, bez obzira koliko to trajalo, jer takav odnos, u smislu člana 6. stav 2. Zakona o Stambenim odnosima, nema karakter življenja u "ekonomskoj zajednici" sa nosiocem stanarskog prava.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 101/88. od 5.5. 1988. godine).

181.

Članovi 12, 18. i 54. stav 6. Zakona o stambenim odnosima

Kada bračni drug izvornog nosioca stanarskog prava dobije drugi stan za oboje u koji i presele smatra se da su se time izjasnili koji od ta dva stana žele dalje da koriste, pa im je na ranijem stanu prestalo stanarsko pravo iako su ga izdali podstanaru na korištenje, te su organi uprave mogli naložiti iseljenje iz ranijeg stana kako izvornom nosiocu stanarskog prava, koji se u taj stan naknadno povratio u toku postupka za iseljenje podstanara, tako i podstanaru.

Iz obrazloženja:

“...Naime, pošto je drugi stan dodijeljen bračnom drugu tužiteljice P.-R.B., onda se zaključenjem ugovora o korišćenju toga stana i useljenjem u stan i tužiteljica P. smatra nosiocem stanarskog prava (iako je ugovor o korišćenju stana zaključen sa njenim bračnim drugom R.B.), na osnovu člana 19. stav 2. zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 i 12/87).

Međutim, tužiteljica ne može biti istovremeno nosilac stanarskog prava na stanu u Ulici Miljenka Cvitkovića broj 6 i samostalni nosilac stanarskog prava na spornom stanu, što je izričito propisano odredbama člana 12. zakona o stambenim odnosima. Stoga su organi uprave pravilno naložili tužiteljici P. da se iz spornog stana iseli jer se u njega uselila tek 21.4.1986. godine (prema uvjerenju OSUP Sarajevo, broj 09/7-207/3-556/86 od 5.11.1986. godine), a što proizilazi i iz izjave Tužiteljice P. od 10.11.1986. godine) nakon što je pokrenut postupak za iseljenje podstanara H.E. iz tog stana zahtjevom “Energoinvest” RO “Rasklopna oprema”, RZ “Društvena ishrana” Lukavica, od 8.11.1985. godine. U konkretnom slučaju, kada je bračni drug tužiteljice P. dobio stan i za nju, pa se u taj stan preselila i stekla i na njemu svojstvo nosioca stanarskog prava, nakon iseljenja iz spornog stana, na kome je ranije stekla stanarsko pravo (koje je prestalo njenim iseljenjem iz spornog stana), onda tako prestalo svojstvo nosioca stanarskog prava na spornom stanu se ne može ponovo uspostaviti činjenicom naknadnog useljenja u taj stan poslije pokretanja postupka za iseljenje podstanara. Da se tužiteljica P. preselila u drugi stan u Ulici M. Cvitkovića broj 6. proizilazi iz njene izjave na ročištu pred prvostepenim organom od 10.11.1986. godine izjave tužiteljice H.E. na ročištu od 27.1.1986. godine, uvjerenje OSUP Sarajevo broj 09/7-207/3-556/86 od 5.11.1986. godine i drugih dokaznih sredstava u spisima predmeta. Stoga su suprotne tvrdnje tužilaca u tužbi neosnovane.

Pošto je tužiteljici P. prestalo pravo da koristi sporni stan, jer je stanarsko pravo stekla na drugom stanu(u Ulici M. Cvitkovića broj 6) onda je, na osnovu člana 54. stav 6. zakona o stambenim odnosima, prestalo i pravo podstanara (u konkretnom slučaju pravo tužiteljice H.E.) da koristi sporni stan. Tužiteljica E. koja je , po iseljenju nosioca stanarskog prava, iz stana ostala u spornom stanu smatra se kao nezakonito useljeno lice, pa svako može dati inicijativu a zainteresovano lice stambenom organu za pokretanje postupka za njegovo iseljenje, ako od dana nezakonitog useljenja do pokretanja postupka nije proteklo više od 3. godine (stav 7. člana 54. u vezi sa st. 1. i 2. člana 30. Zakona o stambenim odnosima)- a u ovom slučaju taj rok nije protekao...”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. broj 2095/87 od 8. oktobra 1987. godine)

182.

Član 13. Zakona o stambenim odnosima

Obaveze nosioca stanarskog prava da iseli iz stana kada stekne u svojinu porodičnu stambenu zgradu ili stan, u smislu člana 13. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH” broj 14/84 – prečišćeni tekst) odnosi se i na ostale korisnike stana, odnosno stanare.

U postupku za iseljenje iz stana nosioca stanarskog prava po tom osnovu, sa svim licima istvarima, ostali korisnici stana, odnosno stanari nemaju nemaju svojstvo stranke.

IZ obrazloženja:

“Sud nalazi da je neosnovan i tužbeni prigovor tužiteljice B.M. da joj nije priznato svojstvo stranke u upravnom postupku i da je time onemogućena da štiti svoja prava i zakonom zaštićene interese. poredme ovog spora je zahtjev za iseljenje iz stana koi stambenom organu podnosi davalac stana na korišćenje, odnosno vlasnik stana, ili se vodi po službenoj dužnosti, u smislu člana 13. stav 3. zakona o stmbenim odnosima, radi donošenja rješenja o iseljenju iz stana nosioca stanarskog prava sa svim licima i stvarima, pa je pasivno legitimisan nosilac stanarskog prava čije se iseljenje traži, pa ako se zahtjev usvoji on je dužan da se iseli sa svim icima is tvsrima bez obzira o kojim se licima radi i da li neko od tih lica eventualno pretenduje da nastavi sa korišćenjem stana po nekom drugom pravnom osnovu. Prema tome, i u konkretnom slučaju davalac na korišćenje predmetnog stana je svoj zahtjev pravilno usmjerio prema nosiocu stanarskog prava na tom stanju, B.M. , pa kako je utvrđeno da su ispunjeni uslovi iz člana 13. st. 1. i 2. Zakona o stambeni odnosima, organi uprave su donijeli rješenje o njegovom iseljenju iz stana sa svim licima i stvarima, što znači da rješenje djeluje i u odnosu na tužiteljicu B.M. Isticanje ove tužiteljice da je živjeći u vanbračnoj zajednici sa B.M., dugogodišnjim stanovanjem u predmetnom stanju stekla svojstvo člana njegovog porodičnog domaćinstva sa pravima iz člana 21. stav 2. u vezi sa članom 6. stav 2. pomenutog zakona, nije bitno u pravnim situacijama kakva je u konkretnom slučaju, jer se obaveza iseljenja po članu 13. stav 3. pomenutog zakona odnosi i na članovi porodičnog domaćinstva nasioca stanarskog prava, pa i na one koji po nekom osnovu pretendiraju da ostanu u stanju. Pravo svih lica koja stanuju u slučajevima iz člana 13. pomenutog zakona isljučivo ovisi od prava nosioca stanarskog prava da iseli ili ne iseli iz stana koji koristi, pa kako je takva obaveza utvrđena u odnosu na njega, ne postoji bilo kakva mogućnost da drugi korisnici stana nastave sa korištenjem istog stana, što jasno proizilazi iz člana 21. stav 2. zadnja rečenica pomenutog zakona, ukoliko im taj stan eventualno ne dodijeli na korišćenje davalac stana i ovi zaljuče na osnovu akta o dodjeli ugovor o korišćenju stana. Tužiteljica B. M. je izjavila žalbu protiv rješenja prvostepenog organa i tuženi je tu žalbu odbio, štoje pravilno, s tim što sud ne usvaja mišljenje tuženog izraženo u osporenom rješenju da B.M. ostaje mogućnost da traži donošenje rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenjus tana po članu 28. pomenutog zakona, jer je ovom zakonskom odredbom predviđena takva mogućnost samo u slučajevima određenim tim propisom, među koje ne spada konkretni, a odredbom člana 21. stav 2. tog zakona izričito je isljučena mogućnost da član domaćinstva nastavi sa kroišćenjem stana iz koga se nosilac stanarskog prava iselio po članu 13. tog zakona...”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1549/87 od 4.4.1988. godine)

183.

član 54. stav 5. zakona o porezima građana

Kada su ukradene poslovne knjige obveznika plaćanja poreza i doprinosa iz ličnog dohotka od obavljanja privredne djelatnosti koje se odnose na njegovo poslovanje za jedan dio godine, troškovi nužni za ostvarivanje ukupnog prihoda za cijelu tu godinu utvrđuju se na osnovu podataka za vrijeme u toj godini za koje postoje poslovne knjige vodeći računa i o procentualnom učešću troškova poslovanja u ukupnim prihodima ostvarenim u prethodnoj godini.

IZ obrazloženja:

“IZ dokaza u spisu proizilazi da je tužitelju na ime troškova poslovanja u 1986. godine priznat samo ona iznos za koji je imao vjerodostojnu dokumentaciju, a prema nalazu prvostepenog organa to su oni troškovi koje je tužitelj iskazao u poslovnim knjigama za period od 2.9. do 31.12.1986. godine, jer za ranije mjesece nije ni imao poslovne knjige. Naime, tužitelj je u

toku postupka tvrdio da su mu zajedno sa ličnim dokumentima poslovne knjige ukradene, te da je nakon toga od 2.9.1986. godine, forirao nove poslovne knjige i od tada pa do kraja godine u njima prikazao svoje poslovanje. Iz obrazloženja prvostepenog rješenja bi proizilazilo da prvostepeni organ prihvata da su tužitelju poslovne knjige ukradene, ali mu troškovi poslovne režije ne priznaje do 2.9.1986 godine zbog toga što vjerodostojnim dokumentima iste nije dokazao, iako je tužitelju ostavljen rok da ih pribavi.

Ne osporavajući zakonsku obavezu poreskog obveznika da sve gtroškove nužne za ostvarenje ukupnog prihoda mora dokazati vjerodostojnim dokumentima, koja je to i propisano članom 54. stv 5. zakona o porezima građana, sud nalazi da se u konkretnom slučaju nije mogla zanemariti činjenica da tužitelj nije raspolagao vjerodostojnom dokumentacijom o troškovima poslovanja za period od 1.1. do 2.9.1986. godine zbog eventualne krađe poslovnih knjiga. Naime, ukoliko su poslovne knjige stvarno ukradene, a ovu činjenicu prvostepeni organ mora na neosporan način utvrditi prije svega provjerom kod nadležnog OSUP-a, u tom slučaju ne bi se moglo odbiti da se tužitelju priznaju troškovi poslovanja koje je on stvarno imao što ne raspoláže vjerodostojnom dokumentacijom, Ovo zbog toga što je osnovana pretpostavka da je sa poslovnim knjigama ukradena i sva dokumentacija o nabavci materijala, kao i o ostalim troškovima režije, pa se postavlja pitanje da li je tužitelj i bio u mogućnosti da naknadno pribavi dokaze o tim troškovima, kako je to prvostepeni organ tražio od tužitelja. Sud je mišljenja da u voom predmetu, zbog izuzetne situacije nastale krađom poslovnih knjiga, ukoliko se utvrdi da je do nje stvarno i došlo, ima osnova da se tužitelju priznaju troškovi poslovanja za cijenu 1986. godine i to na bazi podataka o ovim troškovima za poslednja četiri mjeseca, vodeći računa i o procentualnom učešću ovih troškova u ukupnim prihodima ostvarenim za 1985. godinu. U protivnom došlo bi do utvrđivanja nerealne poreske osnovice bez krivice tužitelja kao poreskog obveznika...”

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 74/88 od 7. aprila 1988. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO

Mjenjački poslovi, 14

Činjenični popis djela

Nepраво ponavljanje krivičnog postupka

- nepotpun činjenični opis, 5

- nadležnost suda po zahtjevu za vanredno ublažavanje kazne, 2

Glavni pretres u skraćenom postupku

- odgađanje zbog odsutnosti neobaviještenog javnog tužioca, 6

Odgovornost upravnika autobuske stanice za rad bifea u toj stanici, 11

Iskaz saoptuženih, 4

Odgovornost za privredni presudt nakon izvršene statuske promjene, 12

Istovar prispjele robe iz željezničkog vagona, 15

Produženje pritvora

Izuzeće sudije u drugostepenom postupku ako je provodio istražne radnje, 7

- ocjena postojanja osnovane sumnje u postupku po žalbi protiv rješenja o produženju pritvora, 3

izreka presude

- nerazumljiva, 8

Proizvodi u prometu

Izmirenje dospjele obaveze, 13

- kada se smatra da su proizvodi u prometu, 9
- kada nemaju garantnog lista, 10

*Samovlašće, 1***GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO***Adaptacija stana*

- naknada nužnih troškova, 42

Arbitraža

- unutrašnja – kada postoji, 113

Autorsko djelo

- dijapozitiv islajd, 22

Autorski honorar

- nadležnost suda udruženog rada kada iz radnog odnosa, 111

Avalista

- prestanak mjenične obaveze, 92

Avans

- kamate kod ugovora o građenju, 53
- kod ugovora o građenju, 161

Bitna povreda

- relativna povreda 138

Bitni sastojci

- ugovora o udruživanju sredstava za sticanje stana, 64

Bračni drug

- do kada može tražiti izdržavanje, 99
- gubitak prava da zahtijeva izdržavanje – promijenjene prilike nakon razvoda, 100
- pravo na zakonsko izdržavanje, 101
- sticanje imovine u porodičnoj zajednici, 102
- kada samo novčano potraživanje za sticanje u braku, 103

Cesija

- razlika od ispunjenja za drugog . kada nije dozvoljena, 44, 44a

Cijena

- zdravstvene usluge – dospijeće, 63
- kod ugovora o građenju – način obračuna razlike, 54

- za komunalne usluge, 52
- kada nije ugovoren rok isporuke 45
- teret dokazivanja kada se zahtijeva razlika, 121
- povećanje za robu isporučenu u roku, ali ne po redosljedu uplata, 159

Delegacija

- drugostepenog suda, preuranjena, 116

Devize

- vidi strana valuta, 56, 156
- korištenje preko drugog, 35
- ugovor sa domaćom bankom da deponuje kod strane banke devize OUR-a, 163
- promjena propisa nakon donošenja prvostepene presude, 149
- gašenje obaveza isplatom dinarske protuvrijednosti, 150
- kursne razlike terete banku ako je po dospjeću deponovana dinarska protuvrijednost, 151
- komitent snosi kursne razlike ako je prodao devize, 153

Devizna štednja

- vraćanje dinarske protuvrijednosti, 38

Devizni štedni ulog

- raspolaganje

Dijapozitiv

- autorsko djelo, 22

Dioba nekretnina

- predmet, stečenih vanknjižno ako je to utvrđeno odlukom nadležnog organa, 27

Dokazivanje

- na kome teret kod zahtjeva za isplatu razlike u cijeni po ugovoru o građenju, 121

Doprinos za zdravstvenu zaštitu

- obaveze uplate, 83

Dosjelost

- vidi, održaj, 25

Dospijeće

- cijene zdravstvene usluge, 63
- potraživanje naknade štete buduće zarade, 74

Dostavljanje

- privremenom zastupniku, 118

Eksproprijacija

- raskid sporazuma o pravičnoj naknadi, 30
- naknada za ekspropisano izgrađeno građevinsko zemljište van građevinskog područja, 31
- povećanje naknade za ekspropisiranu stambenu zgradu, 32
- povećanje naknade za ekspropisiranu zgradu ne utvrđuje se pomoću statističkih podataka, 33

Fiktivni ugovor

- o zamjeni stana – odstupanje od opštih pravi, a 95

Forma

- ugovora o daru nepokretnosti, 18
- kao uslov punovažnosti predugovora, 16

Fotografsko autorsko djelo

- dijapozitiv i slajd, 22

Fudbalski klub

- raskid ugovora sa igračem, 37

Garancija

- momenat dospelja obaveze, 61
- za ugrađenu opremu kod ugovora o građenju, 160

Gradilište

- izberiva mjesna nadležnost kada nije registrovano, 115

Gradsko građevinsko zemljište

- nadležnost suda u postupku uređenja prava korišćenja, 109

Građenje

- u porodičnoj zajednici, 23

Građevinsko zemljište

- ograničenje prometa, 21

Indosament

- kada ne obavezuje, 91

Interklarna kamata

- zastarijevanje potraživanja, 43

Isporuka

- cijena kada nije ugovoren rok, 45

Izbrani sud, stalni

- nadležnost za sporu između ŽTO i zajednica za puteve, 112

Izgubljena zarada

- u stranoj valuti – konverzija u dinarsko potraživanje, 72, 73

Izvršenja

- na osnovu vjerodostojne isprave, 144

Izvršni postupak

- odgovornost za štetu lica kome su stvari povjerene na čuvanje, 57
- odgovornost za štetu prouzrokovanu u vezi sa deložacijom, 66

Jednostrani raskid

- ugovora igrača sa fudbalskim klubom, 37

Kamata

- interkalarna – početak roka zastare, 43
- na devizni depozit, 36
- na avans kod ugovora o građenju, 53

Kapara

- restitucija ako oje ugovor nepounovačan, 40

Kasko osiguranje

- od kada teče zatezna kamata, 87
- zatezna kamate na regresno potraživanje 85
- stopa zatezne kamate kod regresa osiguravača, 86

Kamasacija

- odgovornost za štetu korisnika komasacije, 78

Komision

- vidi ugovor o komisionu, 59, 60

Komunalne usluge

- obaveze plaćanja cijene, 52

Materijalni nedostaci

- odgovornost prodavca i u slučaju neblagovremene reklamacije, 47
- prava naručioca radova ako je blagovremeno reklamirao, 51

Mjenica

- obaveze indosanta, 157
- rok za protest, 147
- propust SDK da zatraži protest za štetu, 148
- rok za protest kod date radi obezbjeđenja plaćanja, 92

Mjениčni prigovor

- iz osnovnog pravnog posla, 91

Mjesna nadležnost

- kako se zasniva nadležnost ugovorenog suda, 117
- izberiva, kod neregistrovanog gradilišta, 115
- po protiv – tužbi nakon povlačenja tužbe, 136
- kada suparničara veže ugovor o mjesnoj nadležnosti, 139
- forma kaluzule o mjesnoj nadležnosti, 140
- prorogacija u zaključnici – koju je potpisao tuženi, 141

Nadležnost

- ustupanje spisa arbitraži, 113
- vojnog suda za poništenje odluke o dodjeli stana vojnom ili građanskom licu na službi u JNA, 108
- redovnog suda u postupku uređenja prava korišćenja gradskog građevinskog zemljišta
- redovnog suda u postupku rdi naknade štete zbog neispunjenja ugovora o stipendiranju, 110

- suda udruženog rada da odlučuje o zahtjevu rdi isplate autorskog honorara iz radnog odnosa, 111
- stalnog izbranog suda, 112

Naknada štete

- zbog izgubljene zarade u inostranstvu – obim i zatezne kamate, 72
- zbog neosnovanog lišenja slobode – gubitak zarade u inostranstvu, 73
- zbog potencijalnog gubitka radne sposobnosti, 74
- uračunavanje dobrovoljno isplaćenog obeštećenja, 75
- eventualni zahtjev, 76
- zatezna kamata na dosuđenu naknadu, 79
- za troškove popravke stvari u stranoj valuti, 80
- vlasniku deložiranog pokućstva, 66
- pričinjene isplatama invalidske penzije, 67
- kod isplate invalidske penzije veće od starosne, 68
- prilikom istovara vozila, 69
- u stranoj valuti državljaninu SFRJ, 71
- zbog propuštanja komisionara da naplati ugovornu kaznu, 60
- zbog povrede ugovorne obaveze – utvrđivanje visine, 65
- zbog oštećenja stvari koje su drugom povjerene na čuvanje u izvršnom postupku, 57
- obim kod ugostiteljske ostave, 58
- zatezna kamata kod naknade novčane i nenovčane štete, 81
- zatezna kamata kod povrede ličnog dobra, 82
- parnični sud ne veže rješenje suda za prekršaje, 114

Nasljednik

- dokazivanje prava vlasništva po okončanju ostavinskog postupka, 107

Nasljeđivanje

- vezanost za pravosnažno rješenje, 106

Nematerijalna šteta

- zbog kažnjive obljube, 70

Neosnovano lišenje slobode

- naknada štete zbog gubitka zarade u stranoj valuti, 73

Neovlašteni vozač

- regres vlasnika vozila osiguravaču – uslovi, 89

Nesavjestan posjednik

- odgovornost za plodove, 128

Nužni troškovi

- adaptacija stana, 42

Odgovornost

- prodavca za materijalne nedostake robe, 47
- komisionara zbog neispunjenja naloga, 59

Odgovornost za štetu

- kod ugovora o prevozu željeznicom, 46
- zbog greške u brušenju radilice motora – ne isključuje previd lica koje je izvršilo montažu, 50
- SDK ako propusti da na vrijeme zahtijeva protest mjenice, 148
- zbog oštećenja stvari povjerenih na čuvanje, 57
- opštine kod deložacije u izvršnom postupku, 66,
- prilikom istovara teretnog vozila, 69
- škole – zbog kažnjive oblube učitelja, 70
- isključenje odgovornosti izvođača radova, 77
- korisnik komasacije, 78
- prouzrokovanu u saobraćaju na putu pogonom neregistrovanog traktora, 129

Održaj (dosjeloš)

- sukcesija psojeda ostavioca, 25
- nesavjesnot po proteku vremena za održaj, 26

Odvoz smeća

- kada nema obaveze plaćanja cijene usluge, 52

Osiguranje

- isključenje obaveze osiguravača, 84

osiguranje od odgovornosti

- za štetu prouzrokovanu na javnom putu neregistrovanim traktorom, 88
- regres u slučaju neovlaštene vožnje, 89
- uzročna veza kao uslov obaveze, 90
- uzročna veza kao uslov za regres, 90

Parnični troškovi

- u lsučaju povlačenja tužbe nakon prigovora, prijeboja, 119
- sud ne daje upute o sadržini zahtjeva, 120

Pijani osiguranik

- isključenje obaveze osiguravača, 84

Pijani vozač

- uslovi za regres kod osiguranja od odgovornosti, 90

Platni nalog

- ukidanje kod subjektivnog preinačenja tužbe, 116

Plodovi

- odgovornost nesavjesnog posjednika, 128

Ponuda

- nosiocu prava preče kupnje, 28

Porodična zajednica

- sticanje zajedničke imovine, 102

Poslovne prostorije

- naknada za korištenje bez osnova, 158

Posloводство bez naloga

- troškovi adaptacije stana, 42

Povraćaj u pređašnje stanje

- ako sud ne usvoji prijedlog predmet dostavlja žalbenom sudu, 135

Poziv na glavnu raspravu

- ako nije dostvjem osam dana ranije bitna povreda postupka, 134

Pravna sposobnost

- ništav ugovor van predmeta djelatnosti, 19

pravni nedostaci

- zbog prekucanja brojeva na motoru automobila, 48

Pravo korištenja gradskog građevinskog zemljišta

- zabrana ustupanja, 21

Pravo preče kupnje

- dostavljanje ponude, 28
- forma i rok za ponudu, 29

Pravosnažnost

- rješenja o nasjeđivanju – značaj, 106

Predmet obaveze

- kod ugovora o udruživanju sredstava, 34

Predugovor

- posljedica nedostatka forme, 16
- sadržaj i dejstvo presude (član 45. stav 3. ZOO), 143

Preinačenje tužbe

- sudbina platnog naloga, 126

Prekid postupka

- u slučaju redovne likvidacije, 146

Presuda

- izreka o stopi zatezne kamate, 122
- izreka kod preinačenja odluke o numeričkoj stopi zatezne kamate, 125

presuda zbog izsotanka

- odluka o stopi zatezne kamate, 122
- na drugom ročištu ako tuženi nije uredno pozvan na prvo, 142

Prevoz

- prelaz rizika, 154

Prevoznina

- kada ugovor o prevozu u željezničkom saobraćaju nije zaključen, 41
- ugovaranje kod ugovarača o prevozu u drumskom saobraćaju, 55

- duguje pođiljalac, ako treći odbije plaćanje, 162

Prigovro prijeboja

- uticaj na odluku o troškovima parnice, 119

Prijeboj

- prigovor – parnični troškovi, 119

privremena mjera

- zabrana raspolaganja stanom u parnici za ispunjenje ugovora o prodaji stana, 127
- uslovi za izdavanje radi obezbjeđenja novčanog potraživanja (član 266. ZIP), 132

privremeni zastupnik

- dostavljanje, 118

Promet gradskim građevinskim zemljištem

- kada nije dopušten, 21

Promet nepokretnosti

- forma predugovora – prelazni period, 16
- kada je punovažan usmeni ugovor, 17
- forma ugovora o daru, 18
- obim vraćanja kapare kod nepunovažnog ugovora, 40

Protest mjenice

- rok i posljedica propuštanja, 92
- rok, 147

Punomoćnik

- organizacija udruženog rada, 20

Radna jedinica

vidi, gradiliše, 115

Raskid

- ugovora između izgrača i fudbalskog kluba, 37

Ratihabicija

- ugovora o eskontu putem indosamenta, 91

Razmjena

- etažnih dijelova zgrade, 17

Razvod braka

- prestanak prava na izdržavanje bračnog druga, 100

Redosljed uplate

- posljedica nepridržavanja, 39

Redovna likvidacija

- prekid postupka, 146

Regres

- kod štete koju prouzrokuje neovčašteni vozač, 89
- kod osiguranja od odgovornosti – uzročna veza, 90
- po osnovu kasko osiguraja – zatezna kamata, 85

Regresno potraživanje

- stopa zatezne kamate, 86

Reklamacija

- materijalnih nedostataka po proteku roka, 47
- materijalni nedostaci- prava naručioca kod ugovora o djelu, 51

Restitucija

- kapare kod nepunovažnog ugovora, 40

Revalorizacija

- kod djelimične naknade štete, 75

Revizija

- dopuštena ako je preinačenjem drugostepene presude obaveza tuženog povećana za iznos koji je procesna pretpostavka za reviziju, 123
- vrijednost predmeta spora po osnovici prema kojoj je plaćena sudska taksa, 124

Rizik

- prelaz kod prevoza, 154

Rješenje o nasljeđivanju

- značaj pravosnažnosti, 106
- ne sprečava utvrđivanje prava vlasništva po drugom osnvu, 107

Slajd

- autorsko djelo, 22

Stanarsko pravo

- ništav ugovor o korišćenju stana zbog ništavosti akta o dodjeli ne može se konvalidirati, 93
- utvrđenje ništavosti ugovora o korišćenju stana, 94
- fiktivan ugovor o zamjeni stana, 95
- otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorištenja, 96
- otkaz ugovora o korištenju stana kada je nosilac stanarskog prava u inostranstvu, 97
- raskid ugovora o korištenju stana-forma ,98

Stambeni objekat

- učešće trećih lica u izgradnji, 24

Sticanje bez osnova

- neovlašteno korišćenje sredstava ŽTO, 41
- pogrešno uplaćeni doprinos za zdravstvenu zaštitu, 83
- bespravno korištenje poslovnih prostorija, 158
- vraćanje dinarske protuvrijednosti nepostojećeg deviznog uloga, 38

Stipendija

- nadležnost redovnog suda u postupku rdi naknade štete zbog neispunjenja ugovora o stipendiranju, 110

Strana valuta

- naknada štete pričinjene državljaninu SFRJ na privremenom radu u inostranstvu, 71
- plaćanje razlike dinarske protuvrijednosti, 38

Subrogacija

- od kada teku zatezne kamate, 85

Sud za prekršaje

- rješenje ne veže parnični sud, 114

Svojina

- sticanje građenjem u porodičnoj zajednici, 23

Štedna knjižica

- upis stanja na računu je oboriva pretpostavka, 62

Teretno vozilo

- odgovornost za štetu prilikom istovara, 69

Testament

- pred svjedocima – svojstvo svjedoka ima i sastavljač koji se potpisao kao svjedok, 104
- usmeni – izuzetne prilike, 105

Tovarni list

- značaj kod ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju, 55

Traktor, neregistrovani

- odgovornost zajednice osiguranja, 88, 129

Trasant

- kada prestaje mjenična obaveza, 92

Tužba

- povlačenje . naknada parničnih troškova, 119
- subjektivno preinačenje i platni nalog, 126
- povlačenje kao zakonska fikcija, 133

Tužbeni zahtjev

- dinarska protuvrijednost strane valute, 137

Ugostiteljska ostava

- obim naknade štete za nestale stvari, 58

Ugovor

- ništav ako je van okvira pravne sposobnosti stranke, 19
- lažan punomoćnik, 20

Ugovorena nadležnost

- dovoljno priložiti prorogacioni sporazum, 117

Ugovorna kazna

- obaveza komisionara da naknadi štetu zbog gubitka prava na ugovornu kaznu, 60

Ugovor o daru

- forma, 18

Ugovor o depozitu

- deviza- strane valute kod strane banke, 163
- prestanak usljed nemogućnosti ispunjenja, 36

Ugovor o djelu

- materijalni nedostaci- prava naručioca, 51

Ugovor o građenju

- kamate na avans, 53
- način obračuna razlike u cijeni, 54
- teret dokazivanja kod zahtjeva za isplatu razlike u cijeni, 121
- garancija za ugrađenu opremu, 160
- avans- uticaj kod utvrđivanja razlike u cijeni, 161

Ugovor o jemstvu

- momenat zaključenja i dospjeća po garantnom pismu, 61

Ugovor o komisionu

- nemogućnost ispunjenja naloga, 59
- naknada štete zbog nepridržavanja prava na ugovornu kaznu, 60
- snošenje kursnih razlika kod komisionog finansijskog deviznog kredita, 153
- uvoz robe iz inostranstva- koga terete kursne razlike, 152

Ugovor o korišćenju stana

- ništavost zbog ništavosti akta o dodjeli stana, 93
- kada se može tražiti utvrđenje ništavosti, 94
- otkaz zbog nekorišćenja, 96
- otkaz radniku na privremenom radu u inostranstvu, 97
- forma- ne može se prećutno raskinuti, 98

Ugovor o prevozu u drumskom saobraćaju

- značaj tovarnog lista- ugovaranje prevoznine, 55
- obaveza plaćanja prevoznine, 162

Ugovor o prevozu u željezničkom saobraćaju

- imalac prava iz ugovora, 46

Ugovor o prodaji

- povreda redosljeda uplate kod isporuke, 39
- prelaz rizika, 46
- odgovornost za materijalne nedostatke, 47
- izdavanje privremene mjere zabrane raspolaganja stanom, 127
- cijena kod isporuke bez pridržavanja redosljeda uplata, 159

Ugovor o razmjeni

- posebnih dijelova zgrade, 17

Ugovor o udruživanju sredstava

- odstupanje kod ispunjenja, 34
- bitni sastojci ugovora radi zajedničke kupovine stana, 64

Ugovor o ugostiteljskoj ostavi

- obim naknade štete za nastale stvari, 58

Ugovor o zakupu

- ne prestaje smrću ugovorne stranke, 49

Ugovor o zamjeni stana

- fiktivan- odstupanje od opštih pravila, 95

Uračunavanje

- dobrovoljno isplaćenog obeštećenja u naknadu štete, 75

Uzročna veza

- kao uslov za regres kod osiguranja od odgovornosti, 90

Verzijski zahtjev

- za korištenje poslovnih prostorija, 158

Vjerodostojna isprava

- privredna jedinica KPD nije subjekt, 144
- interna banka nije subjekt, 145

Vojni sud

- nadležnost za poništenje odluke o dodjeli stana, 108

Zajednica penzijsko invalidskog osiguranja

- obim naknade štete, 67, 68

Zajednička gradnja

- kada ne postoji, 24

Zajednička imovina

- bračnih drugova- kada ne nastaje, 103
- sticanje bračnih drugova unutar porodične zajednice, 102

Zakonsko izdržavanje bračnog druga

- do kada zahtjev, 99
- gubitak prava, 100
- uslovi, 101

Zakup

- kada ne prestaje, 49

Zastara potraživanja

- interkalarne kamate, 43
- naknada za uništene plodove i za povraćaj ubranih plodova, 128

Zastupanje

- organizacije udruženog rada- zaključenje ugovora, 20

Zatezna kamata

- na potraživanja naknade štete zbog izgubljene zarade državljanima SFRJ na privremenom radu u inostranstvu, 72
- od kada teče na potraživanje naknade štete, 79
- na naknadu štete u dinarskoj protuvrijednosti troškova popravke učinjene u inostranstvu, 80
- na naknadu novčane i nenovčane štete, 81

- na naknadu štete zbog povrede ličnog dobra, 82
- na regresno potraživanje kod obaveznog osiguranja od odgovornosti, 85
- stopa kod regresnog potraživanja, 86
- kod naknade iz kasko osiguranja, 87
- visina stope kod potraživanja naknade štete, 122
- preinačenje presude kojom je dosuđena zatezna kamata po numeričkoj stopi, 125
- utuženje razlike do visine stope zatezne kamate
 - a) kada nije tražena u ranijoj parnici
 - b) kada je povećana nakon zaključenja glavne rasprave
- prigovor dužnika u izvršenom postupku da je kamatna stopa navedena u presudi smanjena nakon zaključenja glavne rasprave
- određenost tužbenog zahtjeva i izreke presude, 130 u platnom nalogu u visini određenoj propisom, iako je zahtjev u mandatnoj tužbi po većoj stopi, 131
- procesna, teče od podnošenja tužbe i nenadležnom sudu, 155
- na potraživanja u stranoj valuti, 156

Zdravstvena usluga

- dospjeće plaćanja cijene, 63

Zdravstvena zaštita

- kome se uplaćuje doprinos, 83

UPRAVNO PRAVO

Dodatak na njegu i pomoć drugog lica

- pobijanje rješenja u upravnom sporu od strane nasljednika, 168

Građevinski materijal

- nadležnost urbanističko-građevinskog inspektora da naredi uklanjanje, 169

Inspekcija

- nadležnost urbanističko-građevinskog inspektora, 169

Osnovno obezbjeđenje učesnika NOR-a

- pobijanje rješenja u upravnom sporu od strane nasljednika, 168

Postupak u upravnim sporovima

- odbačaj tužbe nasljednika, 168
- akt o davanju ili odbijanju prethodne saglasnosti nije upravni akt, 164

Prethodna saglasnost

- nije upravni akt, 164

Porezi građana

- utvrđivanje troškova poslovanja za cijelu godinu kada su ukradene poslovne knjige za jedan dio godine, 183

Rješenje

- kada se smatra da je doneseno, 165

Stambeni odnosi

- članovi porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava-aktivna legitimacija za traženje njihovog iseljenja iz stana, 170
- uticaj prava davaoca stana na korištenje da jednokratno raspolaže sa stanom na prava članova porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava, 171
- kada prostorije u barakama predstavljaju stan- nadležnost za iseljenje, 172
- zamjena stana- kada počinje da teče rok od 60 dana u kome se može odbiti davanje saglasnosti, 173
- zamjena stana- protivljenje davaoca stana na korištenje osporavanjem postojanja opravdanih razloga, 174
- naknadna legalizacija bespravnog useljenja u stan, 175
- prava bračnog druga umrlog izvornog nosioca stanarskog prava da nastavi sa korištenjem stana, 176
- prava bivšeg bračnog druga koji je po odluci suda ostao u stanu dok mu se ne obezbijedi nužni smještaj poslije prestanka prava na tom stanu njegovog ranijeg bračnog druga, 177

- unaprijed odricanje od prava na nužni smještaj-dejstvo, 177
- sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstvanosioca stanarskog prava, 178,179,180
- korištenje dva stana-preseljenjem bračnih drugova u drugi stani njihovo opredjeljenje koji od ta dva stana žele da koriste, 181
- sticanje u svojinu porodične stambene zgrade ili stana od strane nosioca stanarskog prava-obavezaiseljenja iz stana i ko ima svojstva stranke, 182

Upravni postupak-vidi inspekcija, 169

Upravni sporovi-vidi postupak u upravnim sporovima, 165

REGISTAR POPISA

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76, 57/83, 85/87 – prečišćeni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 11/88)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80)

Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 i 39/85)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75 do 34/86)

Zakon o prometu zemljišta i zgrada ("Službeni list FNRJ", broj 26/54 i 19/55)

Zakon o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", broj 19/78)

Zakon o kreditnim odnosima sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", broj 66/85)

Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85)

Upravni akt

- akt o davanju ili odbijanju prethodne saglasnosti nije upravni akt, 164

Vojni invalid

- koji se propisi primjenjuju kada se odlučuje o njihovim pravima, 166
- porodična invalidnina-usklađivanje sa novim propisima, 167

Vršenje nadzora

- ukidanje rješenja kojim je izvršeno usklađivanje visine porodične invalidnine, 167

Zakon o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74)

Zakon o dopunama Zakona o osnovima poslovanja osnovnih organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", broj 54/81)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76)

Zakon o mjenici ("Službeni list FNRJ", broj 104/46, "Službeni list SFRJ", broj 16/65 i 54/70)

Zakon o službi u oružanim snagama ("Službeni list SFRJ", broj 7/85)

Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 17/74)

Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 50/88)

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 do 74/87)

Zakon o primjenjivanju propisa i o rješavanju sukoba republičkih, odnosno pokrajinskih zakona u oblasti poreza, doprinosa i taksa ("Službeni list SFRJ", broj 47/83)

Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78 do 74/87)

Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/86)

Odluka SIV-a o uslovima i načinu prenošenja deviza na pružaoca usluga u 1985. godini ("Službeni list SFRJ", broj 15/85)

Odluka SIV-a o naplati premije i plaćanju naknade štete i o drugim plaćanjima u devizama iz poslova osiguranja ("Službeni list SFRJ", broj 32/77, 39/82 i 28/83)

Republički propisi

Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SR BiH", broj 38/78)

Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SR BiH", broj 13/74)

Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SR BiH", broj 34/86)

Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SR BiH", broj 12/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o državnoj upravi ("Službeni list SR BiH", broj 38/78)

Zakon o sudovima udruženog rada ("Službeni list SR BiH", broj 14/80)

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SR BiH", broj 19/86)

Zakon o komasaciji ("Službeni list SR BiH", broj 14/74)

Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SR BiH", broj 3/82)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SR BiH", broj 13/74 i 23/76 – prečišćeni tekst broj 14/84)

Porodični zakon ("Službeni list SR BiH", broj 21/79)

Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SR BiH", broj 7/80)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86)

Zakon o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77)

Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 68/81 i 43/83)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 75/85)

Republički propisi

Zakon o zdravstvenoj zaštiti životinja ("Službeni list SRBiH", broj 14/78)

Zakon o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 9/87 i 12/87)

Zakon o obezbjeđenju i zdravstvenom osiguranju učesnika NOR-a ("Službeni list SRBiH", broj 11/84)

Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 –prečišćeni tekst)

Zakon o porezima građana (“Službeni list SRBiH”, broj 39/84)